

Prosvjetni rad

List crnogorskih prosvjetnih, kulturnih i naučnih radnika

„GRLICA“, prva crnogorska periodična publikacija (Cetinje, 1835-1839) | „PROSVJETA“ (Cetinje, 1889-1901) | „PROSVJETNI RAD“ (od 15. januara 1949)
Broj 17 SEPTEMBAR 2013 Izlazi mjesečno, cijena 0,40 € ISSN 0033-1686

DOBITNIK „OKTOIHA“ 1998.

Ministar prosvjete Slavoljub Stijepović primio učenike koji su osvojili nagrade na međunarodnim olimpijadama

VRHUNSKI REZULTATI NE IZOSTAJU KADA SE TALENAT UDRUŽI SA RADOM

Ministar Stijepović sa nagrađenim učenicima i mentorima

Nikoli Raičeviću, svršenom polumaturantu OŠ „Štampar Makarije“ u Podgorici, Petru Tadiću, svršenom maturantu Gimnazije „Stojan Cerović“ u Nikšiću, i Marku Vukoviću, učeniku OŠ „Risto Ratković“ u Bijelom Polju, uručeni tablet računari, a njihovim mentorima Milosavu Adžiću, Ani Vujačić i Veri Joksimović lap-topovi

(Opširnije na 2. strani)

Ministarstvo prosvjete

NASTAVNI PREDMET CRNOGORSKI-SRPSKI, BOSANSKI, HRVATSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST I UBUDUĆE IZUČAVATI KAO DO SADA

Ministarstvo prosvjete je povodom odluke Ustavnog suda, kojom je utvrđeno da odredbe člana 11 stav 2 i 3 Opšteg zakona o obrazovanju nijesu u saglasnosti sa Ustavom Crne Gore i da prestaju da važe danom objavljivanja ove odluke, saopštilo da će se nastavni predmet crnogorski-srpski, bosanski, hrvatski jezik i književnost i ubuduće izučavati kao do sada.

Ministarstvo podseća da je rješenje o nazivu predmeta definisano političkim dogovorom Vlade Crne Gore i opozicije o pitanjima koja se tiču evropskih integracija iz 2011. godine i rješenjima kojima su kasnije donijeti obrazovni programi.

Kako Ustavni sud ovom presudom nije tretirao ta pitanja, jasno je da ne postoji ni razlog da Ministarstvo pokreće proceduru izmjene postojećeg rješenja, stoji u saopštenju Ministarstva.

Lj. V.

Povodom smrti Mirka Kovača održan komemorativni skup na Cetinju

ODLAZAK KNJIŽEVNOG VELIKANA

Str. 2

Na Grahovu otkriven spomenik članovima dinastije Petrović koji su podigli SUBNOR, Vlada Crne Gore i Fondacija „Petrović“ u saradnji sa bratstvom Kovačevića

TO SU PETROVIĆI- NJEGOŠI, TO JE CRNA GORA

Str. 3

Udruženje boraca Narodno-oslobodilačkog rata i antifašista Crne Gore i Opština Berane obilježili na Jasikovcu kod Berana Dan državnosti i Dan ustanka crnogorskog naroda

NEPROLAZNOST ISTORIJSKOG SJAJA 13. JULA

Str. 3

Intervju: Milorad Stojović, književni i pozorišni esejista, istoričar i kritičar, dugogodišnji srednjoškolski profesor i rukovodilac kulturnih institucija

U NEKIM GLAVAMA SE JOŠ VIJE 1918. GODINA

Str. 6 - 7

Na Ivanovim koritima pod Lovćenom održana VI Ljetnja škola nauke i III kamp „Planeta u tvojim rukama“ u organizaciji Fondacije PRONA

MJESTO ZA RAĐANJE NOVIH IDEJA

Str. 8 - 9

Tema „Prosvjetnog rada“: Prevencija vršnjačkog nasilja

NAJVAŽNIJA SARADNJA ŠKOLE, PORODICE I POLICIJE

Str. 10

Upravni Odbor Univerziteta Crne Gore

PONIŠTEN IZBOR DEKANA FPN-A

Str. 20

Portreti crnogorskih filozofa 20. vijeka: Vidak Vujačić

DJELO U KOME NOVA MISAO MOŽE IMATI ČVRST OSLOKAC

Str. 25

CRNOGOR(A)CIZAM: Samouobličavanje novovjekovnog narodnosno-nacionalnog bića Crnogoraca

SUŠTINSKO JEZGRO CJelokupNE ŽIVOTNE FILOZOFIJE

Str. 28

Arhiv: O pokajanju, leleku, tužbalici

LAKO JE ŽIVJETI DOK SI ŽIV, ALI JE MUKA ŽIVJETI I POSLIJE SMRTI

Str. 29

Počela nova školska 2013/2014. godina

DOBRODOŠLI U SVIJET ZNANJA

PRVACI SRDAČNO DOČEKANI U SVIM ŠKOLAMA: Iz OŠ „Savo Pejanović“ u Podgorici

Počela je nova školska 2013/2014. godina. U đačke klupe sjelo je oko 69.700 osnovaca i oko 31.900 srednjoškolaca. U školu je prvi put krenulo 7.000 mališana, a predškolske ustanove u Crnoj Gori pohađa više od 15.000 dece.

Zavod za udžbenike i nastavna sredstva na vrijeme je pripremio sve udžbenike tako da u njegovim knjižarama ima dovoljno kompleta za sve razrede, i po cijenama 10 odsto nižim u odnosu na prethodnu godinu. Knjižare Zavoda su, zbog početka školske godine, radile i subotom i nedjeljom, od 7-22 h.

Ministar prosvjete Slavoljub Stijepović primio učenike koji su osvojili nagrade na međunarodnim olimpijadama

VRHUNSKI REZULTATI NE IZOSTAJU KADA SE TALENAT UDRUŽI SA RADOM

(Nastavak sa 1. strane)

Ministar prosvjete Slavoljub Stijepović primio je učenike koji su ljetos bili uspješni na međunarodnim olimpijadama znanja, kao i njihove mentore. On je Nikoli Raičeviću, svršenom polumaturantu OŠ „Štampar Makarije“ u Podgorici, Petru Tadiću, svršenom maturantu Gimnazije „Stojan Cerović“ u Nikšiću, i Marku Vukoviću, učeniku OŠ „Risto Ratković“ u Bijelom Polju, uručio tablet računare, a njihovim mentorima Milosavu Adžiću, Ani Vujačić i Veri Joksimović lap-topove. Ministar im je čestitao na velikim uspjesima koje su ostvarili, i naglasio da su oni najbolji primjer da predanošću i radom crnogorski građani mogu da se ravnopravno takmiče sa svojim vršnjacima i kolegama iz ostalih

zemalja regiona i Evrope i da u toj konkurenciji mogu da ostvare vrhunske domete.

„Osvojene nagrade su dokaz da vrhunski rezultati ne izostaju kada se talenat udruži sa radom. Crna Gora teži da bude evropsko društvo, društvo znanja. Zato su uspjesi koje učenici i nastavnici ostvaruju najbolja preporuka našim težnjama da se približimo evropskim standardima“, istakao je ministar Stijepović.

Učenici i mentori zahvalili su ministru Stijepoviću i saradnicima na lijepom prijemu i naglasili da će se u narednom periodu raditi još predanije, kako bi na najbolji mogući način predstavljali Crnu Goru na važnim međunarodnim smotrama znanja.

Da podšetimo, Nikola Raičević osvojio je srebrnu medalju na 17. juniorskoj matematičkoj olimpijadi, održanoj u turskom gradu Antalija, u konkurenciji 115 učenika iz 20 zemalja, od kojih se u zvaničnoj konkurenciji takmičilo 11 država. Petru Tadiću pripala je bronzana medalja na 44. međunarodnoj olimpijadi iz fizike koja je održana u Danskoj.

Marko Vuković je pobjednik XIII međunarodne olimpijade znanja ruskog jezika koja je održana u Moskvi. Olimpijadu je organizovalo Ministarstvo obrazovanja i nauke Ruske Federacije i Međunarodni državni univerzitet Lomonosov.

Lj. V.

Nagrađeni učenici i mentori

Ministar prosvjete Slavoljub Stijepović i delegacija Univerziteta Crne Gore posjetili novi objekat Studentskog doma u Podgorici PRVI STANARI USELJAVAJU U OVOJ STUDIJSKOJ GODINI

Ministar prosvjete Slavoljub Stijepović, rektor Univerziteta prof. dr Predrag Miranović, predsjednik Upravnog odbora prof. dr Duško Bjelića, te predstavnici Studentskog parlamenta, Direkcije javnih radova i preduzeća „Kroling“ obišli su novi objekat Studentskog doma u Podgorici.

Izgradnja objekta počela je u aprilu 2012. godine, a

studentima će biti na raspolaganju, kao što je planirano, u ovoj studijskoj godini. Tokom obilaska zgrade zajednički je konstatovano da se radovi izvode kvalitetno, po najvećim tehničko-tehnološkim standardima i da poslovi teku predviđenom dinamikom.

Radove izvodi firma „Kroling“ iz Danilovgrada, po principu javno-privatnog

partnerstva, a ukupna vrijednost je 5.975.424 eura. U zgradi će biti mjesta za 440 studenata, a prilagođena je i licima sa posebnim potrebama. Stanarima će biti na raspolaganju biblioteka sa čitaonicom kapaciteta 84 mjesta, bife, teretana, internet sala sa 20 mjesta i drugi sadržaji.

O. Đ.

Predstavnici resornih institucija konstatovali da se radovi izvode kvalitetno

Povodom smrti Mirka Kovača održan komemorativni skup na Cetinju

ODLAZAK KNJIŽEVNOG VELIKANA

Od Kovača su se oprostili ministar kulture prof. Branislav Mićunović, akademici Sreten Perović i Mladen Lompar i književnik Andrej Nikolaidis. Mi danas visoko vrednujemo Kovačevo djelo, ali tek vrijeme pred nama učiniće bjelodanim sav njegov značaj, rečeno je na skupu. Pored članova porodice Kovač, komemoraciji prisustvovali i predsjednik Crne Gore Filip Vujanović, predsjednik Skupštine Ranko Krivokapić, ministarka nauke Sanja Vlahović, brojni kulturni poslenici i poštovaoci Kovačevog djela

Od Mirka Kovača, jednog od najvećih pisaca južnoslovenske književnosti, oprostili su se na komemorativnom skupu povodom njegove smrti ministar kulture Branislav Mićunović, akademici Sreten Perović i Mladen Lompar, kao i književnik Andrej Nikolaidis.

„Bio je eksperimentator, izdignut iznad prosječnosti i oglušen za aplauze javnosti, bjegunac iz svake književne tradicije kojoj bi pripadao, ali i politički jasno angažovan duh. Prije svega, bio je Gospodin Pisac, za kojeg je literatura bila najdublja intima, a ne životni poziv. Kovač, još jedan koji odlazi iz veličanstvene četvorke Kiš, Pekić, Kovač, David. Kovač – i građanin svijeta i hrvatski i srpski i bosansko-hercegovački i samo naš – crnogorski“, rekao je ministar kulture Branislav Mićunović.

Govoreći o ličnosti i književnom djelu Mirka Kovača, akademik Sreten Perović je naglasio da je odlazak ovog velikana kritičke i umjetničke riječi veliki gubitak za crnogorsku kulturu i ukupnu književnost na južnoslovenskim prostorima, ali i za razvojne tokove savremene evropske literature. „Hvala Mirku Kovaču, umjetniku i čovjeku, za sve ono što je učinio svojim izvanrednim talentom, humanizmom, angažovanjem i mudrim porukama

koje je ostavio savremenima i pokoljenjima koja dolaze“, kazao je Perović.

Na komemoraciji je govorio i akademik Mladen Lompar ističući, pored ostalog, da je Kovač „posljednji od velikana crnogorskih (Kiš, Kovač, Pekić...) koji su literaturu južnoslovenskih stvaralaca uzdigli na tron Evrope. Srećom, njegov značaj je odavno zapažen i za to je nagrađen priznanjima, među njima i onim crnogorskim (Njegoševa, Trinaestojulska, Stefan Mitrov Ljubiša). Bio je član DANU i član Savjeta za standardizaciju crnogorskog jezika“, kazao je Lompar. Književnik Andrej Nikolaidis u svojoj besjedi o Kovaču, rekao je: „Mi danas visoko vrednujemo

Kovačevo djelo, ali tek vrijeme pred nama učiniće bjelodanim sav njegov značaj – tek ćemo vidjeti što svoje postojanje dužuje Kovačevoj umjetnosti. Tek će se po duhovnim srodstvima nekih budućih autora i Kovača moći dovoljno cijeniti njegov značaj za južnoslovensku književnost“, kazao je Nikolaidis. Govoreći o Kovačevom književnom djelu, Nikolaidis je naglasio da je ono „svjedočanstvo o njegovoj čvrstoj posvećenosti individualizmu i borbi protiv svake vrste kolektivismu. Sve što je Kovač ikada napisao svjedoči da je taj pisac sa gnusanjem odbijao biti smješten u bilo koji od balkanskih nacionalnih torova.“

Pripremila J. V.

Doček vaterpolo reprezentacije Crne Gore na Trgu Republike u Podgorici

OVACIJE ZA SREBRNE AJKULE

Hiljade građana dočekalo je na Trgu Republike u Podgorici 4. avgusta vaterpolo reprezentaciju Crne Gore koja je osvojila srebrnu medalju na Svjetskom prvenstvu u Barseloni. Doček na glavnom gradskom trgu organizovali su Vlada Crne Gore, Crnogorski olimpijski komitet, Glavni grad, te Vaterpolo i Plivački savez.

Izlazak na binu članova reprezentacije praćen je burnim aplauzom i ovacijama

„Crna Goro volim te“, „Vi ste naše zlatne ajkule!“

„Hvala što ste bili uz nas i onda kada to možda nijesmo zasluživali. Želim da vam kažem da to što smo vam obećali da ćemo vratiti Crnu Goru na svjetski vrh, to smo i uradili. Ovo srebrna zlatnim sjajem i mi ćemo se truditi da vas još mnogo puta razveselimo“, istakao je kapiten reprezentacije Nikola Janović.

Potpredsjednica Crno-

gorskog olimpijskog komiteta Zorica Kovačević zahvalila je „odvažnim i dostojanstvenim vaterpolistima na tome što su ispisali ime Crne Gore na sportskoj karti svijeta“.

Potom su nastupili pjevači: Slobodan Kovačević, Sergej Četković, Bojan Marović, Knez, grupa „Perper“, Nina Žižić, Božo Bulatović, bubnjar Dragoljub Đuričić i učesnici „Leta ka zvijezdama“.

O. Đ.

Na Grahovu otkriven spomenik članovima dinastije Petrović koji su podigli SUBNOR, Vlada Crne Gore i Fondacija „Petrović“ u saradnji sa bratstvom Kovačevića

TO SU PETROVIĆI–NJEGOŠI, TO JE CRNA GORA

Na svečanosti, organizovanoj u sklopu proslave 200 godina od rođenja Petra II Petrovića Njegoša, govorili ministar kulture prof. Branislav Mićunović, princ Nikola Petrović i sekretar Organizacionog odbora Slobodan Mirjačić

Na Grahovu je, ispred crkve Sv. Đordjija, otkriven spomenik devetorici Petrovića koji su u avgustu 1836. godine poginuli u bici na Čelinskom potoku. Spomenik, čije otkrivanje je u sklopu proslave 200 godina od rođenja Petra II Petrovića Njegoša, podigli su SUBNOR, Vlada Crne Gore i Fondacija „Petrović“ u saradnji sa bratstvom Kovačevića.

„Otkrivamo spomenik devetorici Petrovića–Njegoša, koji su poginuli u bici na Grahovu 1836. godine. Među njima su rođeni brat mitropolita Petra II (Joko) i rođeni brat knjaz Danila (Stevan). Crna Gora im odaje počast i iskazuje poštovanje. To je ujedno počast i poštovanje za ideju

Gore činile samo četiri nahije i četvoro Brda. Tadašnja Crna Gora željela je da pod svoje državno okrilje vrati teritorije koje su joj ranije pripadale i koje su joj silom oduzete. Jedna od oblasti koje je željela da vrati bilo je i Grahovo. Tako se na Grahovu 1836. godine našao crnogorski odred, i u njemu devet Petrovića. Boreći se s turskom vojskom, oni su svoje živote priložili toj velikoj crnogorskoj državnoj misiji. Ovaj spomenik svjedočiće o njihovoj žrtvi, i o težnjama ondašnje Crne Gore. Naravno, on će mnogo reći i o nama danas, riječi su Branislava Mićunovića.

„Na osnovu spomenika koje jedno društvo podiže (ili ruši), najbolje se iskazuje nje-

išli i sami vladari, a kralja Nikolu su nazvali ‘car junaka’, jer je učestvovao u prvim borbenim redivima. Vladika Njegoš poslao je i svog rođenog brata Joka koji je poginuo sa još osam Petrovića. Srećan sam što će ovaj spomenik krasiti prostor ispred Crkve Sv. Đordjija na junačkom Grahovu, zahvaljujući svima koji su doprinijeli njegovom podizanju, među kojima je i porodica Kovačević, kao inicijator“.

Sekretar Organizacionog odbora za podizanje spomenika Slobodan Mirjačić je istakao da su na prostorima Grahova i Grahovca vjekovima vođene bitke, neke i presudne za op-

OSTALI VJERNI VRIJEDNOSTIMA I TRADICIJI CRNE GORE: Sa otkrivanja spomenika

cmnogorske slobode i nezavisnosti, zbog koje su dali život, i počast i poštovanje za veliku dinastiju Petrović–Njegoš, koja je ugradila sebe u ostvarivanju te ideje. Ne znam da li se još neđe dogodilo da devet članova vladajuće porodice pogine u jednom danu, boreći se za ovu ideju. To su Petrovići–Njegoši, to je Crna Gora. O takvim Petrovićima i takvoj Crnoj Gori svjedočiće ovaj spomenik“, kazao je, otkrivajući spomenik, ministar kulture Branislav Mićunović.

Čast onima koji su se borili za slobodu Crne Gore

On je podsetio da su, u vrijeme kada je devet Petrovića poginulo u bici protiv turske vojske, teritoriju države Crne

gov sistem vrijednosti, njegova svijest, pa ako hoćete, i njegov moral. Ako naše društvo neko bude cijenio na osnovu ovog spomenika, onda će zasigurno zaključiti da smo ostali vjerni vrijednostima i tradiciji Crne Gore: Čast onima koji su se borili za slobodu. Čast onima koji su se borili za Crnu Goru“, naglasio je ministar Mićunović.

Princ Nikola Petrović je naglasio da je presrećan što njegovi preci nijesu zaboravljeni ni nakon 177 godina od svoje slavne pogibije.

Bitke presudne za crnogorski opstanak

„Ponosan sam što su i moji rođaci ginuli sa velikim vitezovima na brojnim poprištima širom Crne Gore. U borbu su

stanak i stvaranje Crne Gore.

„Krvario je crnogorski narod, ali se i Crna Gora oduživala tim vitezovima podižući spomen obilježja. Ideja za podizanje ovog spomenika stara je desetak godina. Kovačevići su o svom trošku počeli gradnju, a u aprilu ove godine formiran je odbor za izgradnju ovog spomenika i zahvaljujući Ministarstvu odbrane, Fondaciji Petrović – Njegoš, Ministarstvu kulture, SUBNOR-u Crne Gore i opštini Nikšić, za kratko vrijeme zatvorena je finansijska konstrukcija“, kazao je Mirjačić.

Glumac CNP-a Slobodan Marunović govorio je stihove Petra II Petrovića Njegoša.

Lj. V.

Udruženje boraca Narodno-oslobodilačkog rata i antifašista Crne Gore i Opština Berane obilježili na Jasikovcu kod Berana Dan državnosti i Dan ustanka crnogorskog naroda

NEPROLAZANOST ISTORIJSKOG SJAJA 13. JULA

Mladim generacijama ostaje da čuvaju našu slavnu tradiciju, istaknuto na proslavi. Sloboda je najveća vrijednost i nema cijenu

U organizaciji Udruženja boraca Narodno-oslobodilačkog rata i antifašista Crne Gore i Opštine Berane kod spomenika na Jasikovcu održana je svečana akademija „Vječno plamte julske vatre“, kojom su obilježeni Dan državnosti i Dan ustanka crnogorskog naroda.

„Jedan je 13. jul, crnogor-

ona je ukazala na neprolaznost istorijskog sjaja 13. jula koji, kako je rekla, čuva i osnažuje i ovo današnje posvećeno slavlje kod spomenika na Jasikovcu i šecanje na gorostasnu generaciju koja je bila avangarda antifašističke Evrope.

Nikezićeva je istakla da na mladim generacijama ostaje

činjen zločin nad rodoljubima, ljudima koji su se borili za spas svojih porodica. „Zbog toga se ovdje uvijek moramo vraćati, tražiti snagu i nadahnuće, ovdje moramo naučiti i opraštati, ali odavde moramo i poruku uputiti da je sloboda najveća vrijednost i da ona nema svoju

ŠECANJE NA GOROSTASNU GENERACIJU

ski praznik koji sažima svoje slavljeničko, slobodarsko ime naše pobjede i prije 1941. i poslije dičnog istorijskog događaja na Belvederu, prve ustaničke puške“, kazala je član Predsjedništva Udruženja boraca Narodno-oslobodilačkog rata i antifašista Crne Gore Branka Nikezić, predsjednica SO Bar.

da čuvaju našu slavnu tradiciju.

Predsjednik opštine Berane Vuka Golubović je naglasio da su najveće vrijednosti svakoga naroda imati svoju državu i živjeti u slobodi. On je ukazao da se na Jasikovcu najznačajnije oseća dan crnogorske državnosti i slobode, jer ovdje su nevine žrtve pale, ovdje je po-

cijenu“, poručio je Golubović. Priređen je i bogat kulturno zabavni program kojemu su učestvovali: Grupa „Alata“, Folklorni ansabl „Duga“, glumac Danilo Čelebić, učenice Gimnazije Maša Labudović i Ana Labudović.

Lj. V.

U Vrbasu obilježen 13. jul, Dan državnosti Crne Gore

CRNOGORSKO KULTURNO VEČE

U organizaciji Crnogorske kulturne mreže (CKM), u Vrbasu je u čast 13. jula, Dana državnosti Crne Gore, održano Crnogorsko kulturno veče kojem je prisustvovalo više hiljada posjetilaca. Publika je uživala u nastupima Zorana Kalezića, Branke Šćepanović, Bojana Marovića i drugih učesnika programa.

U ime Opštine Vrbas, koja

je bila pokrovitelj ove manifestacije, prisutne je pozdravio predsjednik Milan Stanimirović. Čestitajući Dan državnosti, on je istakao značaj 13. jula 1878. i 13. jula 1941. godine, i izrazio zadovoljstvo što je ova opština partner u realizaciji jednog od najznačajnijih događaja za crnogorsku zajednicu u Srbiji.

„Prvi put organizujemo proslavu Dana državnosti Crne

Gore u dijaspori sa željom da pošaljemo poruku svim Crnogorcima ma će biti, kao i svim bratskim državama i narodima da proslavom našeg dana državnosti odajemo priznanje, ali i ističemo naš antifašistički i slobodarski duh“, saopšteno je iz CKM.

Lj. V.

U Vili „Gorica“ u Podgorici

URUČENE TRINAESTOJULSKE NAGRADE

Potpredsjednik Skupštine Crne Gore Suljo Mustafić uručio priznanje prof. dr Radulu Kneževiću, književniku Iliji Lakušiću i piscu i književnom kritičaru Gojku Čelebiću

Potpredsjednik Skupštine Crne Gore Suljo Mustafić uručio je u Vili „Gorica“ u Podgorici Trinaestojulske nagrade prof. dr Radulu Kneževiću, za knjige „Politička kultura“ i „Politička teorija anarhizma“, književniku Iliji Lakušiću, za poetsko četvoroknjžje „Bitka na tasteru“, „Ljubio sam život kao da je moj“, „Mala noćna lirika“ i „Dva Petra“, i piscu i književnom kritičaru Gojku Čelebiću, za knjige „Vjetrenjače Evrope“ i „Dostojevski i Zapad“.

Mustafić je ukazao da je 13. jul najvažniji datum u

istoriji države Crne Gore, koji osvjetljava njeno trajanje. On je tom prilikom istakao da je Trinaestojulska nagrada „najznačajnije državno priznanje, koja u svojoj višeznačnoj simbolici objedinjuje podsećanje na vavnremenski značaj tih događaja i vrednovanje pojedinačnog ljudskog pregnuća, kroz djela i ostvarenja u različitim oblastima stvaralaštva od posebnog značaja za državu Crnu Goru“.

O ovogodišnjim dobitnicima Trinaestojulske nagrade odlučio je žiri u sastavu: prof. Dragan Vukčević (predsjednik),

prof. Predrag Ivanović, prof. dr Dragan Koprivica, Andrej Niko-laidis i prof. dr Milenko Popović.

U ime žirija prisutnima se obratio prof. Dragan Koprivica, a u ime laureata Gojko Čelebić.

Dodjeli nagrada prisustvo-vao je predsjednik Crne Gore Filip Vujanović, kao i ambasadori Austrije, Martin Pamer, Njemačke, Pijus Fišer i Ukrajine, Oksana Sljusarenko, kao i šef Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori Mitja Drobnič.

Lj. V.

Legenda: Ovogodišnji laureati sa Potpredsjednikom Skupštine Crne Gore i članovima žirija

Skupština Crne Gore usvojila zakone o izmjenama više zakona o obrazovanju

LICENCIRANJEM NASTAVNIKA DO BOLJEG KVALITETA

U izradi prijedloga seta zakona iz obrazovanja učestvovali su, pored naših, i strani eksperti, nevladin sektor, a konsultovani su eksperti iz Brisela i Evropske komisije u Podgorici. Osnovni cilj izmjena je da obrazovni sistem bude još kvalitetniji. Prvi put zakon uređuje stipendiranje deficitarnih zanimanja

Skupština Crne Gore usvojila je krajem juna: Zakona o izmjenama i dopunama opšteg Zakona o obrazovanju i vaspitanju, Zakona o izmjenama i dopunama zakona o osnovnom obrazovanju i vaspitanju, zakona o izmjenama i dopunama zakona o stručnom obrazovanju, zakona o izmjenama i dopunama zakona o gimnaziji.

Ministar prosvjete i sporta Slavoljub Stijepović istakao je da je više od godinu radeno na predloženim dokumentima. U izradi prijedloga seta zakona iz obrazovanja učestvovali su, pored naših, i strani eksperti, nevladin sektor, a konsultovani su eksperti iz Brisela i Evropske komisije u Podgorici

„Osnovni cilj je da obrazovni sistem bude još kvalitetniji. Do kvaliteta se dolazi na različite načine. Jedan je nastojanje da uz pomoć svih sporovedemo model licenciranja i relicenciranja nastavnika. Predviđeni smo da komisije Zavoda za školstvo i Centra za stručno obrazovanje urade početne licence svih nastavnika, a da se u periodu od pet godina provjerava njihova stručnost. To znači da ćemo kroz tu kontrolu dobiti obučenijskog i boljeg nastavnika. Oni koji ne budu poštovali te principe i kriterijume, moraću da ustupe mjesto drugima – rekao je Stijepović. Prvom licencijom nastavnika, direktora i pomoćnika direktora smatra se isprava o položenom stručnom ispitu za rad u obrazovno-vaspitačkim ustanovama. Uslove, način sticanja i obnavljanja licence propisuje Ministarstvo.

Ministar je istakao da se prvi

put zakonom uređuje stipendiranje deficitarnih zanimanja. Pravo na stipendiju imaće učeniци stručnih škola koji se obrazuju po programu za deficitarne kvalifikacije.

Najviše polemika bilo je oko pitanja da li da učeniци osnovne škole dobijaju besplatne udžbenike. Prihvaćen je amandman SDP-a koji predviđa da pravo na besplatne udžbenike za osnovnu školu imaju: učenik bez roditeljskog staranja, učenik čiji je roditelj – staratelj korisnik materijalnog obezbjeđenja porodice, učenik sa posebnim obrazovnim potrebama, učenik koji je smješten u ustanove socijalne i dječje zaštite, onaj koji je na porodičnom smještaju, i učenik romske i egipćanske populacije. Učeniци treba da korišćene udžbenike vrate neoštećene, kao uslov da bi dobili knjige za narednu školsku godinu.

Provjera radne sposobnosti

Zakonom o izmjenama i dopunama opšteg zakona o obrazovanju i vaspitanju, u značajnoj mjeri zaštićena su prava učenika u postupku provjere znanja od neobjektivnog, neblagovremenog i nezakonitog ocjenjivanja pojedinih nastavnika. Inovirane su odredbe koje se odnose na direktore i pomoćnike.

Ustanovljena je provjera radne sposobnosti nastavnika u slučaju osnovane sumnje da mu je zdravlje narušeno u mjeri koja značajno umanjuje njegovu radnu sposobnost. U tom slučaju direktor ustanove podnosi pisani obrazloženi zahtjev školskom odboru za upućivanje

nastavnika na procjenu radne sposobnosti. Ako školski odbor utvrdi da je prijedlog direktora opravdan, donijeće odluku o upućivanju nastavnika na procjenu radne sposobnosti. Ukoliko nastavnik odbije tu procjenu, raspoređuje se na radno mjesto koje odgovara preostaloj radnoj sposobnosti, njegovom nivou i profilu obrazovanja. Ako takvog radnog mjesta nema, ostvaruje prava kao zaposleni za čijim je radom prestala potreba, u skladu sa propisima iz oblasti rada.

Radi stvaranja uslova za jednaki pristup obrazovanju svih pojedinaca, bez obzira na bilo koje lično svojstvo, uključujući i državljanstvo, zakonima o izmjenama i dopunama zakona o stručnom obrazovanju i zakona o gimnaziji izjednačeni su uslovi za upis u stručnu školu za strane državljanine i crnogorske državljane. Takođe je utvrđena obaveza za školu da učeniku koji ne poznaje ili nedovoljno poznaje jezik na kojem se izvodi nastava pruži pomoć u savladavanju jezika na kojem se nastava izvodi.

Zakonom je definisano da odjeljenje po odobrenju Ministarstva prosvjete može imati više od 30 učenika. Na navedeni način Ministarstvo će u svakom konkretnom slučaju odlučivati o broju učenika u odjeljenju kada je taj broj veći od 30 učenika, što će omogućiti racionalno i cjelishodno formiranje odjeljenja i spriječiti mogućnost formiranja odjeljenja sa malim brojem učenika, a što je u velikoj mjeri doprinosilo povećanju cijene koštanja obrazovanja učenika.

Karijerna orijentacija

Zakonom o izmjenama i dopunama zakona o stručnom obrazovanju se kao jedan od ciljeva stručnog obrazovanja naglašava omogućavanje karijerne orijentacije koja se temelji, prije svega, na različitim mogućnostima sticanja stručnih kvalifikacija i kvalifikacija nivoa obrazovanja tokom života.

Takođe se definiše da se učeniku koji se paralelno obrazuje (paralelno prati više obrazovnih programa kao redovan učenik) mogu priznati ocjene iz opšteobrazovnih i stručno-teoretskih predmeta ukoliko se predmetni programi iz tih predmeta ne razlikuju. Na taj način učenik neće biti u obavezi da mu se utvrđuje znanje iz takvih predmeta u obije škole, odnosno oba obrazovna programa, već će biti omogućeno da se učeniku stečene ocjene priznaju, o čemu će odlučivati nastavničko vijeće škole.

Zakonom se precizira da se obrazovni programi stručnog obrazovanja rade na osnovu standarda kvalifikacije koji objedinjava više standarda zanimanja koji mogu biti različitog nivoa zahtjevnosti, čime se omogućava pojedincu sticanje različitih kvalifikacija, uključujući kvalifikaciju nivoa obrazovanja i stručne kvalifikacije u skladu sa obrazovnim programom.

Obrazovanje kod kuće

Zakonom o izmjenama i dopunama zakona o osnovnom obrazovanju i vaspitanju je, u odnosu na postojeće rješenje,

RAZREDNI ISPIT U ISTOJ ŠKOLI

Zakonima o izmjenama i dopunama zakona o stručnom obrazovanju i izmjenama zakona o gimnaziji predviđeno je da učenik kome je izrečena vaspitna mjera isključenja iz škole ili mu je prestao status redovnog učenika zbog neopravdanih časova razredni ispit polaže u istoj školi, za razliku od postojeće odredbe kojom to nije bilo precizirano, tako da je učenik mogao razredni ispit da polaže u drugoj odgovarajućoj školi, po izboru. Predložena odredba će doprinjeti sprječavanju zloupotreba prava na polaganje razrednog ispita u ovakvim slučajevima, koje su u dosadašnjoj praksi bile česte. Navedenom učeniku se propisuje i obaveza da mora pohađati pripremnu nastavu u skladu sa ovim zakonom ukoliko mu je status prestao već u prvom polugodištu i da plaća odgovarajuću naknadu školi za polaganje ispita, što takođe do sada nije bilo precizirano. Ovi učenici, čak i uslučajevima kad im je status redovnog učenika prestao na samom početku školske godine, nijesu bili u obavezi da pohađaju ovu nastavu, kao ni da plaćaju naknadu za polaganje ispita.

predviđeno da roditelj, odnosno staratelj koji hoće da organizuje osnovno obrazovanje i vaspitanje deteta kod kuće, ima pravo da predloži takav vid obrazovanja deteta i u toku jednog polugodišta. Takođe je određeno da se prijedlog za obrazovanje kod kuće podnosi u vidu obrazloženja, u pisanoj formi, o čemu odlučuje nastavničko vijeće škole. Prijedlogom je određeno da je škola dužna da organizuje provjeru znanja učenika koji se obrazuju kod kuće iz svih nastavnih predmeta određenog razreda na kraju jednog polugodišta ili nastavne godine.

Učenik koji nije usvojio utvrđeni standard znanja na kraju školske godine ponavlja razred i mora nastaviti obrazovanje u školi.

Odredbama o nadarenim

učenicima precizirano je da se one odnose na umjetnički talentovane učenike, određena su im prava i obaveze koja se odnose na upis u srednju umjetničku školu nakon završenog VII razreda, po odluci nastavničkog vijeća, i obaveza da završe osnovno obrazovanje. Takođe im je data mogućnost da ne polažu eksterni ispit na kraju trećeg ciklusa, koji je obavezan za ostale učenike.

Zakonom je utvrđena obaveza nastavniciima da u okviru četrdesetčasovne radne nedjelje, pored časova dodatne i dopunske nastave, radi postizanja boljeg uspjeha u savladavanju obrazovnog programa, ostvare još dva časa neposrednog rada sa učenicima.

Lj. Vukoslavović

Ministarstvo prosvjete i Ministarstvo rada i socijalnog staranja

BESPLATNI UDŽBENICI ZA OSNOVCE I SREDNJOŠKOLCE

Ministarstvo prosvjete i Ministarstvo rada i socijalnog staranja dodijelili su i ove godine komplete besplatnih udžbenika za učenike osnovnih i srednjih škola – deci bez roditeljskog staranja, onima čiji je roditelj, odnosno staratelj korisnik mate-

rijalnog obezbjeđenja porodice, besplatnih udžbenika za ovu školsku godinu buhvaćeno je 12.217 učenika osnovnih škola i gimnazija i 2.617 učenika stručnih škola, ukupno njih 14.834.

Programom obezbjeđenja

Lj. V.

Svečani prijem prvaka u OŠ „Savo Pejanović“ u Podgorici

TOPLA DOBRODOŠLICA

Srdačnom dobrodošlicom direktorice Darinke Adžić i kratim programom koji su priredili prošlogodišnji prvaci u OŠ „Savo Pejanović“ održan je prvo školski čas za mališane koji su prvi put sjeli u školske klupe.

„Danas je veliki dan za vas, a i za nas. Škola je širom otvorila vrta da primi naše male đake,

želim vam da se u našoj, a od danas i u vašoj školi osjećate prijatno, da budete zadovoljni, da je volite i budete ponosni na svoju školu“, poručila je Adžićeva.

Potom su učiteljice održale sa prvacima prvi školski čas, kojem su prisustvovali i roditelji. Slično atmosfera je bila i u

ostalim školama.

Gradonačelnik Podgorice Miomir Mugoša čestitao je svim učenicima osnovnih i srednjih škola uspješan početak školske godine, a onim najmlađim – đacima-prvacima – srećan početak školovanja i puno uspjeha u sticanju znanja.

O. Đ.

Iz programa koji su priredili stariji drugari

Š. B.

Ministarstvo prosvjete

STIPENDIJE ZA TALENTOVANE ĐAKE I STUDENTE

Ministarstvo prosvjete je raspisalo konkurse za dodjelu stipendija talentovanim učenicima osnovnih i srednjih škola i studentima. Stipendije će dobiti 165 osnovaca i srednjoškolaca – 100 su raniji korisnici, koji produžavaju pravo na stipendiju, i 50 novih. Talentovanog učenika za stipendiju predlaže nastavničko vijeće osnovne, odnosno srednje škole, na osnovu mišljenja mentora koga određuje vijeće.

Talentovanim učenikom, navodi se u konkursu, smatra

se onaj koji iz pojedinih nastavnih predmeta, odnosno oblasti, pokazuje naročiti smisao, interes, radoznalost i sposobnost za misaone i stvaralačke procese, a ima najmanje vrlo dobar uspjeh. Biće dodijeljeno i 15 stipendija učenicima srednjih škola koji pohađaju obrazovni profil za deficitarna zanimanja (kuvar, instalater u građevinarstvu i poljoprivredni tehničar).

Ministarstvo prosvjete stipendiraće 300 studenata osnovnih akademskih i primi-

jenjenih studija i specijalističkih akademskih i primijenjenih studija (200 ranijim korisnicima koji produžavaju pravo na stipendiju i 100 novim).

Raspisan je konkurs za dodjelu studentskih kredita koji će biti odobreni srazmjerno broju upisanih studenata na privatnim i javnim ustanovama visokog obrazovanja – 2.700 studentima javnih i 300 studentima privatnih ustanova.

Lj. V.

Udruženje „Roditelji“ organizovalo humanitarnu akciju „Podijelimo, jer zajedno možemo više“

ZA RADOSNIJI POČETAK ŠKOLSKE GODINE

Povodom početka nove školske godine Udruženje „Roditelji“ organizovalo je u Podgorici humanitarnu akciju pod sloganom „Podijelimo, jer zajedno možemo više“. Članovi ovog udruženja, volonteri Asocijacije za demokratski prosperitet „Zid“, volonterskog kluba Gimanzije „Slobodan Škerović“ i Ekonomskog fakulteta iz Podgorice, prikupljali su od građana očuvanu odjeću i obuću, kao i školski pribor za one slabijeg materijalnog statusa.

„Interesovanje građana koji su se prijavili tokom dva dana, koliko je akcija trajala, bilo je

veliko. Stoga je, pravi izazov bio pronaći najbolji model i izaci svima kojima potrebno u susret. Može se reći da je akcija uspjela, te da je humanost u ovom vremenu došla do izražaja. Takođe, i Ministarstvo prosvjete pružilo je pomoć porodicama koje su bile korisnici materijalne pomoći. Ipak, budući da je potrebno izdvojiti oko 200 eura da bi se samo jedno dijete opremilo za školu, kao i da su prosječna primanja skromna, postoji veliki broj onih kojima je pomoć neophodna, posebno ukoliko u porodici ima više dece školskog uzrasta“, poručila je Kri-

stina Mihailović, predsjednica Udruženja.

Takođe, u Tržnom centru „Delta siti“ organizovana je manifestacija „Školsko zvono“. Putem sportske, likovne, muzičke, voditeljske, modne radionice, kao i one stranih jezika, stariji su mališanima poželjeli srećan i uspješan početak školske godine. Uz to, sva deca koja su učestvovala u ovom zabavno-obrazovnom programu obrađovana su i brojnim poklonima koje su im uručili organizatori, predstavnici ovog centra.

Š. B.

Godišnja skupština Stambene zadruge „Solidarno“

TRAŽITI RJEŠENJA U SARADNJI SA LOKALNOM SAMOUPRAVOM

-Rezultati dosada učinjenog izraz su transparentnosti rada Zadruga i zakonitosti svake njene odluke, naglašeno na skupu -I pored mnogih teškoća u radu Zadruga, broj članova je u porastu -Ukazano i na nedostatke: neplaćanje članarine i neredovno vraćanje kredita od strane jednog broja članova

Postignuti rezultati u rješavanju stambenih pitanja u oblasti prosvjete Crne Gore, koji su glavni problemi na tom putu, i šta se preduzima da se oni najefikasnije riješe, bila su pitanja o kojima se raspravljalo na Godišnjoj skupštini Stambene zadruge „Solidarno“, održanoj ljetos u Podgorici.

Dosadašnji svukupni re-

zultati rada Zadruga pokazali su da je Sindikat prosvjete Crne Gore, osnivanjem ove institucije, ne samo proširio horizont svog rada, već dao i novi pečat i smisao sindikalnom djelovanju uopšte. Uveliko urušena pravila poslovne etike, sve vidljivija politička dominacija nad stvarnim egzistencijalnim problemima društva i opasno narušen

sistem vrijednosti, u svijetu i kod nas, dovoljni su indikatori za sve zaposlene, pa i u prosvjeti, da se što organizovanije bore za svoje principe i ciljeve, ukazano je na Skupštini ove institucije.

Zajednički angažman

Direktor Zadruga Zoran Stanišić istakao je da su rezultati do sada učinjenog izraz, prije svega, transparentnosti rada Zadruga i zakonitosti svake njene odluke, što će i odsada biti njen glavni orijentir. Uz to, on je apelovao na solidarnost svih zadrugara u školama i vrtićima kao i na njihovu što jaču povezanost sa ostalim institucijama sistema, gdje bi zajednički angažman po svim pitanjima u oblasti školstva dao još bolje rezultate. On je ukazao i na neke negativne pojave, na koje su se s ništa manje pažnje osvrnuli i učesnici u raspravi, a to je neplaćanje članarine i neredovno vraćanje kredita od strane jednog broja članova Zadruga. Pojačanu odgovornost za to imaće računovodstvene službe u školama, koje će po ovom pitanju biti dodatno upozorene, rečeno je. Sve to umanjuje i finansijsku

bazu Zadruga, čija je osnovna djelatnost iznalaženje što povoljnijih uslova za rješavanje stambenih pitanja zaposlenih u prosvjeti.

Kao primjer efikasne i uspješne saradnje sa lokalnom samoupravom navedene su organizacije u školama cetinjske opštine. Ova opština se, inače, pokazala veoma aktivnom u sferi socijalne politike stanovanja, u okviru koje je, kako je navedeno na Skupštini, za prosvjetne radnike obezbijedeno 40 stambenih jedinica po veoma povoljnoj cijeni – oko 300 eura po kvadratu.

Na primorju stanovi skuplji

U Zadruzi će, kako su najavili, pobrinuti o tome da li je moguće takav i sličan aranžman realizovati i u još nekim sredinama. Jer, problem rješavanja stambenih pitanja posebno je izražen u primorskim opštinama u kojima je veći broj prosvjetnih radnika bez stana. A i kad se pruži prilika da, putem kredita, dođu do njega, cijene su daleko skuplje nego u ostalim mjestima, a mogućnost otplate na rate, koja se kreće i do visine ličnog dohotka, teško ostvarljiva. Na

PLANOVI

Koliko je Stambena zadruga „Solidarno“ uložila napora u izgradnju stambenih objekata, odnosno stambenih jedinica, najbolje ilustruju sljedeći podaci: stambeno-poslovna zgrada na Žabljaku, sa ukupno 24 stambene jedinice, biće useljena do kraja godine; u zgradi u Nikšiću obezbijedena su 74 stana za prosvjetne radnike, a useljenje se očekuje takođe do kraja ove godine; useljenje u zgradu u Tivtu u planu je naredne godine. Od objekata koji su u fazi izrade urbanističko-tehničkih uslova, odnosno idejnih rješenja, valja istaći one u Danilovgradu (30-tak stambenih jedinica), u Podgorici – Donja Gorica, kao i na Cetinju (30-tak stanova, cijena po metru kvadratnom – 295 eura), gdje je lokalna uprava nosilac projekta, dok je Zadruga „Solidarno“ partner, a početak radova planiran je do kraja ove godine. U Herceg Novom su planirana 44 stana, dok će u Budvi, ranije započeta gradnja stambenog objekta (sa 148 stanova), biti nastavljena početkom jeseni.

sjeveru Crne Gore, na primjer, dodjeljivanje individualnih kredita za renoviranje ili dogradnju stambenog prostora pokazalo se daleko poželjnijim nego kupovina stanova. Zadruga je od osnivanja do danas postigla zapažene rezultate upravo u individualnom kreditiranju svojih članova, gdje kamata iznosi samo 1 odsto, na rok otplate od tri do 30 godina.

I pored otežanih uslova rada, od prošle godine do da-

nas broj članova Stambene zadruge „Solidarno“ uvećao se za 500, i sada ih je oko 2860. Međusobna solidarnost, kao i saradnja sa svim važnim društvenim subjektima, kad je u pitanju rješavanje stambenih pitanja, jednog od gorućih u oblasti školstva Crne Gore, biće i dalje moto u radu Zadruga „Solidarno“, poručili su prosvjetari.

J. Vukanović

Zgrada za prosvjetne radnike u Plužinama

Udruženje Crnogoraca Amerike iz San Franciska nagradilo najboljeg đaka Gimnazije na Cetinju i dobitnika nekoliko državnih priznanja

HILJADU EURA MLADENU ŠEVALJEVIĆU

Nagradu prije 14 godina ustanovili Blažo Sredanović i Ivo Đukanović, Cetinjani koji žive u Americi

Mladen Ševaljević, maturant cetinjske gimnazije, dobitnik je tradicionalne, 13. po redu nagrade koju Udruženje Crnogoraca Amerike, sa sjedištem u San Francisku, dodjeljuje najboljem đaku Gimnazije. Nagradu u iznosu od 1.000 eura Ševaljeviću je, na prigodnoj svečanosti u prostorijama Matice Crnogorske na Cetinju, uručila Ivana Đukanović, ćerka Iva Đukanovića, koji je i obezbijedio novčani iznos za ovu nagradu.

Ševaljević je istakao da je ponosan što je dobitnik ove nagrade, i to posebno zbog toga što je dodjeljuju naši iseljenici koji, iako žive daleko, nijesu zaboravili ni Cetinje ni Crnu Goru, te da se nada da će tokom studiranja i rada oprav-

dati ukazanu čast. Novac od nagrade potrošiće, kazao je, na svoje usavršavanje i za ostvarenje davne želje da otputuje u Pariz.

Pozdravljajući prisutne u ime Matice Crnogorske, Marko Špadijer je podsetio da su nagradu prije 14 godina ustanovili Blažo Sredanović i Ivo Đukanović, Cetinjani koji žive u Americi.

„Ova nagrada je simboličan gest prema Cetinju, odnosno prema mladim ljudima našeg grada. Ovogodišnji dobitnik nije samo najbolji đak, već je i dobitnik nekoliko državnih priznanja“, istakao je Špadijer.

Lj. V.

NAŠI ISELJENICI NIJESU ZABORAVILI CETINJE: Ivana Đukanović uručuje nagradu Mladenu Ševaljeviću

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i Ministarstvo prosvjete obezbijedili besplatne udžbenike za romsku decu

PODSTICAJ ZA REDOVNO ŠKOLOVANJE

Kao i prethodnih godina, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, u saradnji sa

Ministarstvom prosvjete, ove školske godine obezbijedilo je besplatne udžbenike za

učenike I, II i III razreda osnovne škole romske i egipćanske populacije. Za ovu godinu, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava opredijelilo je sredstva u iznosu od 55.000 eura. Udžbenici će biti distribuirani preko osnovnih škola u kojima deca romske i egipćanske populacije prate nastavu.

Ova aktivnost se sprovodi u skladu sa Strategijom za unapređenje položaja Roma i Egipćana u Crnoj Gori i planirana je Akcionim planom za sprovođenje Strategije za 2013. godinu. Iz Ministarstva za ljudska i manjinska prava napominju da su i ove godine obezbijedili sredstva za stipendiranje svih srednjoš-

kolaca (75) i studenata (9) Roomske i Egipćanske populacije u iznosu od 75.000 eura. Stipendije će se realizovati preko Instituta za socijalnu inkluziju koji pored isplate stipendija srednjoškolicima i studentima pomaže u nastavi i prati njihov uspjeh.

U Ministarstvu za ljudska i manjinska prava sa zadovoljstvom ističu da se u odnosu na prethodnu godinu broj upisane dece romske i egipćanske dece povećao, te se i ovom finansijskom podrškom podstiču na redovno školovanje.

Š. B.

ZA NAJBOLJE UČENIKE SEDMODNEVNO LJETOVANJE U BUDVI

Nastojeci da motivišu učenike romske nacionalnosti da redovno pohađaju nastavu, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, organizovalo je besplatno sedmodnevno ljetovanje za učenike osnovnih škola. Najbolji učenici VII, VIII i IX razreda iz Berana, Bijelog Polja, Nikšića i Podgorice (njih 25) boravili su, od 19. do 26. jula, u budvanskom Dječijem odmaralištu »Lovćen«. Đeca su izrazila zadovoljstvo druženjem i boravkom u Budvi, a tom prilikom pošetili su ih Sabahudin Delić i Blanka Radošević-Marović, pomoćnici ministra za ljudska i manjinska prava.

Projekat „Nama je stalo“ Centra za socijalni rad za Nikšić, Šavnik i Plužine UNAPRIJEDITI RAD S OSOBAMA S INVALIDITETOM

Centar za Socijalni rad za opštine Nikšić, Plužine i Šavnik do 16. septembra ove godine realizovaće projekat „Nama je stalo“, čiji je osnovni cilj promocija socijalne inkluzije osoba sa invaliditetom i njihovih porodica kroz zajedničke aktivnosti u Crnoj Gori i Srbiji. Prema riječima mr Ivana Mitrovića, menadžera projekta, riječ je o programu prekogranične saradnje koji obuhvata Nikšić, Plužine i Šavnik u Crnoj Gori i zlatiborski okrug – gra-

dove Užice i Čajetina u Srbiji.

Ciljna grupa su osobe sa smetnjama u razvoju iz navedenih opština, profesionalci koji rade sa njima i koji žele da unaprijede svoj rad i razmijene iskustva sa drugim profesionalcima. Projekat se fokusira na uspostavljanje i jačanje prekogranične saradnje javnog i neprofitnog sektora kroz povezivanje centara za socijalni rad, dnevnih centara i NVO putem zajedničkog organizovanja treninga i seminara, kao i pro-

motivnih aktivnosti, i na taj način postavlja uslove za dalje zajedničke aktivnosti i saradnju, kao i rad sa osobama sa invaliditetom. „Očekuje se da će osobe sa invaliditetom lakše sticati znanje i životne vještine, kao i stručni radnici iz lokalne samouprave i drugih organizacija koji rade sa tim osobama biti još efikasniji i profesionalniji, kaže Mitrović.

On ističe da Centar za socijalni rad za opštine Nikšić, Plužine i Šavnik već dugo

godina pomaže osobama sa smetnjama u razvoju na različite načine.

– To činimo edukacijama, akreditovanim programima, mentorstvom i supervizijom kako bismo uticali na socijalne promjene u Crnoj Gori, posebno u Nikšiću, samim tim poboljšali kvalitet života i rada u zajednici, a sve to u saradnji sa više partnera u Crnoj Gori i Srbiji, kaže Mitrović.

Bl. Koprivica

Milorad Stojović, književni i pozorišni esejista, istoričar i kritičar, dugogodišnji srednjoškolski profesor i rukovodilac kulturnih institucija

U NEKIM GLAVAMA SE JOŠ VIJE 1918. GODINA

Ne može se i nema smisla više negirati crnogorski narod kao nacija i Crna Gora kao država. Nedosljednost u upotrebi crnogorskog jezika. Zašto je Veljko Vlahović rekao: "Sad mogu mirno da umrem". Naša država ima svoj jezik, svoj iskaz, svoju leksiku već od Crnojevića. „Gorski vijenac“ Srbi su 1923. godine prevodili na ekavicu. Srednja škola je osnova daljeg obrazovanja

Milorad Stojović je u kontinuitetu već više decenija jedan od najistaknutijih crnogorskih intelektualaca. U raznovrsnim kapitalnim projektima i ozbiljnim pregručama u mnogim oblastima duha zavrijedio je poštovanje crnogorske javnosti i autorskim, stvaralačkim i moralnim habitusom. Srednjoškolski profesor, začetnik, pokretač, direktor i urednik mnogih ključnih crnogorskih kulturnih projekata, institucija, biblioteka i publikacija, književni i pozorišni esejista, istoričar i kritičar, priređivač prvih crnogorskih antologija i mnogih drugih reprezentativnih knjiga, glavni i odgovorni urednik izdavačke kuće "Grafički zavod Titograd", i jedan od pokretača i urednika kulturne biblioteke "Luča".

Diplomirao je na Filozofskom fakultetu u Beogradu, nakon čega je radio kao profesor u Gimnaziji "Slobodan Škerović" u Titogradu. Autor je antologija crnogorske poezije i crnogorske pripovjedačke proze. Priredio je i objavio cjelokupna djela Marka Miljanova i izbor iz djela Mirka Banjevića. Obavljao je i dužnost dramaturga, umjetničkog direktora i direktora Crnogorskog narodnog pozorišta. Dugogodišnji je književni i pozorišni kritičar dnevnog lista "Pobjeda". Za knjigu o gleda o djelima iz savremene crnogorske književnosti "Nadmoć ljudskosti" dobio je Trinaestojulsku nagradu. Izdavačka kuća "CID" objavila je Izabrana djela Milorada Stojovića u dva toma. "Tragom vremena" je naziv prve knjige koja sadrži priloge iz književne i pozorišne esejistike i kritike. U drugoj knjizi, naslovljenoj "Pisali su mi", objavljeno je nekoliko stotina pisama koje je Stojović tokom više decenija dobijao od mnogih poznatih ličnosti, kolega, saradnika, prijatelja – Rista Dragičevića, Mihaila Lalića, Radovana Zogovića...

„Gorski vijenac“ je neprevodiv

Prosvjetni rad: Pionir ste borbe za afirmaciju crnogorskog identiteta, kulture, crnogorskog jezika. Koliko ste zadovoljni sa kvalitetom usvojenih rješenja i njihovom primjenom u praksi, kada je riječ o crnogorskom jeziku.

Stojović: Što se tiče identiteta, tu su stvari, ipak, jasne. Naravno, u nekim glavama se još vije 1918. godina, ta tragična godina za Crnu Goru i njeno prisajedinjenje Srbiji. Međutim, ne može se i nema smisla više negirati crnogorski narod kao nacija i Crna Gora kao država. Problemi se javljaju zbog toga što je sva crnogorska inteligencija školovana vani, na drugim

univerzitetima, najviše na Beogradskom, jer mi do skora nijesmo imali visoko školstvo, svojih programa i svojih nastavnika koji bi vaspitavali generaciju u duhu vremena.

Što se jezika tiče, tu se dosta uradilo. Zahvaljujući Institutu za crnogorski jezik i književnost, dobili smo pravopis i gramatiku crnogorskog jezika. Sada se radi i na rječniku. Sve je to u načelu prihvaćeno, ali tome nedostaje onaj završni dio koji treba da bude usvojen u svim sferama. Mi danas imamo u društvu i državi nedosljednost u upotrebi crnogorskog jezika i pravopisa, čak i u dnevnom listu „Pobjeda“, doduše, ne mnogo i ne namjerno. Što se tiče drugih novina i publikacija, tu se još manje ili se ništa ne mijenja. Čak i neke visoke škole i fakulteti ne poštuju ustavne odluke Skupštine o crnogorskom jeziku kao službenom.

Uprkos ovim i sličnim otporima, ipak sve ide u pozitivnom smjeru. Štampaju se nova književna djela darovitih ljudi. Naša država ima svoj jezik, svoj iskaz, svoju leksiku već od Crnojevića pa dalje, preko Petrovića. „Gorski vijenac“ je neprevodiv. Preveden je na mnoge evropske jezike, ali nijedan od tih prevoda nije uspio. Kako sam obaviješten, jedino su Norvežani uspjeli da ga nešto bolje shvate i prevedu. Čak ni Srbi ne mogu da ga shvate. Nije tajna da su „Gorski vijenac“ 1923. godine „prevodili“ na ekavicu.

Visoko mišljenje o Institutu za crnogorski jezik i književnost

Prosvjetni rad: Institut za crnogorski jezik i književnost, čiji je glavni inicijator osnivanja Ministarstvo za prosvjetu, izdao je tridesetak knjiga. U ovoj jubilarnoj godini dosta njih je vezano za Njegoša. Sa malo novčanih sredstava odradili su veliki posao. Slažete li se da su oni dobar primjer za ostale u crnogorskoj prosvjeti, nauci i kulturi?

Stojović: Imam visoko mišljenje o Institutu za crnogorski jezik i književnost. Tu su skromni ljudi koji se suočavaju sa velikim poteškoćama, negdje sa prihvatanjem, negdje sa neprihvatanjem. Oni mnogim institucijama mogu da posluže za primjer kako se može i sa malim sredstvima odraditi dosta. Oni će biti neka vrsta podstreka crnogorskim naučnicima u sferi crnogorskog jezika i književnosti, a to je od velike važnosti, jer su otpori brojni.

Mi smo i ranije često u društvu bili suočeni sa negatorima crnogorskog identiteta i stvaralaštva. Takav negatorski odnos prema nekadašnjem "Grafičkom za-

vodu" često su podržavali i crnogorski vrh i administracija. Među negatorima crnogorske kulture i jezika bilo je istaknutih političkih imena. Bilo je pojedinačnih slučajeva, kada bi se neko suprotstavio tim negatorima, ali je to sve išlo dosta teško.

Nekada je bila dilema da li akademija nauka treba da se zove Crne Gore ili crnogorska. U toj komisiji sam bio i ja. Mijat Šuković, koji je bio predsjednik tog odbora, odigrao je veliku ulogu. On mi je dao znak da se uzdržim od otvorenog zalaganja za pridjev crnogorski u imenu da ne bi ražestio protivnike i sve je to završio na vrlo delikatna način. Sposobnost da se čovjek uzdrži je najveća mudrost i hrabrost. Tako smo uspjeli da se usvoji naziv Crnogorska akademija nauka i umjetnosti.

Crnogorska klasična etika

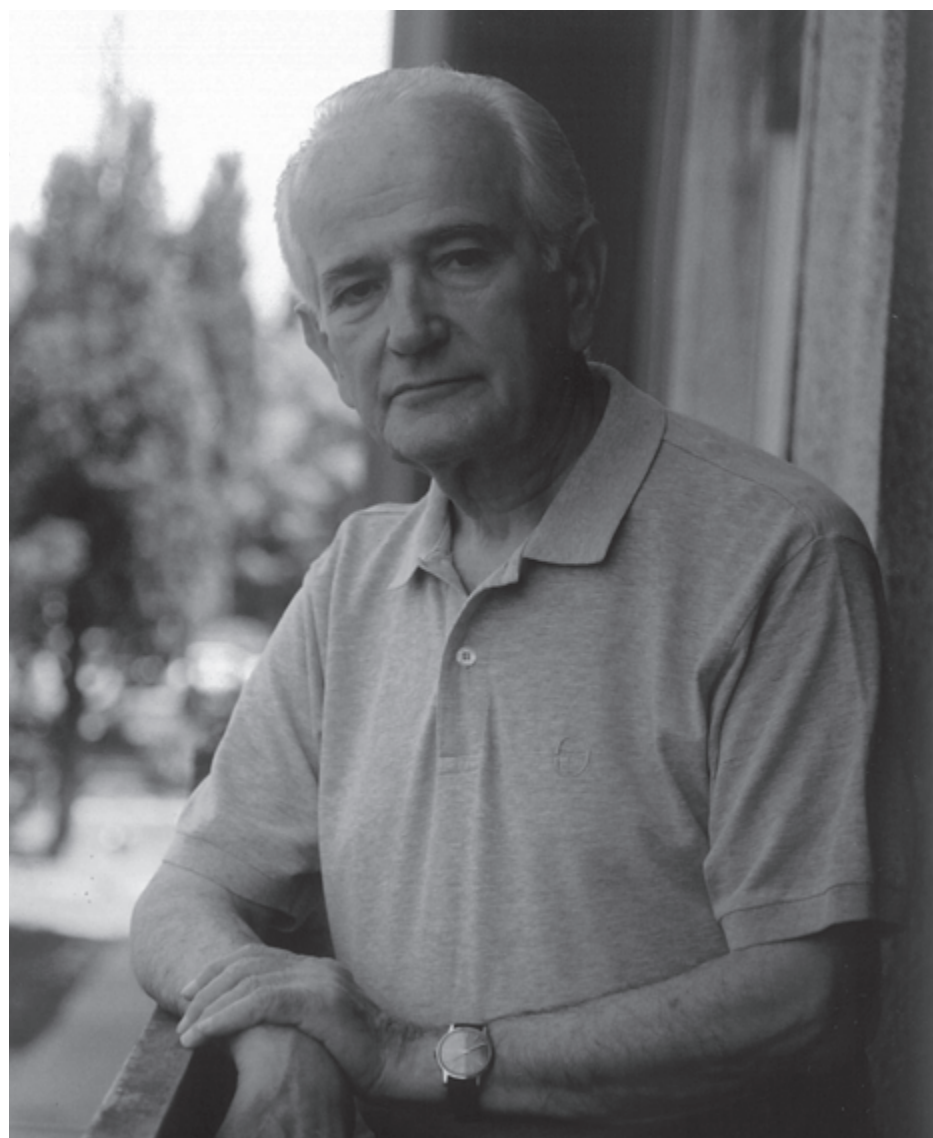
Prosvjetni rad: U pismu Rista Dragičevića upućenog Vama (koje je objavio nedavno CID u knjizi u kojoj je sabran dio Vaše bogate dugogodišnje korespondencije), ovaj ugledni istoričar i nješkoolog daje negativni sud za mnoge Njegoševe interpretatore.

Stojović: Risto Dragičević je jedini pravi naučnik kad je u pitanju Njegoš, a Jefto Milović je bio izvanredni istraživač. Mi smo se u ranom crnogorskom izdavaštvu odmah opredijelili za najbolje interpretacije i interpretatore Njegoševe. Zahvaljujući knjizi „Njegoš u slici i riječi“, koja je tada doživjela veliki uspjeh, u izdanju "Grafičkog zavoda", praktično sve je najvrijednije o Njegošu publikovano. Tu smo knjigu poslali Veljku Vlahoviću po Veljku Milatoviću. Veljko nam je pričao kako je Vlahović, inače smrtno bolestan, dugo zagledao knjigu i rekao: "Sad mogu mirno da umrem kada sam doživio da vidim da u Crnoj Gori može biti urađena ovakva knjiga."

Kloniti se patetike i romantike

Prosvjetni rad: Koliko vam se u ovom kontekstu čini da mi provincijalizujemo i naše najveće domete u kulturi i umjetnosti? Da li se slažete da je u nas taj evropski koncept i značaj sagledavanja Njegoša vrlo rijetko prisutan? Njegoš je, naime, na nivou suštine evropskog, savremenog, ali i temeljnog i iskonskog antičkog duha. Jesmo li mi toga dovoljno svjesni?

Stojović: Ja sam davno rekao da se treba kloniti pa-

tetike i romantike i našeg crnogorskog ja pa ja, uz svo uvažavanje crnogorske etike i hrabrosti. Naši veliki pisci, kao što su Banjević, Zogović, Lalić, Lopičić, Ratković, svojim djelom su ušli i izašli iz evropskog duha. Oni vuku korijene sa ovoga tla i sve one vrijednosti koje donosi njihov djelo, ali se odnose prema evropskoj kulturi sa velikom pažnjom i velikim uspjehom. I oni su veliki evropski pisci. Potpuno se slažem s Vama: s Njegošem je to tek slučaj.

Bez crnogorske tradicije ne može se ići naprijed

Prosvjetni rad: U javnosti je zapaženo da Vaš stvaralački angažman u podjednako mjeri sadrži i baštini i estetsko i etičko. Jeste li i u ovome na tragu crnogorske posebnosti?

Stojović: Više od 50 godina bavio sam se Markom Miljanovim i prvi sam objavio njegova cjelokupna djela. Kod njega su brojni primjeri čojstva i junaštva, a najveći je sposobnost i moć uzdržanosti. On se nalazi već u prvom primjeru. Ova ljudska komponenta nalazi se u najljepšem vidu crnogorske klasike kod Njegoša, Marka Miljanova, međuratnih pisaca: Nikole Lopičića, Mihaila Lalića, Zogovića, Mirka Banjevića... Crnogorska međuratna poezija je tretirana pogrešno kao so-

cijalna poezija. Sve je to izašlo iz crnogorske duhovne baštine, što je velika stvar.

Naša prozna književnost počinje od Stefana Mitrova Ljubiše. I obično se kaže: ono što je Njegoš u poeziji, to je Stefan Mitrov u prozi. Tako i jeste – od Stefana Mitrova Ljubiše počinje moderna prozna crnogorska književnost, kao što od Njegoša počinje moderna crnogorska poezija.

Zabilježen je jedan Njegošev razgovor sa nekim francuskim diplomatom. Njegoš mu je pružio „Gorski vijenac“ i pitao ga što misli o ovom njegovom "djelcu". Francuz ga je malo zagledao pa upitao Njegoša: "A što Vi mislite sveti Vladiko?" Njegoš mu je odgovorio: „Ne znam što da kažem, ali znam da se u njemu svaki Crnogorac vidi kao u ogledalu“. To je literatura najvišeg ranga. Mlade generacije, čini mi se, to teško mogu da shvate. Ne razumiju pojmovno bogatstvo toga jezika. Ta etika je održala Crnu Goru 400 godina da ne padne u očajanje, kako je govorio Ljubomir Nenadović – i to je ostalo zapisano. Za nekoliko godina Veljega rata, ni jedan Crnogorac nije se predao neprijatelju. To je crnogorska tradicija, bez koje se ne može ići naprijed. Čeh Jozef Holeček je poslat za vrijeme Veljeg rata u Crnu Goru kao ratni dopisnik, i tu se, sticajem okolnosti, sprijateljio sa Markom Miljanovim koji ga

je oduševio. Ostavio je zapis, u kojem kaže: "Ni u životu ni u knjigama nijesam našao drugog čovjeka za kojega bih mogao reći – taj je kao Marko Miljanov". Sjajni general Savo Orović je preveo Holečekov tekst o Marku Miljanovu.

Uvijek sam se ustručavao od sukoba i svađa, neprijatnih riječi. Imao sam dosta polemika sa raznim ljudima, ali sam se uvijek trudio da ih pobijedim uzdržanošću. Pitanje što ima u nama od duhovne tradicije, potpuno je umjesno. Nažalost, toga ima sve manje, ali u mojoj generaciji to je bio temelj od kojeg smo polazili. I ustanak koji je podignut u Crnoj Gori 1941. godine proizišao je iz te, doduše, ratničke, ali bitno duhovne, suštinske, istorijske i slobodarske crnogorske tradicije. Čak i u Evropi je to bio jedinstven slučaj. Samo na Sutjesci je poginulo mnogo Crnogoraca, oko 7 do 8 hiljada, iz male Crne Gore. To su pune dvije divizije.

Mi koji volimo Crnu Goru mnogo joj opraštamo, ali i ne opraštamo. Vidite što se danas radi sa 13-julskom nagradom, šta radi mitropolit srpske crkve u Crnoj Gori Amfilohije, itd. To je tragično. Crnogorska pravoslavna crkva je 1920. godine ukinuta dekretom Aleksandra Karađorđevića a postala je autokefalna prije srpske. Vrijeme je da se tu nešto mijenja.

Na Ivanovim koritima pod Lovćenom održana VI Ljetnja škola nauke i III kamp Planeta u tvijim rukama u organizaciji Fondacije PRONA

MJESTO ZA RAĐANJE NOVIH IDEJA

Cilj škole je upoznavanje srednjoškolaca sa savremenim dostignućima i izazovima u toj oblasti, a polaznici su kroz predavanja, radionice, eksperimentalne praktike i aktivni samostalni rad, filmove i panel diskusije bili upoznati sa posljednjim dostignućima i izazovima savremene nauke

Šesta Ljetnja škola nauke i treći kamp *Planeta u tvijim rukama* održani su u drugoj polovini avgusta, na Ivanovim koritima, u organizaciji Fondacije PRONA. Ljetnju školu nauke, na kojoj se okupilo 30 najboljih đaka iz Crne Gore, otvorio je predsjednik Parlamenta Ranko Krivokapić.

Ovogodišnji kamp nije dao polaznicima, najboljim učenicima srednjih i starijih razreda osnovnih škola, da se dosađuju. Pored predavanja – direktno, iz svjetskih laboratorija, informacija o najnovijim dostignućima nauke, oni su imali prilike i za praktike, radionice, eksperimente, filmove, izlete i diskusije. Polaznici su obradili različite oblasti i teme fizike, matematike, hemije i biologije.

Okuplja ih entuzijazam i želja za znanjem

Nekadašnji polaznici ove škole, sada veoma uspješni na univerzitetima širom svijeta, bili su u ulozi asistenta, a nekadašnji asistenti, sada mladi naučnici, u ulozi predavača.

Jedan od njih je i koor-

dinator Marko Petrić, dojučerašnji polaznik, koji je ove godine održao predavanje *Fizika i muzika*. Kako se po zakonima fizike i matematike može razložiti zvuk i dobiti za svoju ljepotu pojašnjenje, objasnio je Marko počevši sa prvim matematičarom i filozofom koji je razmišljao o ovom problemu - Pitagorom. I na kraju, zvuci akustične gitare da sve to dokažu... Nekad je za Marka gitara bila na prvom mjestu, a onda je ustupila mjesto fizici.

Asistenti kažu da ih oko škole nauke okuplja entuzijazam i želja da popune praznine u redovnom obrazovanju: nedostatak praktika, eksperimenata, predavanja naučnika. „Trudimo se da polaznicima objasnimo šta je to istraživanje, sa kakvim problemima se sve mogu susresti“, objašnjava asistent Ivan Šupić, koji je na master studijama fizike u Marseju i Karlsruheu. Ali ono što on ističe iznad svega, to su prijateljstva.

Za predavače iz svjetskih laboratorija, čuvena imena nauke, ali i za asistente škole, polaznik Mato Kankaraš, učenik trećeg razreda Gimnazije

„Slobodan Škerović“, kaže: „Trebalo obratiti pažnju na ovo što oni pričaju. Mene ide fizika i matematika, ovdje sam se opredijelio za fiziku. Međutim, volim i filozofiju. Ne znam šta ću da upišem. Ja sam i došao u Školu nauke nadajući se da ću se prije odlučiti“, kaže Mato.

Zasadite pluća Zemlje

„Planeta u tvijim rukama“ nastavak je aktivnosti Energetske turneje, edukativne kampanje u okviru projekta GIZ-ASE. I ove godine srednjoškolci i učenici završnih razreda osnovnih škola su sticali nova znanja od 16 predavača, eksperata iz raznih naučnih oblasti. Da sve protekne kako treba, zaslužna je bila koordinator programa Milena Bešić. Asistent škole Ivana Živković kaže da program nudi učenicima mogućnost da na praktičan i zanimljiv način uče o klimatskim promjenama, obnovljivim izvorima i energetske efikasnosti i njihovom uticaju na životnu sredinu, a sve to u timskom takmičarskom radu.

„Mi se trudimo da razvijemo svijest mladih o ekološkim problemima sa kojima se suočava planeta, o njihovim posljedicama po živi svijet i podstiče ih da i sami učestvuju u rješavanju i eliminisanju tih problema“, kaže Ivana.

O svojim utiscima sa *Planete u tvijim rukama*, Milić Bakić, učenik trećeg razreda srednje škole, kaže: „Moram priznati da sam, blago rečeno, oduševljen organizacijom. Predavači su bili sjajni a njihova predavanja toliko interesantna da ni u jednom trenutku nije došlo do pada koncentracije. Ono što me je posebno obradovalo, a što je i tradicija ovih kampova, jeste akcija pošumljavanja

Predsjednik Skupštine Crne Gore Ranko Krivokapić RADOST KOJU OŠEĆAMO KADA SE VI OKUPITE JE RADOST POSEBNE VRSTE

Bićete moćni u nauci koliko budete moćni u moći. Da budete društvena bića, povezana bića, bića koja dijele svoje emocije sa prijateljima, porodicom ali i sa državom u kojoj žive, koji su nošeni i tom emocijom stvaranja i tom idejom pripadanja i tom idejom vječnosti koje društva, zajednice, preci i potomci nose. I zato razvijajte sve dijelove svoje ličnosti.

Kada ste na Lovćenu sve je visoko. Svi su kriterijumi veoma visoki i Skupština Crne Gore je imala tu posebnu čast da bude pokrovitelj ovogodišnjeg kampa. Naravno, naša posebna obaveza je da stvorimo zakone, one koji će vašoj izuzetnosti otvoriti široki put. Jer ovo jeste skup izuzetnih, onih koji nema mnogo i onih koji nose najveći teret u svakom društvu, u malom društvu kao što je Crna Gora, i dodatno više. I radost koju ošjećamo kada se vi okupite je radost posebne vrste. Vi nama dajete radost duše a sebi ste prigrabili, nadam se, radost uma. Da znate više, da možete više, da stvorite više i da ostavite najviše. Novo znanje je za nove generacije i da ovaj put na koji vi sada krećete bude utabana staza koje će nastaviti generacije poslije vas. Kao što vidite, Jovan Mirković je krenuo neku deceniju ranije na taj put. Sada je otvorio put za vas i stvara ga sa ogromnim entuzijazmom, predanošću kakvo samo istina može donijeti. Jedan veliki južnoslovenski pisac napisao je da je strast za istinom najzdravija ljudska strast. Upravo nauka je strast za istinom. Izbjeći zamke, prevare, obmane, vječne istine koju nema čak i u fizičkim zakonima i tražiti druge puteve i otkrivati zablude u kojima ljudi žive.

Svaki čovjek je mikrokosmos

Ovo mjesto je posebno. Biti ovdje gdje je cetinjski pustinjač Njegoš šetao, nalazio svoju inspiraciju, genijalnost i stvarao drugi mikrokosmos. On nije znao, sada već znaju fizičari, da ovo možda nije samo jedan kosmos ali je znao da je svaki čovjek mikrokosmos. Da je svaki čovjek stvaranje iz kojeg proizilazi najviše što može proizaći. Koliko god moderni timovi otkrivali, stvarali, radili, ipak se ideja stvorila u jednom čovjeku. Ovo je mjesto gdje ćete moći da radate ideje. On ih je radio u doba romantizma, da bi donosio slobodu crnogorskom narodu i južnoslovenskim narodima. Vrijeme romantizma, kada je svijest za slobodom bila ono što je ophrvalo svakog časnog i poštenog čovjeka. U svijetu, u vremenu mira, svijest za znanjem je ono što bi trebalo da ophrva svakog čovjeka. Iako je on tu uspijevao da nađe ideje, u izazovima tog vremena da bi Crna Gora bila najoslobodnija ali učila slobodi druge, ja sam sasvim uvjeren da ćete vi u ovom vremenu naći ideje iz fizike, matematike i drugih prirodnih nauka da otkrivete svijet. Ni Ajnštajn teoriju relativiteta nije vidio na nebu. Vidio ju je u kretanju voza kroz Švajcarsku. Vi ovdje nemate voz ali vjerovatno imate mnogo ideja koje su oko vas. Nije slučajno da su se ljudi izdizali na planine da bi bili bliže, tada su mislili, božanstvima a sada moguće kosmičkoj energiji koja će vam dati prosvjetljenje da tražite više, otkrijete više i naučite više. Ali kao što je Njegoš, dvjesto godina je ove godine od njegovog rođenja, znao da je sve u čovjeku, i vi budite sigurni da nije dovoljno znati, raditi i izračunati. Bićete moćni u nauci koliko budete moćni u moći. Da budete društvena bića, povezana bića, bića koja dijele svoje emocije sa prijateljima, porodicom ali i sa državom u kojoj žive, koji su nošeni i tom emocijom stvaranja i tom idejom pripadanja i tom idejom vječnosti koje društva, zajednice, preci i potomci nose. I zato razvijajte sve dijelove svoje ličnosti.

Imati vezu sa korijenom

Nije dovoljno čitati, raditi i računati, potrebno je snažno ošjećati. I tek u tom jedinstvu vrlina vi ćete moći da budete pravi naučnici i veliki naučnici jer granice u modernom svijetu vi crtate. Te granice su granice znanja koje vi imate. Dokle doseže vaše znanje, dotle su i granice do kojih ćete vi ići i čitav svijet će biti vaš. Ali ako ovdje ne kupujete emociju, nećete biti ni sigurnosti ni sreće u vašim životima, a samim tim ni velikih otkrića. Uvijek ćete morati imati tu vezu sa korijenom jer ovdje je i nastala riječ „krv nije voda“. To je ono što vas povezuje kao ljude, to je ono što vas čini stvaracima. Iako jeste ovo godina čovjeka koji je napisao *Luču mikrokozmu*, nije ni on bio tu originalan – Platon je vezao atome i kosmos, Njegoš ih je pretvarao u riječi i filozofiju. Onda znajte da u jedinstvu svih ovih vrlina, bićete ono čime će se Crna Gora trajno ponositi, a ja sam siguran sa mnogima od vas i Evropa a možda i svijet. Mi jesmo mala zemlja, mali narod ali iz toga su se rađali veliki. I zato bez kompleksa, učite, stvarajte ali ošjećajte na ovom kampu. Nadam se u ime Parlamenta, da ćemo imati ukupnu želju, da ćemo trajno biti tu da vam pomazemo i da generacije koje dolaze poslije vas budu jedinstvo znanja Crne Gore.

MOĆ JE U NOVIM RJEŠENJIMA

„Jedna veš mašina je danas moćnija od Interneta, kaže naučnik dr Dmitri Tarasov, koji je dao polaznicima primjer kako nova rješenja mijenjaju svijet. Ona je dovela do prave revolucije u kućnim poslovima jer je smanjila posao za četiri i po sata. Žena može više da se posveti drugim aktivnostima, poslu. Tako je i krenuo feminizam“, kaže dr Tarasov šaljivo.

„Nije problem doći do informacije. Sada možete naći i podatke iz fizike, matematike, sa video snimcima i to je danas, na Internetu, pristupačno svima. Po čemu će se razlikovati stručnjak. Upravo po tome da on ima vrlinu i svojstvo da može riješiti novi zadatak. Vi morate da naučite da rješavate nove zadatke jer jednom privredniku, recimo, ne treba ništa neko ko umije da riješi zadatak na ispitu. Treba riješiti ono što niko do sada nije riješio“, dao je pouku dr Tarasov potencijalnim budućim naučnicima.

Predsjednik Parlamenta Ranko Krivokapić sa polaznicima škole na Ivanovim koritima

Nacionalnog parka Lovćen. Sam ošjećaj da ste posadili drvo koje će imati ulogu pluća Planete, jeste predivan i toplo ga preporučujem svima. Naravno, ovakav vid edukacije ima puno benefita, a jedan od njih su nova prijateljstva.

Milić dodaje da će znanja stečena na ovom kampu nesebično podijeliti sa svojim vršnjacima kako bi uvideli koliko su pojedinci

izuzetno važni u svim procesima promjena. „Na kraju završio bih porukom za sve mlade ljude, a ona je da mislimo globalno i radimo lokalno“, kaže Milić.

Na Ivanovim koritima obilježeno je i 200 godina od njegovog rođenja Petra II Petrovića Njegoša, predavanjem profesora dr Vesne Kilbarda *Njegoš i Italija*. Na šetnju kroz istoriju - nadovezala se i šetnja polaznika

Škole Njegoševom stazom. Oni su, kako vole da kažu i predavači, luča crnogorske budućnosti.

Polaznici su došli sa svih strana Crne Gore. Drugačiji u školi, jer se ističu znanjem, ovdje su našli sebi slične vršnjake sa istim interesovanjima. I otišli, bogatiji za prijateljstva. To će ih, kažu, i vratiti da ponovo dođu u Školu nauke.

Šta kažu polaznici – budući asistent i predavači
OD BLISTAVOG UMA BLISTAVOM UMU

BOŽO KNEŽEVIĆ:

„U današnjem vremenu masovne i pseudo kulture veoma je malo svijetlih tačaka, posvećenih istinskim društvenim vrijednostima, koja su i dovela društvo na, do sada, najviši stupanj razvoja. Jedna od takvih zaista jeste Fondacija PRONA, što za početak dovoljno govori o razlozima mog izbora. Naime, pristup nauci i naučno-popularnim temama kakav njeguje PRONA, kroz kolegijum stručnih i ljudi posvećenih svojoj struci, ne možemo pronaći u našem školskom sistemu, te kao takav predstavlja nešto egzotično i izazovno. Kada povežemo jasno diferencirane teme, vrsne predavače i instruktore (mentore), motivacionu atmosferu na visokom nivou i priliku za komunikaciju sa ljudima izuzetno bliskih interesovanja, dobijamo neophodnu podlogu za entelehiju.

Zahvaljujući podjeli na praktikume, imao sam priliku i da se detaljnije pozabavim oblašću medicine/biologije, što mi je pokazalo da je medicina zaista pravi izbor za moj budući poziv. Takva posvećenost puritanskoj nauci, kroz kontakt sa genijalnim vršnjacima, je zaista nešto specifično, u čemu je i veličina PRONE i ljudi koji je čine“.

JELENA LALIĆ:

„Ako angažovanje na polju nauke smatrate ne samo temeljima svoje budućnosti, već i kao spoj onoga u čemu uživate i u okviru čega želite da napredujete, a uz to ste neumorni kada je u pitanju traganje za bar parcijalnim otkrivanjem onoga što bi mogli da nazovemo istinitostima današnjice i svoj entuzijazam želite da podijelite sa onima čija interesovanja dijelite, jasno je zbog čega je ovaj vid edukacije i više nego poželjan.

Već tri godine sam polaznik Ljetnje škole. Jasno je da iz godine u godinu nastaje niz promjena, ali bez obzira da li se iste odnose na tim asistenata, praktikume koji se obrađuju, predavače ili teme koje pomenuti analiziraju, osnova kampa ostaje ista. Međutim, pored predavanja istaknutih profesora i rada na temu iz oblasti fizike, matematike, hemije ili biologije, ono što ovom kampu daje svojstveno obilježje je zaista izuzetan odnos i druženje, ne samo među polaznicima, već i asistentima.

Kao višegodišnji takmičar iz fizike, možda je i očekivano da je upravo to oblast koja me najviše interesuje, međutim jedna od bitnih karakteristika kampa je ta što ste u mogućnosti da slušate o aktuelnim pitanjima nauke iz raznih oblasti.

Na kampove slične ovom gledam kao na sjajnu priliku, posebno ako se razmotri i ne toliko zavidan budžet bar kad je u pitanju crnogorska naučna zajednica, da se mladi zainteresovani za nauku stimulišu za kontinuiran rad i napredak. Ovo je jedan od načina da se istima prenese poruka da je nauka zaista aspekt u koji vrijedi ulagati i pružiti mogućnost da se osjete kao investicija u budućnost“.

DRAGIĆ KRSTAJIĆ:

„Odlučio sam da se prijavim na Pronin kamp da bih dopunio znanja stečena u školi i družio se sa vršnjacima. Prvi put sam bio polaznik prošle godine. Program je bio ispunjen predavanjima i praktikumima koji su nam davali mogućnost eksperimentalnog i praktičnog rada. Ovakvi kampovi su rijetki, ali su dobra šansa za usavršavanje, učenje i druženje. Predavanja i prenošenje znanja je mnogo aktivnije nego u većini škola i to je velika prednost ovakvih ljetnjih škola“.

Praktikum u prirodi

Predsjednik Fondacije PRONA prof. dr Jovan Mirković
NAJBRŽI PUT DA CRNA GORA NAĐE SVOJE MJESTO U RAZVIJENOM SVIJETU

Potreban je novi, radikalno unaprijeđeni nacionalni inovacioni sistem, koji bi integrisao akademski, poslovni i finansijski sektor u novim zakonskim okvirima, a u čijem će stvaranju ključnu ulogu imati Skupština Crne Gore

Kako reče Bil Gejts, *Moć ne dolazi od znanja zadržanog za sebe, već od dijeljenja znanja.* Smatrajući da su obrazovanje i kreativnost najbrži put da Crna Gora kao mala zemlja nađe svoje mjesto u razvijenom dijelu svijeta, Fondacija PRONA, evo, već šesti put organizuje *Ljetnju školu nauke* i treći put kamp *Planeta u tvojim rukama*.

Multidisciplinarni karakter

Podsetiću vas da smo do sada imali preko 150 predavača iz zemlje i inostranstva. Kako na Školi imamo zajedno tri generacije, učenike – polaznike, studente – asistente i istraživače – predavače, posebno nas raduje što su naši nekadašnji polaznici, sada veoma uspješni na univerzitetima širom svijeta, i danas ovde u ulozi asistenata, a nekadašnji asistenti su, sada već kao mladi naučnici, ovde danas u ulozi predavača. To nam uliva optimizam ne samo da će Škola na Ivanovim Koritima trajati, već i nadu da će mladi biti konkurentni vršnjacima iz razvijenih zemalja svijeta i da će doprinijeti razvoju društva, stvaranju novih znanja, novih proizvoda, novih usluga, i organizacionih formi. Da bi se to realizovalo, potreban je novi, radikalno unaprijeđeni nacionalni inovacioni sistem, koji bi integrisao akademski, poslovni i finansijski sektor u novim zakonskim okvirima, a u čijem će stvaranju ključnu ulogu imati Skupština Crne Gore.

I ove godine, naši kampovi imaju multidisciplinarni karakter, ispunjeni su predavanjima, radionicama, praktikumima, eksperimentima, filmovima, izletima i diskusijama. Naše kolege, profesori i saradnici iz Crne Gore i inostranstva, upoznaće vas o aktuelnim pitanjima i dostignućima nauke. *Uticaj zračenja na biološke sisteme; Superprovodnost; Antimaterija, tamna materija i evolucija svemira; Fuzija čovjeka i mašine, neuralne proteze ruke; Zelena energetika; Izazovi progresu* - samo su neke od tema u programu ovogodišnjeg kampa.

Posebnu pažnju posvećujemo širenju svijesti o Crnoj Gori kao mogućem modelu održivog ekološkog razvoja - svi polaznici kampova učestvuju i u akciji pošumljavanja u NP Lovćen. Predavanjima i pješačkom turom Njegoševom stazom, pridružujemo se i obilježavanju 200 godina od rođenja Njegoša.

Zimska škola nauke

Dio polaznika je izabran na osnovu preporuke škola iz gradova u kojima je PRONA održala festival *Nauka u pokretu*. Njima će biti otvorena vrata i *Zimske škole nauke*, na kojoj će imati priliku da upoznaju osnove metodike istraživačkog rada.

Sa koordinatorom prvog kampa, Milenom Bešić, i koordinatorima Škole nauke, Vladimirom Pejovićem i Markom Petrićem, koji su donedavno i sami bili polaznici kampa i učesnici međunarodnih olimpijada znanja, kao i sa asistentima, Milošem Nikolićem, Jovanom Adžićem, Jovanom Vukićem, Ivanom Živković, Jelenom Vučinić, Žanom Sošić, Janikom Milatovićem, Nikolom Potparom, Tijanom Pejatović, i Maricom Knežević - polaznici kroz praktikume obrađuju različite oblasti i teme fizike, matematike, hemije i biologije.

U susret petom *Festivalu nauke – Noć istraživača 27. 09.* u Podgorici, biće posvećena pažnja demonstraciji prirodnih fenomena kroz atraktivne eksperimente.

Pokrovitelj istraživačkih kampova *Ljetnja škola nauke* i *Planeta u tvojim rukama*, je Skupština Crne Gore, a organizaciju događaja podržali su i Evropska komisija – Marija Kiri program, Radio klub i Uprava šuma.

Školu je posetio Princ Nikola Petrović Njegoš

Sa predavanja

Tema „Prosvjetnog rada“: PREVENCIJA VRŠNJAČKOG NASILJA

NAJVAŽNIJA SARADNJA ŠKOLE, PORODICE I POLICIJE

Očigledno je da je neophodna urgentna društvena akcija, u okviru koje će se djelovati na uzroke ovog problema. I to prije nego što nasilje postane navika, i prije nego što se mlađe generacije formiraju u kulturi nasilja

Česti su slučajevi agresivnog ponašanja među vršnjacima, što potvrđuju i vijesti u medijima o tučama i ranjavanjima, iako zvanična policijska statistika ne bilježi porast nasilja. Nasilničkog ponašanja ima svuda, ali posebno zabrinjava činjenica što ga sve više ima među mladima, što se sa ulice preselilo u školska dvorišta, što policija kod maloljetnika nailazi na noževе, lovačke puške... A posebno zabrinjavajuće je izostanak kajanja ili griže savjesti kod nasilnika iako se kao posljedice njihovog ponašanja javljaju fraktura lica, lobjanje i druge teške tjelesne povrede. Nasilje među mladima ne može se smatrati odvojeno od opštih društvenih okolnosti. Nezaopslenost, egzistencijalna nesigurnost, loš materijalni standard utiču na njegov porast ne samo kod nas već i u svijetu. Očigledno je da je neophodna urgentna društvena akcija, u okviru koje će se djelovati na uzroke ovog problema. I to prije nego što nasilje postane navika, i prije nego što se mlađe generacije formiraju u kulturi nasilja.

Akcijom „Mladost“ protiv zlostavljanja

Uprava policije kroz redovne i planirane aktivnosti konstantno radi na suzbijanju vršnjačkog nasilja. U okviru svojih filijala, nadležnih za suzbijanje maloljetničke delinkvencije, posедуje

obučene kadrove koji planiraju i u kontinuitetu sprovode aktivnosti na prevenciji i otkrivanju slučajeva vršnjačkog nasilja.

Najveći broj ovih aktivnosti realizuje se kroz akciju „Mladost“, koju Uprava policije kroz tematske aktivnosti sprovodi već duže vrijeme na području svih crnogorskih opština, čiji je cilj suzbijanje svakog oblika maloljetničke delinkvencije. Policijski službenici, u saradnji sa ostalim važnim subjektima, organizuju predavanja, čiji je cilj

de je, kao posljedica nasilja, nastupila teška tjelesna povreda kod oštećenog. Tokom 2012. godine počinjeno je po sedam krivičnih djela (KD) teška tjelesna povreda i laka tjelesna povreda, te pet KD nasilničko ponašanje. U ovoj godini, na području Podgorice registrovano je jedno KD učestvovanje u tuči i jedna laka tjelesna povreda.

„Službenici Područne jedinice Podgorica, Filijale za suzbijanje maloljetničke delinkvencije, od maja 2011. godine, putem akcije

RIJEČ STATISTIKE

Prema podacima iz policije, u 2011. godini registrovano je 40 krivičnih djela 39 maloljetnih lica, dok je u 2012. njih 97 počinilo 129 krivičnih djela. Najveći broj krivičnih djela u 2012. godini od strane maloljetnika odnosi se na imovinske delikte, čak 104 krivična djela. Broj krivičnih djela iz oblasti nasilja koja su počinili maloljetnici od 2010. do 2012. godine na približno je istom nivou i iznosi po godinama 11, 10 i 13. U 2011. od jednog maloljetnog lica oduzet je nož, a u 2012. od dva maloljetnika oduzete su dvije lovačke puške i protiv njih su podnijete krivične prijave zbog osnovane sumnje da su počinili krivična djela nedozvoljenog držanja oružja i eksplozivnih materija.

podizanje svijesti kod školske omladine o opasnosti koje sobom nose vršnjačko nasilje, konzumiranje opojnih droga i alkohola i kockanje.

Na području Podgorice nije zabilježen nijedan slučaj vršnjačkog nasilja sa smrtnim ishodom, ali je bilo slučajeva

‘Mladost’, u kontinuitetu preduzimaju niz preventivnih aktivnosti koje podrazumijevaju obilazak školskih dvorišta u vrijeme odmora, i kada je razmjena nastave u prvom i drugom smjeni (kada je najviše učenika u školskim dvorištima), zatim organizuju predavanja na temu prevencije

PROBLEM POJEDINCA, ALI I ZAJEDNICE

Učenci Gimnazije „Slobodan Škerović“ oštro osuđuju nasilničko ponašanje svojih vršnjaka.

Lenka Mirković: „Tuče i drugi agresivni sukobi su posljedica još uvijek nedovoljno razvijene svijesti i zrelosti kod adolescenata, čiji korijen počiva još u ranom djetinjstvu. Gledanje neadekvatnog televizijskog programa, sve veći uticaj društva na pojedince, a kasnije i korišćenje društvenih mreža u pogrešne svrhe, može se manifestovati kroz verbalan ili sličan, svakako neispravan način. Ovo nije individualni problem, već problem cijele zajednice. Zato važnu ulogu imaju porodica, škola i ostale ustanove. Svakako da postoje drugi, mnogo zdraviji načini za ispoljavanje viška energije. Mislim da tome treba da teži svako od nas“.

Luka Pejović: „Vršnjačko nasilje smatram primjerom uticaja društva na pojedinca. Učenik tuči pristupa samovoljno, i po mom mišljenju, iz nepristojnosti pogrešno postupajući. Takođe, osuđujem zloupotrebu društvenih mreža u Crnoj Gori“.

nasilja među učenicima.

Uloga školskog policajca

Uloga policajca u zajednici (policijskog službenika koji, pored ostalih poslova koje obavlja u toku svoje smjene, ima obavezu i da preventivno obilazi škole za koje je zadužen) jeste stalni kontakt sa rukovodstvom škole na rejonu njegove nadležnosti, uz obavještanje Filijale za suzbijanje maloljetničke delinkvencije.

Policajac ne boravi u školi čitavoga dana, jer kao policajac u zajednici nije zadužen samo za jednu školu, već dvije ili više, shodno broju škola na području grada za koji je zadužen. Njegova je uloga od velikog značaja, ne samo kada je o suzbijanju vršnjačkog nasilja riječ, već i kada je u pitanju prevencija svih vidova nasilja, sprečavanje

izvršenja prekršaja i krivičnih djela, kao i pružanje pomoći građanima“, objašnjava Milorad Žižić, rukovodilac Ekspoziture za suzbijanje krvnih delikata i nasilja u porodici pri Upravi policije (Područna jedinica Podgorica).

Direktorica OŠ „Pavle Rovinski“ Marijana Papić ističe značaj uloge školskih policajca koji su bili angažovani do prije dvije godine.

„Sada imamo reonskog policajca koji ne može adekvatno da pokrije čitav teren za koji je zadužen. Savjet roditelja naše škole tražio je da se ponovo angažuju školski policajci jer bi nam to dosta značilo za bezbjednost dece. Pojedini učenicima dovoljno je samo njegovo prisustvo pa da odustanu od konflikata“, navodi Papićeva. Ona dodaje da u školi često sami moraju da budu u ulozi policajca kako bi rješavali problem“, objašnjava ona.

Direktor Srednje elektrotehničke škole „Vaso Aligrudić“ Veselin Pićurić je izričit: „U našoj školi nema potrebe za školskim policajcem pošto deca znaju svoja prava i obaveze, a pravila su jasna – škola bez nasilja. Rigorozni smo u kažnjavanju: za fizičko nasilje – isključenje, jer ako oprostite jednom učeniku onda svi isto očekuju. Ako jednom prekrše pravila, sa kojim ih upoznamo na početku školske godine, strogo budu kažnjeni. A roditeljima poručujemo da je ova škola bezbjedna za učenike“.

Sa prevencijom početi u vrtiću

U Udruženju „Roditelji“ smatraju da sa prevencijom vršnjačkog nasilja treba početi još u predškolskom uzrastu, kroz osmišljavanje programa podrške deci ovog uzrasta u prihvatanju pozitivnih i društveno prihvatljivih modela ponašanja. Udruženje je započelo jedan takav program kroz pilot projekat Pripovijedaonica, kojim je vrijednosti, kao što su tolerancija, empatija, prihvatanje različitosti, prijateljstvo... deci prezentovano kroz pripovijedanje priča koje u sebi nose upravo ove poruke. Projekat je jednim dijelom obuhvatio decu koja su

u sistemu predškolskog vaspitanja, ali i ostalu na nivou lokalne zajednice.

„Što se tiče vršnjačkog nasilja u školama, bilo da je riječ o fizičkom, verbalnom ili sajber nasilju, smatramo da je potrebno umrežiti roditelje, prosvjetne radnike i policiju kroz programe podrške, savjetovališta i razmjenu iskustava kako bi se ovaj problem sveo na minimum. Roditelji je neophodno bolje informisati o formama vršnjačkog nasilja i načinima za prepoznavanje nasilja među decom, kroz programe koji bi u saradnji sa policijom i školama, na neki način natjerao i motivisao roditelje da se uključe u rješavanje ovog problema. Smatramo da su posebno problematične pojave nasilja u vidu isključivanja iz grupe, diskriminacije po etničkoj pripadnosti i socijalnom statusu, kao i problem sajber nasilja o kom roditelji često ne znaju dovoljno, a deca koja su na ovaj način zlostavljana nemaju kome da se obrate“, kazala je Ana Vujnović iz Udruženja „Roditelji“.

Veoma je bitna jaka i konstantna saradnja policije i rukovodstva škola kako u cilju prevencije nasilja tako i radi blagovremenog reagovanja institucija u trenutku saznanja da je nasilje u toku ili je izvršeno. Tada je neophodno brzo obavještanje nadležnog policajca u zajednici, odnosno nadležne područne jedinice ili policijske ispostave.

Policija ponekad nadgleda i društvene mreže kako bi spriječila grupne tuče, koje srednjoškolci zakazuju preko Fejsbuka i Tvitera. Evidentiran je jedan broj zakazivanja tuča tim putem i to uglavnom srednjoškolaca. Policija ne nadgleda društvene mreže u cilju prevencije, osim u slučajevima kada dođe do operativnih saznanja da je evidentiran takav vid zakazivanja tuča. Tada se, uz zakonske normative, dobijaju potrebni podaci o eventualnim izvršiocima, kao i o pravcu preventivnog djelovanja policije kako se ne bi dogodilo narušavanje javnog reda i mira.

Olga Đuričković

Tuče i drugi agresivni sukobi su posljedica još uvijek nedovoljno razvijene svijesti i zrelosti kod adolescenata

Izdanja Zavoda za udžbenike i nastavna sredstva Podgorica

PRODUKCIJA ZA STRUČNO OBRAZOVANJE

Objedinjavanjem izdavačke djelatnosti za potrebe crnogorskog školskog sistema, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva započeo je u septembru 2012. godine projekat obezbjeđivanja udžbenika za

srednje stručno obrazovanje. Odgovorni urednik za stručno obrazovanje u Zavodu Aleksandar Čogurić ističe da je to izuzetno obiman i zahtjevan posao, „jer je u crnogorske srednjestruč-

nome obrazovanju zastupljen veliki broj obrazovnih profila na kojima se izučava značajan broj nastavnih predmeta za koje bi trebalo obezbijediti oko 1600 udžbenika, zbirki, priručnika, praktikuma. Posao

otežava i činjenica što pojedine nastavne predmete za određene obrazovne profile izučava mali broj učenika/učenica, te je dosta teško organizovati sopstvenu udžbeničku produkciju, kao i činjenica da

je mali broj zainteresovanih potencijalnih autora“ ističe Čogurić.

Do sada su objavljena tri udžbenika: Poslovna ekonomija (urednik izdanja Aleksandar Čogurić), Električne insta-

lacije i osvjetljenja (urednik Dragoljub Vlahović) i Latinski jezik (urednica Nadica Vukčević). U toku je rad na još nekoliko udžbenika koji će biti spremni za upotrebu od školske 2014/2015. godine.

Poslovna ekonomija

NAUČITI UČENIKA DA UOČAVA I RJEŠAVA PROBLEME

Cjelokupna materija izložena je tako da upućuje na razmišljanje. Sadržaji koji su zasnovani na rezultatima savremene nauke, iznijeti su na veoma jednostavan i popularan način, ali su istovremeno zasnovani na provjerenim činjenicama i opšteusvojenim definicijama pojmova

Udžbenik „Poslovna ekonomija“, autorki prof. dr. Jasmine Stanković-Četković i mr. Milice Vojinović, namijenjen je za izučavanje istoimenog predmeta u II razredu srednje stručne škole, za obrazovni program ekonomski tehničar. Zahvaljujući njemu, učenici će proširiti znanja o ekonomiji poslovanja preduzeća, jer ih upućuje kako da upravljaju preduzećem, uđu u poslovni rizik, ostvare očekivanja poslodavaca, ispune plan.

Autorke su se trudile da učenicima ovog uzrasta ekonomiju predstavljaju na jednostavan i zanimljiv način. „Nastojale smo da je povežemo sa svakodnevnim životom, psihologijom,

sociologijom, pedagogijom, ali i književnošću. Novina su uvodne aktivnosti koje neosjetno i lagano uvode učenika u tekst koji slijedi, brojni primjeri koji tekst čine zanimljivijim i razumljivijim, pitanja osmišljena tako da omogućavaju ispoljavanje kreativnosti i kritičkih stavova đaka prema izloženom tekstu, projektni zadaci koji jačaju timski rad i zajedništvo učenika, nenametljivo isticanje imena i djela pojedinih teoretičara iz ekonomske i drugih oblasti“, kaže mr. Milica Vojinović.

Udžbenik sadrži šest poglavlja: organizacija poslovanja preduzeća, menadžment organizacije, organizacioni oblici

preduzeća, organizacija elementarne proizvodnje, organizacija funkcije u preduzeću, marketing kao poslovna koncepcija savremenog preduzeća.

„Cjelokupna materija izložena je tako da upućuje na razmišljanje. Knjiga je pisana razumljivim i jednostavnim stilom, uz mnoga pojašnjenja i primjere iz stvarnog života i prakse, što olakšava razumijevanje materije. Sadržaji koji su zasnovani na rezultatima savremene nauke iznijeti su na veoma jednostavan i popularan način, ali su istovremeno zasnovani na provjerenim činjenicama i opšteusvojenim definicijama pojmova. Tekst udžbenika je koncipiran da

predavačima omogući jednostavno prilagođavanje predviđenim nastavnim programima. Za tu potrebu su korišćene jednostavne logičke šeme, grafici, slike, tabele i rječnik osnovnih ekonomskih pojmova“, ocjenjuje recenzentkinja mr. Gordana Nikčević.

Ona naglašava da je udžbenik strukturalno i obimom prilagođen razvojno-psihološkim mogućnostima učenika, nagraduje njihova znanja i sposobnosti, podstiče interesovanje i motivaciju za učenje, upućuje ih na kritičko razmišljanje. Zadovoljeni su didaktičko-metodički standardi. Jasno se ukazuje na to šta učenik treba da nauči pre-

ko postavljenih pitanja koja se nalaze na kraju svakog poglavlja i tako provjeri svoje znanje. Jezik udžbenika je razumljiv i jasan. U tom smislu zadovoljeni su jezičko-stilski standardi. I likovno-grafička obrada udžbenika zadovoljava standarde. Ilustracije su primjerene uzrastu učenika, usklađene su sa tekstem i doprinose boljem razumijevanju teksta.

„Za današnjeg učenika nije važno memorisanje činjenica, već je mnogo važnije da uči, da prati promjene i trendove u savremenom svijetu, da im se prilagođava i da te trendove prilagođava sebi u mjeri u kojoj to moguće. Riječju, najbitnije

je da učenici stiču fleksibilna znanja koja će biti upotrebljiva u budućnosti. To znači da današnji udžbenici moraju biti postavljeni tako da povećavaju sposobnost učenika da uočava i rješava probleme. Ovaj udžbenik je iskorak u tom pravcu“, smatra prof. dr. Maja Drakić-Grgur.

Ona ističe da ishod učenja jeste da učenik srednjoškolar usvoji i savlada fundamentalne principe poslovne ekonomije, na koje će tokom srednje škole i studija nadograđivati novostečena znanja.

Električne instalacije i osvjetljenja

PRISTUPAČAN UVOD U SVIJET TEHNIKE

Autori su vodili računa o nivou znanja i uzrastu učenika i tome su prilagodili složenost i obim materije, a da pri tome nijesu žrtvovali kvalitet i stručni nivo. Potrudili su se da svaki element koji obrađuju ilustruju slikom ili crtežom

Udžbenik *Električne instalacije i osvjetljenja*, autora Melanije Čalasan i mr. Branišlava Čalasan, pripremljen je za obrazovni profil elektrotehničar energetike. Sadrži 12 poglavlja: Uvod, Provodnici i kablovi, Instalacione cijevi i pribor za cijevi i kablove; Instalacioni osigurači, Priključni uređaji, Instalacioni prekidači, Razvodni uređaji i kućni priključak, Električna brojila, Gromobranska instalacija, Sistemi za rezervno napajanje, Elektrotehnički propisi i standardi i Pojmovnik.

Pisanje ovog udžbenika nije bio lak posao, ističu autori. Posebno zato što je on namijenjen učenicima prvog razreda koji tek otkrivaju svijet elektrotehnike. Oni ukazuju da su nastojali da udžbenik obiluje ilustracijama elemenata koji se obrađuju. Konceptijski, udžbenik obiluje raznim zanimljivostima, kao i obiljem neobaveznog gradiva, te stoga nije monoton. Pored najnovijih tehničkih rješenja, u njemu se nalaze i objašnjenja starijih uređaja koji se još mogu sresti u praksi.

„Pisanje ovog udžbenika je posebno složen zadatak jer se radi o enciklopedijskoj materiji, i autori nemaju puno prostora da se „raspišu“, već su ograničeni standardima, normama, propisanim oznakama i simbolima, preporukama i slično. Neophodan sastavni dio udžbenika je veliki broj tabela,

slika, šema, skica itd, što i jeste slučaj sa dostavljenim udžbenikom“, ukazuje recenzent prof. dr. Gojko Joksimović, redovni profesor Elektrotehničkog fakulteta u Podgorici.

Dipl.ing.el. Dragan Perović, takođe recenzent, kaže da je udžbenik u skladu sa nastavnim planom i programom istoimenog predmeta. „Autori su vodili računa o nivou znanja i uzrastu učenika i tome su prilagodili složenost i obim materije, a da pri tome nijesu žrtvovali kvalitet i stručni nivo. Potrudili su se da svaki element koji obrađuju ilustruju slikom ili crtežom. Pitanja i zadaci su vrlo kvalitetno odabrani“, ocjenjuje Perović.

On ističe da rukopis obiluje grafičkim priložima, što doprinosi lakoći usvajanja materije i pomaže održavanju pažnje učenika. „Prikazane su različite generacije aparata koji se mogu sresti u praksi, što upućuje učenika na potrebu stalnog usavršavanja. Novi termini se objašnjavaju u okviru priloga tako da učenici nemaju problema sa usvajanjem nove materije. Pitanja i zadaci su jasno postavljeni i podstiču na samostalan rad kao i na usvajanje znanja iz novih medija (internet). Rezime koji je dat na kraju svakog poglavlja pomaže đacima da provjere suštinu obrađene materije“, navodi Perović. Gradivo, koje je trebalo sadržajnije objasniti, a za koje učenici možda

nemaju predznanje, autori su kvalitetno obradili u okviru neobaveznog gradiva.

„Udžbenik ispunjava formalne standarde sadržaja predviđene ciljevima i standardima odgovarajućeg obrazovnog programa. Veoma kvalitetno su obrađeni dijelovi koji se odnose na neobavezno gradivo. Sve ovo omogućava primjenu udžbenika tokom kompletnog školovanja za navedene obrazovne profile. Važno je napomenuti da se u nastavku školovanja obrazovni profil elektrotehničar susreće se i sa drugim dijelom sadržaja iz oblasti Električnih instalacija, koji nijesu predmet ovog udžbenika. Predloženim materijalom pripremljena je dobra osnova za obradu nastavnih jedinica koje slijede u nastavku školovanja“, smatra recenzent doc. dr. Milovan Radulović.

Latinski jezik

USAGLAŠENOST TEORIJSKIH I PRAKTIČNIH ZNANJA

Svojom strukturalno, udžbenik tačno upućuje učenika na to šta treba da nauči i kako da ta znanja poveže s ostalim stručnim predmetima

Latinski jezik, autorki Žane Andrejašević i Ane Klikovac, namijenjen je učenicima prvog razreda medicinske škole i, prema ocjenama, primjeren je razvojno-psihološkim mogućnostima učenika i nadgrađuje njihova znanja, iskustva i sposobnosti.

Autorke ukazuju da je rad na ovom udžbeniku predstavljao poseban izazov, imajući u vidu specifične didaktičke zahtjeve, ali i na zadovoljstvo zbog uspješno okončanog zadatka, jer se radi o prvom udžbeniku latinskog jezika za srednju medicinsku školu na crnogorskom jeziku. „Do sada su korišćena uglavnom beogradska izdanja koja, prema mišljenju mnogih kolega, sadržajem nisu u potpunosti odgovarala potrebama naših škola. Mislimo da će udžbenik, svojom koncepcijom i sadržajem, biti od koristi i višim medicinskim školama, kao i studentima medicine“, smatra Ana Klikovac.

Prema ocjeni recenzenta prof. dr. Marka Višića, tekstualni dio rukopisa, vježbe, gramatička i filološka objašnjenja temelje se na rezultatima klasične filologije kao naučne discipline o klasičnim jezicima, starohelenskom i klasičnom latinskom jeziku, antičkoj književnosti, kulturi, istoriji i naročito o cjelokupnom duhovnom naslijeđu antičkog svijeta, inkorporiranom u modernu kulturu i civilizaciju.

„Preko datih primjera i rješenja obezbjeđuje se usaglašenost teorijskih i praktičnih znanja, toliko važnih u medicinskoj struci. Svojom strukturalno tačno

upućuje učenika šta treba da nauči i kako da ta znanja poveže s ostalim stručnim predmetima“, istakao je prof. dr. Marko Camaj, recenzent.

Originalnost ovog udžbenika je, pored ostalog, u tome što je ispod teksta rječnik, što učenicima olakšava da brže pronalaze nepoznate riječi i posmatraju ih u kontekstu. Ima dosta raznovrsnih i zanimljivih vježbanja koja su data po sistemu od lakšeg ka složenijem. „Ono omogućavaju učeniku da provjeri i produbi svoje znanje. Podstiču ga da razmišlja, da kombinuje i da to znanje primjenjuje na novim primjerima, što povećava njegovu samopouzdanje. Motivishe ga za samostalan rad“, kaže recenzentkinja Ljubica Krstonijević.

Novina su i tekstovi na crnogorskom jeziku iz istorije medicine, stomatologije, farmakologije, a posebno mjesto zauzima tekst o Hipokratovoj zakletvi kao i prevod zakletve. Autori su u udžbenik uvrstili i latinsko-grčke sinonime u medicinskoj terminologiji. Sentencije, pozajmljenice i skraćnice koje se koriste u medicini su dobro odabrane i pomažu učeniku da što lakše usvoji jezičko gradivo i uvidi takođe vezu ovog predmeta sa humanističkim sadržajima, kao i da je latinski jezik jasan i koncizan. Izbor citata i izreka koje imaju vaspitni karakter i upućuju učenika na zdrave stilove života je veoma dobar.

Recenzentkinja Mirjana Vukčević smatra da je rukopis usklađen sa ciljevima i standar-

dima navedenih obrazovnih programa. Njegova upotreba omogućava učenicima i ostalim korisnicima: razvijanje svijesti o potrebi i značaju učenja latinskog jezika; ovladavanje tehnikom razgovornog čitanja sa razumijevanjem, usvajanje pravilnog izgovora, ritma i intonacije rečenice; razumijevanje činjenica i zakonitosti iz latinskog jezika; ovladavanje opštom i stručnom medicinskom terminologijom; osposobljavanje učenika za nastavak stručnog usavršavanja i za primjenu stečenih znanja u praksi. Obezbeđuje interdisciplinarnu i intradisciplinarnu povezanost znanja. Pruža učenicima mogućnost da usvajaju znanja na različitim nivoima zahtjevnosti i upućuje ih na korišćenje i drugih izvora znanja.

Ilustracije koje su usklađene sa pedagoškom namjenom udžbenika doprinose njegovom boljem razumijevanju.

Prpremila: Lj. Vukoslavović

Crnogorski Telekom: Ugovor o poslovnoj saradnji sa Prirodno-matematičkim fakultetom i Elektrotehničkim fakultetom Univerziteta Crne Gore

KORISNO POVEZIVANJE OBRAZOVNIH INSTITUCIJA I PRIVREDE

Zajednički projekti Crnogorskog telekoma sa visokoškolskim institucijama u oblastima telekomunikacija, računara i razvijanja novih softvera trebalo bi da budu primjer drugim crnogorskim kompanijama

Trinaest studenata treće i četvrte godine Prirodno-matematičkog fakulteta (PMF) Univerziteta Crne Gore nekoliko mjeseci je angažovano na projektima Crnogorskog telekoma, zajedno sa zaposlenima u toj kompaniji. Ovaj vid praktičnog rada i sticanja znanja u direktnom radu s iskusnim profesionalcima, predviđen je ugovorom o poslovnoj saradnji između te dvije institucije. Tako su studenti PMF-a dobili mogućnost da se susretnu sa znanjem i iskustvom stručnjaka iz Crnogorskog telekoma, kao i da u zajedničkom radu pokažu sopstvene domete i potencijale. Zajednički projekat Crnogorskog telekoma i PMF-a jedinstvena je prilika da se napravi korisno i veoma bitno povezivanje obrazovnih institucija i privrede. Ovaj vid poslovne saradnje Crnogorskog telekoma s visokoškolskim institucijama trebalo bi da bude primjer drugim crnogorskim kompanijama. Stručno i profesionalno povezivanje sa studentima na mnogo načina korisno je i za kompanije, jer to je susret sa svježim idejama i dobra prilika da se na vrijeme otkriju izuzetno potencijalni mladi ljudi, kao i da se njihovo angažovanje nastavi eventualnim zapošljavanjem. Bitno

je da se na vrijeme prepozna kvalitet i znanje studenata, kao što je to učinio Crnogorski telekom, i to ne kad student dobije diplomu već ranije, na završnoj godini ili prije.

Posvećeni stvaranju stručnjaka

Na Prirodno-matematičkom fakultetu ističu da su posvećeni stvaranju stručnjaka koji razvijaju nove softvere, a za to je potrebno fundamentalno, multidisciplinarno znanje. Uostalom, zato je to danas jedan od najtraženijih i najplaćenijih poslova u svijetu. Cilj svake institucije za visoko obrazovanje ne bi smio da bude samo da se studentima da diploma, već da se prati i njihovo profesionalno sazrijevanje, koliko i kako se snalaze u životu i da im se pomogne u zapošljavanju. Jer, tek kad se diplomirani studenti profesionalno ostvare, naš profesorski posao je zaokružen, kažu na PMF-u. Zbog toga su ovakvi zajednički projekti s privredom izuzetno značajni. Za studente je ovo prilika da se što svestranije pripreme za budući nastup na tržištu rada. Apsolventima koji budu radili na ovim projektima praksa će se računati kao završni projekat (diplomski ispit), dok će

studentima treće godine to biti položen praktični dio ispita.

Informacija iz prve ruke

I studenti završne godine Elektrotehničkog fakulteta (ETF) u Podgorici, sa smjerova telekomunikacija i računara, imali su dvonedeljnu praksu u Crnogorskom telekomu. Na praksi je u Sektorima razvoja tehnike i održavanju mreže i servisa bilo ukupno 41 student u deset grupa. Na taj način nastavila se dugogodišnja uspješna saradnja Crnogorskog telekoma i Elektrotehničkog fakulteta na projektu „Power Your Future“. Studenti ETF-a su na praksi imali priliku da uspostave direktan kontakt sa stručnjacima iz oblasti telekomunikacija, kao i da se iz prve ruke informišu o aktuelnim oblastima u inženjerskoj praksi i budućem razvoju. Zajednički projekti Crnogorskog telekoma i ETF-a jedinstvena su prilika da se napravi korisno i veoma bitno povezivanje budućih kadrova, obrazovnih institucija i privrede. To je, svakako, za studente korak ka sticanju znanja i samopouzdanja.

U. R.

**Iz stranog školstva
Informaciono-komunikaciona tehnika u Školi „Margarita Kazanceva“**

MNOGI SE JOŠ PLAŠE KOMPJUTERA

Glavni problem informatizacije obrazovanja jeste famozni ljudski faktor. Drugim riječima, inertnost prosvjetnih radnika. Mnogi se, jednostavno, plaše kompjutera – „da nešto ne pokvarim“. Tako je to, bez ozbira na sve sprovedene tečajeve i individualno obučavanje.

Mnogim prosvjetnim radnicima kompjuter kao da nije ni potreban. Nastavnici stranih jezika, na primjer, smatraju: budući da oni na časovima ne koriste informaciono-komunikacionu tehniku, zašto da sebi komplikuju život? Pa nastavnici koji na časovima koriste informaciono-komunikacionu tehniku nemaju nikakav materijalni stimulans. Makar zvanično. Neki direktori pokušavaju nešto, ali to su mrvice.

Seoskim školama nedostaju kompjuteri

Osim toga, postoji i pro-

blem tehnike. Aparati, jednostavno, zastarjeavaju. Sa kompjuterima starijim više od pet godina malo se što može uraditi. Stanje u školama je različito. Posebno je nedovoljno kompjutera u školama na seoskom području.

A sve te aparate treba održavati i opsluživati. A ko time da se bavi? Sistemizovanih radnih mjesta za to u školama nema. I u tom pogledu neki direktori pokušavaju da pronađu neka sredstva, ali to nijesu pare za koje će stručni ljudi doći da rade u školi. U nekim školama taj posao obavljaju studenti, absolventi. Ali čim diplomiraju, oni traže bolji posao. I lako ga nalaze. Nastavnici tehnike gube svoje vrijeme i novac na organizovanju raznih vannastavnih aktivnosti, organizovanju tečajeva, individualnim podučavanjem učenika. Direktori škola pokušavaju da pronađu makar i minimalna sredstva za to, ali u vrijeme

svjetske finansijske krize to ide sve teže. Ostaje goli entuzijizam.

Mnogo je zastarjelog

Niko ne zna što će dalje biti sa Internetom. On je još besplatan, ali se svuda i ne u mjeri u kojoj je bilo obećano. Kako će biti ubuduće, niko ne zna.

Obezbeđenje programa je poseban problem. Za to su potrebni novi aparati, novi resursi, veći novac. U programima koji se besplatno, ili jeftino nude školama mnogo je suvišnog i zastarjelog... Riječu, to što se radi u školama, moglo bi da se radi brže, kvalitetnije i efikasnije, ako bi bilo više finansijske podrške. Ovako, radi se koliko se može i kako se može – „kakva jeđa takva međa“.

„Učiteljska gazeta“
Preveo sa ruskog
Slavko Šćepanović

Putevi obrazovanja: Knjiga ili internet DUBINA ZNANJA – NA STRANI KNJIGE

Od same pojave interneta koji je i nastao kao mreža za razmjenu naučnih podataka postavlja se dilema koliko je njegova upotreba u nastavi korisna a koliko štetna

Pozvaću se na istraživanja profesora Ričarda Alingtona, sa Univerziteta u Tenesiju. Gospodin Bruks je pokušao da utvrdi da li internet ili knjiga više doprinosi obrazovnom uspjehu dece.

Istraživanjem je obuhvaćeno 852 dece, od kojih je traženo da tokom ljetnjeg raspusta pročitaju 12 knjiga. Po povratku u školske klupe, ona su postigla bolje rezultate iz čitanja od druge dece, što potkrepljuje mišljenje da lektira pozitivno utiče na školski uspjeh.

Jednim ranijim istraživanjima dokazano je da deca koja rastu u familijama koje imaju biblioteke sa više od 500 knji-

ga postižu bolje rezultate tokom školovanja i opredjeljuju se za duže studije. Suprotno tome, jedno nezavisno istraživanje pokazalo je da internet šteti akademskim performansama, zapravo, ne poboljšava uspehe u bazičnom sticanju znanja.

Dejvid Bruks ističe da rezultati ove studije potiču iz perioda od 2000. do 2005., prije pojave i uspeha sajtova za društveno umrežavanje, kao što su Facebook i Twiter, i da bi danas šteta mogla da bude još i veća.

On navodi da poruka koja se prenosi putem interneta ili knjige nije toliko važna koliko

stanje duha s kojim se prilazi internetu ili knjizi. Atmosfera i pristup mediju su jako bitni.

„Pojedinaac ulazi u svijet knjige otvorenog duha i postepeno savladava materiju koju mu izlaže pisac ili naučnik. Čitalac uranja duboko u razne svjetove i pokušava da obogati svoje znanje. On poštuje autora koji mu prenosi to znanje“, ističe akademik Bruks.

Riječ je o hijerarhiji i nekoj vrsti poštovanja autoriteta, što nije pravilo kada se radi o internetu, mediju kod kojeg je na prvom mjestu jednakost među korisnicima. Internet nam omogućava da budemo dobro obaviješteni, ali ništa ne može da zamijeni knjigu u smislu obrazovanja.

Isto tako istraživanja pokazuju da čitanje i propagiranje književnih formi na internetu gubi svaku draž i da istinska književnost, ipak, postoji jedino u staroj dobroj – knjizi. Čak i naučne discipline, poput matematike, ne mogu se savladati bez knjige.

Ne treba se dvoumiti, internet da, ali knjiga je jedini put prema znanju i kreativnosti.

Elmir Đoković

Podsticanje inovativnog naučnog istraživanja za e-Crnu Goru

FORMIRAĆE ISTRAŽIVAČKI CENTAR ZA ICT

Projekat vrijedan 1,4 miliona eura, pod nazivom „Podsticanje inovativnog naučnog istraživanja za e-Crnu Goru“, pomoći će da se unaprijede istraživački kapaciteti i osnaži partnerstvo sa relevantnim institucijama i pojedincima, ocijenio je rektor Univerziteta Crne Gore prof. dr Predrag Miranović, predstavljajući projekat.

Prema njegovim riječi-

ma, koordinator programa je Elektrotehnički fakultet, koji predstavlja jednu od institucija iz kojih se razvio Univerzitet i koji je prepoznat po velikom iskustvu u istraživanju i obrazovanju u oblasti informaciono-komunikacionih tehnologija. Projektom je predviđeno formiranje istraživačkog centra za ICT, koji će ujediniti eksperte i doprinijeti naprednim naučnim rješenjima i inovacijama u

istraživanju. Miranović je rekao da je posebno važna karakteristika ovog projekta, njegov potencijalni doprinos jačanju povezanosti između istraživanja i privrede.

Ministarka odbrane Milica Pejanović Đurišić kazala je da participacija građana u društvu zasnovanom na znanju u informacionom društvu podrazumijeva pristup internetu i ICT.

O. Đ.

Konkurs Majkrosofta za inovativne nastavnike

PREPOZNATI VIZIONARE

Nastavnici koji postanu „obrazovni stručnjaci inovacije“ (Innovative Expert Educators) blisko će saradivati sa Majkrosoftom, radeći na inovacijama u obrazovanju. Oni će podijeliti svoja iskustva o efikasnom korišćenju tehnologije u obrazovanju sa svojim kolegama širom svijeta, kao i kreatorima obrazovnih politika

Ostalo je još mjesec dana do kraja velikog konkursa koje organizuje Microsoft za nastavnike širom svijeta. Naime do 30. septembra traje ekskluzivni jednogodišnji Microsoft Expert Educator program koji je kreiran kako bi se prepoznali nastavnici koji kao vizionari koriste tehnologiju i utiru put ostalima iz ove struke, kako bi efikasno koristeći tehnologiju postigli što bolje rezultate sa svojim učenicima.

U Microsoftu su svjesni da tehnologija sama po sebi ne omogućava vještine potrebne učenicima koji se školuju za 21. vijek. Tehnologija može samo da ubrza, ali sama po sebi ne omogućava promjene. Uloga i moć učitelja, nastavnika, profesora presudna je i Microsoft kroz ovaj program želi da pre-

poznata kvalitetne nastavnike i ukaže im priznanja za njihova postignuća.

Nastavnici koji postanu „obrazovni stručnjaci inovacije“ (Innovative Expert Educators) blisko će saradivati sa Microsoftom radeći na inovacijama u obrazovanju. Oni će podijeliti svoja iskustva o efikasnom korišćenju tehnologije u obrazovanju sa svojim kolegama širom svijeta, kao i kreatorima obrazovnih politika. Zajedno sa Microsoftom oni će promovisati najbolju praksu, inovativno učenje i poučavanje.

Oni koji budu izabrani da budu Microsoft Eksperti u obrazovanju, prisustvovaće Globalnom forumu koji će se održati u Barseloni u prvoj polovini aprila 2014. godine. Svi će dobiti Microsoft Surface tablet

u vlasništvo, besplatnu tehnologiju za svoju školu, publicitet i promociju kroz društvene mreže i ostale Microsoft kanale promocije. Sve je ovo odlična prilika za profesionalni razvoj i certifikate, insajderski pogled na Microsoft strategije i tehnologije itd.

Dakle, dosta je razloga da se nastavnici iz Crne Gore prijave na ovaj konkurs. Rad može biti i na našem jeziku, a kada bude izabran potrebno je da se prevede na engleski jezik. Jedan od najvažnijih dijelova Learning activities koji prati prijavu je vjerovatno kratki film koji se postavlja na YouTube, a link ka njemu na Pil-network portal. Film može biti urađen i uz pomoć Movie Makera i ne mora biti snimljen kamerom. Mogu staviti fotografije, radove učenika i slično, kao što je veliki broj nastavnika to već radio za konkurs „Kreativna nastava“

Na konkurs se mogu prijaviti i radovi koju su ranije učestvovali na konkursu „Kreativna nastava“, ali moraju biti prilagođeni onome što se traži ovim konkursom.

Prijave slati na adresu www.pil-network.com/expert, a do 30. septembra je potrebno, osim prijave na ovu adresu, poslati i Learning activities.

Sva pitanja vezana za konkurs možete da šaljete na mail expert@pil.edu.me.

Ranko Čabrilo

U organizaciji ogranka Matice crnogorske u Bijelom Polju, Ratkovićevih večeri poezije i likovnih sekcija bjelopoljskih i beranskih osnovnih škola

IZLOŽBA NJEGOŠ NAŠ VELIKAN

Predstavljeno 65 radova, za katalog izabrano 20, nagrađeni najbolji

Ogranak Matice crnogorske u Bijelom Polju i Ratkovićeve večeri poezije, u saradnji sa likovnim sekcijama bjelopoljskih i beranskih osnovnih škola, organizovali su povodom 200. godišnjice Njegoševog rođenja nagradni likovni konkurs Njegoš naš

velikan. Od 65 izloženih radova u kući Rista Ratkovića, žiri (akademski slikari Abaz Dizdarević, Tijana Gordić, Mehmed Suljević i književnik i publicista Radomir Ilić) je odabrao 20 najboljih za specijalni katalog koji je štampala bjelopoljska izdavačka

kuća Pegaz.

Prvu nagradu – novčani iznos od 100 eura i knjige savremenih bjelopoljskih književnika ravnopravno su podijelili učenica Hana Mandžukić iz OŠ „Vuk Karadžić“ Berane i koautori Enis Kapetanović i Denis Zeković iz OŠ „Mladost“, Kanje, Bijelo Polje. Drugu nagradu podijelili su Stevan Zeković iz OŠ „Marko Miljanov“, Bijelo Polje i Ranka Drobnjak iz OŠ „Rifat Burdžović - Tršo“, Lozna. Oni su nagrađeni kompletnim monografijama o crnogorskim slikarima 20. vijeka autora Mladena Lompara.

Treću nagradu ravnopravno dijele Azra Mehonjić iz bjelopoljske OŠ „Marko Miljanov“, i Velimir Đurišić iz OŠ „Polica“, Berane. Oni su nagrađeni primjercima monografije Bukovac i Crna Gora Anđe Kapičić. Nagrade je učenicima uručio akademski slikar Abaz Dizdarević.

Š. B.

NAGRAĐENI UČENICI

RESPEKTABILAN UMJETNIČKI TALENAT

“Zadovoljstvo je primijetiti sa koliko su prilježnosti i darovitosti autori pristupili životu i djelu našeg velikog pjesnika i državnika. Izloženi radovi pokazuju njihov respektabilni likovni talenat i odličnu upućenost u raznovrsne segmente Njegoševog života i rada, iza čega stoji izvanredan pedagoški angažman njihovih cijjenjenih nastavnika. Svojim univerzalnim porukama Njegoševa grandiozna misao nadrađa religijske, nacionalne i ine obrasce. Čitavo njegovo djelo je veličanstvena apoteoza slobodnom čovjeku i čovječnosti. Kao takvo ono je zajedničko blago svih naroda Crne Gore, a odavno je prešlo južnoslovenske i evropske granice i postalo dio vrhunskih ostvarenja svjetske kulturne baštine. Naši učenici su to odlično prepoznali, i mi im na tome od srca čestitamo”.

(Iz obraćanja Radomira Ilića, člana Žirija i predsjednika ogranka Matice crnogorske u Bijelom Polju)

U pet crnogorskih gradova realizovan projekat „Pripremni vrtić za decu romske i egipćanske populacije“

DA SE BOLJE PRIPREME ZA ŠKOLU

Obuhvaćena deca nijesu ranije pohađala vrtiće, niti bila uključena u neki drugi oblik vaspitno-obrazovnih aktivnosti. Tokom pripreme, ona su sticala jezička znanja, učila da komuniciraju, socijalizovala se. Njihove porodice rado prihvatile ovu vrstu obuke – Imamo i dužnost i način da deci iz populacije najsiromašnijih, pomognemo, kazala je pomoćnica ministra prosvjete Vesna Vučurović

Uz podršku Ministarstva prosvjete i Zavoda za školstvo, tokom ljeta realizovan je projekat „Pripremni vrtić za decu romske i egipćanske populacije“ u Podgorici, Nikšiću, Beranama, Tivtu i Herceg Novom. Ova akcija je dio stalnih aktivnosti i uslijedila je kao nastavak projekta „Servis inkluzivnog obrazovanja“ koji je podržan kroz program IPA 2010.

U vrtić su bila uključena deca iz romske i egipćanske zajednice koja su stekla pravo na upis u osnovnu školu, a koja do sada nijesu bila obuhvaćena niti jednim sistemskim oblikom ili programom vaspitanja i obrazovanja. Cilj je bio sticanje jezičkih znanja, usvajanje vještina komunikacije, priprema za redovno školovanje, kao i povećanje stepena socijalizacije među decom. U akciju su bili uključeni direktori škola, nastavno i stručno osoblje, kao i romski asistenti, tj. medijatori.

Pomak u integraciji

“Ova akcija je mali, ali važan korak u ukupnim društvenim naporima za integraciju RE populacije. Ona

je značajna za razvoj našeg društva koje treba da gradi i neguje svoje kapacitete, da integriše marginalizovane zajednice i njihove pripadnike”, kazala je koordinatorica, ianače viša savjetnica u Zavodu za školstvo Nataša Vlahović na prezentaciji ovog projekta. Ona je posebno istakla znanje i iskustvo, kao i nesebično zalaganje timova vrtića i romskih asistenata, bez kojih nije bilo moguće ostvariti ove rezultate.

I pomoćnica ministra prosvjete Vesna Vučurović je ukazala na značaj ove aktivnosti. Ona je, kako kaže, korisna za škole koje će ta deca pohađati, a najpotrebnija porodicama i mališanima: da se socijalizuju, da osete da društvo brine o njima, da im pridaje poseban značaj, te da dobiju neophodna znanja i vještine koja, istina, u tako kratkom periodu, ne mogu biti velika, ali su ipak značajna. “Zahvaljujući ovoj aktivnosti, imamo uvid u to koliko će deca biti upisano u prvi razred, vršimo integraciju između predškolskog i osnovnoškolskog obrazovanja, ostvarujemo pomak u smislu boljeg školovanja i bo-

lji obuhvata deca RE populacije, što je naš prvenstveni zadatak. Prema toj populaciji koja je iz najsiromašnije i najosjetljivije kategorije stanovništva imamo dužnost, a i način da pomognemo”, istakla je Vesna Vučurović.

Teme dobro osmišljene

Prezentacija predstavnička vrtića koja su realizovali ove aktivnosti („Radmila Nedić“, „Bambi“, „Đina Vrbica“, „Dragan Kovačević“ i „Naša Radost“) na najbolji način demonstrirala je njihov značaj i domete. To, prije svega, potvrđuje veoma dobra saradnja sa porodicama koje su sa zadovoljstvom prihvatile da njihova deca budu uključena u ovaj program, ali i dobra saradnja svih aktera – Ministarstva prosvjete, Zavod, vrtići, Crveni krst, centri za socijalni rad, lokalna zajednica. Ipak, najznačajnije je to što su deca, bez opterećenja dolazila u vrtiće i poštovala sve obaveze koje su im predočene. Veći problem nijesu predstavljale ni jezičke barijere, jer su tu bili romski asistenti da im pomognu, a većina tema bila je već osmišljena,

ZNAČAJAN DOPRINOS INTEGRACIJI RE POPULACIJE: SA PREZENTACIJE PROJEKTA

kao i način da se teškoće prevaziđu.

Pored ostalih, obrađivane teme su: “Ajde da se družimo”, “Moja porodica i ja”, “U zdravom tijelu zdrav duh”, “Zdrava hrana”, “Saobraćajna kultura”, a bile su organizovane i posete doktora i pedago-

ga iz osnovnih škola.

U Herceg Novom, ova deca nijesu bila sama u grupi, već sa decom koja su redovno pohađala vrtiće, što je bio dodatan impuls njihovoj integraciji.

Zaključak sa kojim su se svi složili je: ubuduće treba

nastojati da ova deca redovno pohađaju vrtiće, kako ne bi bilo potrebe za ovakvim aktivnostima, i to ne samo ona predškolskog uzrasta, već i mlađa, počevši od treće godine.

Lj. V.

13

SEPT.

Prosvjetni rad

OŠ „Branko Božović“ u Podgorici

UZ PJESMU SE LAKŠE UČI I DRUŽI

Hor, kao i himna postali zaštitni znak škole. Čini ga 55 učenika od petog do devetog razreda, a obuhvaćena su i deca nižih razreda. Većinu čine djevojčice, a dječaci su osim u horu i članovi vokalnog ansambla budući da sviraju gitaru, harmoniku... Osim manifestacija vezanih za samu školu, učestvuju i na svečanostima od značaja za grad

Kada se prišćemo početak školovanja, često zaboravljamo dane koji su donosili zebnju i strah od ocjene, pismenih zadataka, odnosno nastavnika... Međutim, ono što sigurno pamtim, jesu rijetki časovi muzičkog obrazovanja, tačnije prilike kada je kroz školske zidove odzvanjala pjesma. Udruženi glasovi u horu, ili na času, uz vođstvo nastavnika davali su vedru, toplu atmosferu. Zaista, pjesma ima snagu da okrijepi, pokrene... I kako neko lijepo reče, sve dok školom odjekuje pjesma, ona će biti lijepo mjesto učenja i znanja, radosti i drugarstva, jednom riječju, lijepa uspomena.

I danas, uprkos poplavi modernih digitalnih sredstava komunikacije, neke vaspitnoobrazovne ustanove

njeguju ovu lijepu praksu. Jedna od njih je podgorička OŠ „Branko Božović“, u kojoj Svetlana Raičković, profesorica muzičkog obrazovanja, više od dvije decenije s ljubavlju prema deci, ali i muzici osmišljava časove koje sva deca vole. Pomenimo da je profesorica muzike Svetlana Raičković do sada objavila i dva autorska albuma „Od praznine do trena“ i „Trag duše“.

Vizuelni kontakt - prvi korak

„Nakon Muzičke akademije u Beogradu, kao i časova solo pjevanja i brojnih ponuda, ipak opredijelila sam se za rad sa decom u školi. Metodika praktičnog rada sa decom prije svega zahtijeva dobrog psiholo-

ga. Vizuelni kontakt sa decom predstavlja prvi korak. Dok sam u učionici, pažljivo ih posmatram, trudeći se da vidim njihove oči. Nikada nijesam dozvolila da dijete sjedi uplakano, iako to znači da će nekoliko minuta našeg časa biti potrošeno na razgovor sa njim. Zato smo stvorili prijateljski odnos, deca mi se slobodno obraćaju za savjet, i šalju mi sms poruke. Deca su samo deca. Ona ne mogu biti loša, ali važno je kakav im primjer pružamo. Ako im prenosimo snagu, volju, želju i ljubav, mi im u stvari pomažemo da budu odgovorni, kao i da na život gledaju pozitivno. Osim toga, nikada im se ne obraćam grubim niti pogrdnim riječima. Pored učenja, koje uključuje i zajedničko ponavljanje kojim su svi angažovani, odvajamo vrijeme i za razgovor. Takođe, nastojim da ostvarim i prijateljski odnos i sa njihovim roditeljima, i to donosi dobre rezultate“, objašnjava profesorica Raičković.

Muzika kao kultura

Kada je o časovima nastave muzičkog obrazovanja riječ, ona kaže da muziku predaje kao kulturu. Takođe, smatra da je važno decu poučiti lijepim manirima, načinu obraćanja, kao i pravilnom držanju tijela. Uz to, pored muzičkog, ona smatra da se ne smije zanemariti ni važnost sticanja opšteg obrazovanja.

„Kako je muzika spificična vrsta umjetnosti, muzičar mora poznavati i psihologiju i anatomiju, tražiti korelaciju i anatomiju, tražiti korelaciju sa likovnom kulturom, kao i svijetom boja. To je način kojim je približavam deci. Na primjer, dok slušaju određenu melodiju, na jednom

Deca je smatraju drugom majkom: Uče i lijepo manire

čaju sva deca su pokretima ruku pokazala kako je doživljavaju. To puno govori i o njihovom senzibilitetu. Pored teorijskog dijela, i nastava ovog predmeta uključuje praktični dio. Međutim, pravi izazov predstavljaju oskudni neadekvatni uslovi rada. Srećom, deca više vole da pjevaju, a ljudski glas je u stvari najljepši instrument. Raznovrsnost u bojama glasova, kao i njihovih glasovnih mogućnosti navela nas je da te lijepe glasove objedinim i tako osvjježim školski hor, koji je već postojao. Čini ga 55 učenika od petog do devetog razreda, a obuhvaćena su i deca nižih razreda od prvog do petog. Većinu čine djevojčice, a dječaci su osim u horu i članovi vokalnog ansambla budući da sviraju gitaru, harmoniku... Napisala sam i tekst himne naše škole i ona je postala

naš zaštitni znak. Veliki izazov predstavlja vrijeme izdvojeno za probe, budući da se moraju organizovati poslije časova. Međutim, dobrom organizacijom, njegovanjem osjećaja drugarstva, disciplini i odmjerenošću i taj problem uspješno savladavamo. Takođe, podstakla sam decu talentovanu za ples, muziku i glumu da svoj potencijal iskažu na Dan talenata, koji obilježavamo odnedavno“, naglašava profesorica.

Brojni nastupi

Prema njenim riječima, ukusi i afiniteti dece prema muzičkim pravcima različiti su. Neka deca vole moderniji izraz, ali uče i izvorne pjesme...

„Objedinjujući etno, kao i savremeniju verziju, novim aranžmanom uobličila

sam kolaž od devet crnogorskih pjesama, uz pokretljiviji ritam. Osim manifestacija vezanih za samu školu, kao i obilježavanje važnih datuma, (Dan škole, posjeta dece iz Centra 1. jun, obilježavanje 8. marta međunarodnog dana žena, koncerti za roditelje) učestvovali smo i na svečanostima od značaja za grad: Sajam suvenira, priredba Dani Univerziteta, na Ekonomskom fakultetu, otvaranje „Infesta“, te otvaranje kapitalnih objekata, poput sportske sale Policijske akademije, zgrade MUP-a, koncerti u Porto Montenegro. Nastup na Plavnici organizovan koncert na 12 jezika od romanskog do politanskog“, podseća profesorica.

Š. Begzić

14

SEPT.

Prosvjetni rad

ŠIROKA LEPEZA KOMPOZICIJA

Sara Martinović, učenica VIII razreda ove škole, pored hora, već šestu godinu član je vokalnog sastava „Grlice“. Kaže da voli pop muziku, a uz to pohađa i folklor. Posebno pamti nastup u budvanskom hotelu „Splendid“ povodom Novogodišnjih praznika po izvođenju internacionalnog muzičkog bloka. Ipak, iako joj muzika pričinjava užitek, kada je o izboru budućeg zanimanja riječ, sebe vidi kao modnu dizajnerku. Nevenka Čadević, njena drugarica, takođe učenica VIII razreda, tek je godinu dana u školskom horu i član ovog sastava.

„Voljela bih da pjevam i posebno me privlači etno muzički pravac. Kada bi bilo moguće, ostavila bih sve ostale predmete na stranu i posvetila bih se muzici. Želim da školujem glas i da pjevanje bude moje životno opredjeljenje“, naglašava Nevenka. I Jovana Milošević, učenica IX razreda, član je i hora i vokalnog sastava.

„Zahvaljujući širini muzičkih pravaca kojoj nas nastavnica poučava, uživamo u učenju i savladavanju raznolikosti. Osim izvođenja pjesama povodom školskih manifestacija i svečanosti, nastupali smo i u drugim prilikama i mjestima. Kada je o vokalnom sastavu „Grlice“ riječ, specifičan je i po tome što je zastupljena široka lepeza kompozicija od evergrin hitova, do trenutno popularnih stranih i domaćih popularnih pjesama, etno, kao i belkanto muzike“, ističe naša malada sagovornica Jovana.

Nesvakidašnji hobi:

Strahinja Sjekloća, II razred OŠ „Mileva L. Lalatović“, Nikšić

UMJESTO LOPTE – AŠOV

U sve škole lijepo vrijeme donosi radost. Igranje na otvorenom izlasci na sportske terene, izleti, ekskurzije i brojne vanučioničke radosti u kojima je lopta omiljena „alatka“. Strahinja Sjekloća, marljivi učenik OŠ „Mileva Lajović-Lalatović“, koji vrijedno upija saznanja kod učiteljice Milodarke Mijušković, primjeran je đak. Ali, kako izgleda, i mali veliki poljoprivrednik, jer u časovima odmora, umjesto loptom, kao njegovi vršnjaci, on se „igra“ ašovom u očevoj bašti. Prekopava plodnu crnicu prepunu humusa, na kojoj će biti zasađeno: luk, salata i ponešto mirođija, koji će dobro doći za spremanje ukusnih jela. „Volim da učim, ali

i da radim, da kopam baštu, sitnim i ravnim zemlju, zalijevam... To mi je zadovoljstvo“. Ako je suditi po ovim

riječima, Strahinja će izrasti u budućeg velikog farmera.

B. Koprivica

Literarni konkurs „Herceg fest“ za osnove

TRI NAGRADE ZA OŠ „I. KIŠIĆ“ IZ ZELENIKE

Dobitnici priznanja su: Emilija Brajković, Anastasija Čabrilo i Nikolina Cvjetković

Na literarnom konkursu „Herceg fest“, na temu „Tvrđave moga grada“, u dvije kategorije, od 1. do 5. i od 6. do 9. razreda, učenici IV2 odjeljenja OŠ „Ilija Kišić“ iz Zelenike osvojili su prve dvije nagrade i 3. utješnu.

Prvo mjesto je pripalo Emiliji Brajković koja je dobila zahvalnicu, dečiju enciklopediju i vaučer od 50 eura za trgovinu dečije robe u butiku „Pingvin“; drugo je osvojila

učenica Anastasija Čabrilo, a nagrađena je zahvalnicom, dečijom knjigom i školskim priborom; 3. mjesto, kao utješnu nagradu, osvojila je Nikolina Cvjetković koja je dobila zahvalnicu i školski pribor.

Zahvalnicu za učešće na konkursu dobila je i škola.

„Pratimo likovne i literarne konkurse, učestvujemo na njima, ne toliko iz želje da osvojimo neku nagradu, ko-

liko iz zadovoljstva što time promoviramo i sa ponosom predstavljamo našu školu“, kaže Goran Drobniak, profesor razredne nastave, čiji su učenici osvojili ove vrijedne nagrade. Njegovi učenici i do sada su osvajali nagrade i priznanja, za šta je, bez sumnje, zaslužan i njihov učitelj koji ih podstiče na rad i takmičarski karakter.

J. Vlk.

Iz Resursnog centra „1. jun“

NOVE METODE U RADU S ĐECOM

Metoda komunikacije putem slika (PECS) se odnosi na rad s vrlo malom decom, ali je prilagođen i za druge dobne skupine. Relativno je jednostavan za učenje. Ne uključuje skupu opremu, opsežna testiranja niti skupe obuke osoblja i roditelja

Pod pokroviteljstvom Ministarstva prosvjete i projekta Evropske unije za obrazovnu edukaciju u Crnoj Gori, za osoblje Resursnog centra „1. jun“ organizovan je seminar posvećen novoj metodi rada s decom s autizmom i decom s različitim dijagnozama koja imaju poteškoće u uobičajenim načinima komunikacije.

PECS metoda (The picture communication system) jeste metoda komunikacije putem slika, koja se razvila u Americi još 1985. godine. Istraživanja su pokazala da je PECS veoma efikasna u radu s decom koja nemaju razvijen verbalni način komuniciranja te sa svojom okolinom komuniciraju slikama.

Odnosi se na rad s vrlo malom decom, ali je prilagođen i za druge dobne skupine. Sistem komuniciranja razmjennom slikom prvobitno se odnosio na rad s predškolskom decom s autizmom,

progresivnim razvojnim (PDD) i ostalim socijalno-komunikativnim poremećajima, koja ne koriste formalan i društveno prihvatljiv govor. To su deca koja uopšte ne govore, ona koja govore isključivo na „samopodsticaj“ ili deca koja su krajnje ehonalična. S vremenom se ovaj sistem izmijenio i razvio, i sada se koristi u radu s pojedincima svih uzrasta (uključujući i odrasle), kao i kod širokog spektra komunikacijskih poremećaja. Deca su, koristeći PECS, naučena da priđu i predaju sliku željenog predmeta komunikacijskom partneru u zamjenu za taj predmet. Dijete tako započinje čin komunikacije radi konkretnog rezultata unutar socijalnog konteksta. Tokom vježbi PECS-a, koriste se raznolike tehnike bihevioralnog učenja. Pažnja se obraća

kako na podsticaje koji su pruženi prije očekivanog ponašanja ili na odgovor koji se očekuje, tako i na posljedice (socijalne ili opipljive) koje proizilaze iz određenih vrsta ponašanja. Takve tehnike uključuju: povezivanje savladanih pojmova, oblikovanje ponašanja, podsticanje unaprijed, odgođeno podsticanje i slabljenje fizičkog podsticaja.

PECS metoda sastoji se od šest faza: fizička razmjena, razvijanje samostalnosti, razlikovanje slika, struktura rečenice, odgovaranje na „Što ti želiš?“ i spontano odgovaranje. PECS je relativno jednostavan za učenje. Ne uključuje složeno vježbanje, skupu opremu, opsežna testiranja, niti skupe obuke osoblja i roditelja.

Mr Željko Darmanović

SOCIJALNI KONTEKST: Metoda komunikacije putem slika

Iz ličnog ugla: Iskustva u reformisanom školstvu (I razred osnovne škole)

TIMSKI RAD DONOSI KVALITET

Da bi se šestogodišnjaci što prirodnije navikli na školu, i brže i lakše socijalizovali, reforma je propisala timski, tj. tandemski rad učitelja i vaspitača u I razredu. Zajednički rad je veoma efikasan, jer učitelj i vaspitač razmjenjuju informacije i iskustva u radu

Promjene u obrazovanju, tj. uvođenje reforme, smatram, na osnovu ličnog iskustva pozitivnim. Obrazovni program je u skladu sa uzrasnim mogućnostima učenika. Nije pretežak i ne opterećuje učenike velikom količinom informacija. Znanja koja stižu trajnija su i učenici ih mogu lako primijeniti u svakodnevnom životu.

Nastavni plan i program se više osvrću na to šta učenici treba da uče i kako to da nauče. Učenici treba da budu što aktivniji na časovima, i njihovo učenje se odvija kroz raznovrsne intelektualne aktivnosti. Uče kroz razgovor, raspravu, kroz

samostalne govore, u paru, u grupi i slično.

Da bi se šestogodišnjaci što prirodnije navikli na školu, i brže i lakše socijalizovali, reforma je propisala timski, tj. tandemski rad učitelja i vaspitača u I razredu.

Zadaci učiteljice su planiranje i organizovanje časova, praćenje rada učenika, vođenje administracije i kontinuirana saradnja sa učeničkim roditeljima.

Aktivnosti vaspitačice se odnose na koncipiranje igara za vrijeme časa, ukrašavanje učioničkog ambijenta i pripremanje materijala za uvodne aktivnosti.

Zajednički rad je veoma

efikasan, jer učitelj i vaspitač razmjenjuju informacije i iskustva u radu. Zajedno prate napredovanje, brinu o individualnim karakteristikama i otklanjaju, tj. koriguju negativne oblike ponašanja učenika.

Zajedničke mjere utiču da se lakše usvajaju pojmovi, poboljša socijalizacija, i nastava dobija na kvalitetu, posebno u segmentu kreativnosti na individualnim i kolektivnom planu.

Roditelji učenika iskazuju zadovoljstvo kad su u pitanju reformski efekati u organizovanju nastavnog rada i bogatstvu nastavnih metoda. Po njihovom mišlje-

nju, deca nisu opterećena gradivom koje je usklađeno njihovim mogućnostima, a posebno ističu značaj otvorene komunikacije između roditelja i učitelja. Posebno ih raduje dečija ljubav prema školi. Iznijeli su svoje mišljenje o opisnom ocjenjivanju koje takođe doprinosi rastećenju. Nejasnoće sa kojima se susreću brzo rješavaju nakon razgovora sa učiteljicom. Pozitivno su ocijenili i produženi boravak, gdje su deca u prilici da postignu uspjehe u sportskim i kulturno-umjetničkim aktivnostima. Deca se tamo druže, rade zajedno domaće zadatke, pa imaju više vremena da provode sa

roditeljima, jer su rasterećeni od obaveza prema školi.

Roditeljsko oduševljenje je prisutno i po pitanju informisanosti o zbivanjima u školi koje dobijaju od predstavnika roditelja – člana školskog Savjeta roditelja.

Tom prilikom, predstavnik roditelja prenosi zaključke koji se tiču unapređenja rada sa odjeljenjem i uloge roditelja kao partnera učitelju u vaspitnom radu sa decom.

Roditelji se na sastancima osvrću i kritički na aktivnosti koje nisu realizovane u planiranom obimu. Primjedbe i prijedlozi se najčešće kreću oko potrebe za češćim

izletima, boravcima u zdravom prirodnom okruženju i posjetama udruženjima, kulturnim i drugim institucijama.

Dakle, mi svoj rad ocjenjujemo i na temelju ličnih utisaka i iskustvenih pokazatelja, ali su nam dragocjena i mišljenja učenika i njihovih roditelja, zahvaljujući kojima imamo jasnije smjernice za dalje unapređivanje nastave i ostalih školskih aktivnosti.

Majda Hodžić,
profesorica razredne nastave,
OŠ „Pavle Rovinski“,
Podgorica

OŠ „Dušan Bojović“, Župa Nikšićka

ČUVARI EKOLOŠKE TRADICIJE

Ovdje je sve etnološki obojeno. Najpošećeniji je ekološko-turistički štand tradicionalnih i brižno spremanih jela na župski način

Župa nikšićka je bogat planinsko-ravničarki kraj kojem bi mogla da pozavidi i Švajcarska. Tu je i pismenost

progovorila unazad dva vijeka. U Manastiru Svetog Luke i njegovim konacima opismeniše se mnogi drevni Župljani.

Neki su otišli u svijet, a drugi ostali na očevini da unaprijeđe i urbanizuju svoja naselja. Tako su, prvo, izgradili veliku školu koju namjeravaju, kada se steknu uslovi da pretvore u etno-muzej, a kasnije podružne objekte: Morakovo, Liveroviće i Zagrad. Sadašnja škola u Župi prepoznata je po lijepoj arhitekturi, uspjehu u nastavi, vanškolskim aktivnostima, biblioteci koja više liči na galeriju nagradivanih likovnih radova i bogate folklorne etnotradicije. A ta tradicija uočljiva je na samom ulazu u školu, zatim u dvorištu koje liči na dobro njegovani park. Ovdje je sve etnološki obojeno. I sam direktor Boro Mićković i članovi njegovog kolektiva kao da svi jednom „ekološkom“ dušom dišu.

Ovi vrijedni prosvjetari na svojstven način obilježavaju turističko-ekološku manifestaciju „Dani drenjina“, kao i školske i državne praznike. Sa puno umijeća inspirativno pretvaraju školu u muzej, kratkaj vrijednim eksponatima, starim i po dva vijeka, koje bi poželjeli mnogi profesionalni muzeji, čuvajući na taj način od zaborava kulturno-etnološku tradiciju svog bogatog kraja. U predvorju i prostranim holovima može se vidjeti mnogo toga od starih dobrih poljoprivrednih alatki – rala, jarmovi, samari, ajmovi – preko starih knjiga, odlikovanja, starog posuđa, tradicionalnih crnogorskih odjevnih predmeta, do raznog nakita, i slično.

Najposjećeniji je ekološ-

Muzička škola u Tivtu

POČELI DA ŠKOLUJU I PIJANISTE

Ministarstvo prosvjete dodijelilo je Muzičkoj školi u Tivtu licencu za Odsjek klavira, koji će u ovoj školskoj godini pohađati tri učenika. Ova škola je prošle godine počela srednjoškolsko obrazovanje, a u prvi razred na duvački smjer bilo je upisano šest učenika. Profesori te škole osnovali su 2002. godine nevladinu organizaciju „Ars praesentia

Boke Kotorske“, koja je krajem avgusta organizovala 11. Međunarodnu radionicu za duvačke instrumente. Radionica je okupila čak osnovnih i srednjih muzičkih škola i studente muzičkih akademija, a sa njima su radili profesori iz Slovenije i Srbije.

O. Đ.

ko-turistički štand tradicionalnih i brižno spremanih jela na župski način, izloženih u muzejsko-drvenastom posuđu: priganice, kifle, pogače, kolači i više vrsta sireva, za šta su zaslužne vrijedne učenice, buduće velike domaćice. Pored ukusnih jela, atraktivne

stare boce kriju župske eliksire: sokove sirupe, medovinu, mednu rakiju i poneko vino. Samo treba stati i gledati, a i probati, što brojni posjetici i gosti redovito čine u ovoj školi dobrih vaspitača i velikih domaćina.

Bl. Koprivica

Tradicionalna crnogorska jela privlače najveću pažnju

15

SEPT.

Prosvjetni rad

Šahovska škola „Djeca i sport“

PRVI KORACI BUDUĆIH ŠAMPIONA

Dugogodišnji prosvjetni radnik i iskusni pedagog Radislav Šćepanović i nakon odlaska u penziju nesebično mladima prenosi šahovsko znanje

U podgoričkom Bloku V, u skromnim uslovima, već godinama u okviru istoimenog kluba radi šahovska škola „Djeca i sport“ (DIS). Školom rukovodi dugogodišnji prosvjetni radnik i iskusni pedagog Radislav Šćepanović, koji i nakon odlaska u penziju nesebično mladima prenosi šahovsko znanje i ljubav prema drevnoj igri.

„Škola je počela da radi 2005. godine, i od tada je kroz nju prošlo više od 50 učenika i učenica. Svi su oni bili primjermi i vaspitani đaci, a neki od njih već sada uspješno završavaju studije“, kaže nam čika Rađe, kako ga i najčešće oslovljavaju njegove učenice i učenici.

Prostorija u kojoj se odvija nastava ispunjena je šahovskim rekvizitima – demonstracionim tablama, šahovskim garniturama i satovima, te potrebnom literaturom. Pažnju

NAJTALENTOVANIJ

Kao najtalentovanije polaznike šahovske škole Radislav Šćepanović izdvaja Davida Dedića, Pavla Lukačevića, Luku Šćekića i Mihaila Živkovića. „Svi oni su, osim toga što su talentovani šahisti, i dobri učenici“, kaže Šćepanović.

pošetilaca privlače pehari i brojni išeći iz novina koje je Šćepanović godinama pedantno skupljao, a odnose se na uspjehe polaznika šahovske škole.

Šćepanović ne zaboravlja da naglasi korektnu saradnju DIS-a sa Šahovskim savezom Crne Gore i Osnovnom školom „Štampar Makarije“, naročito u vrijeme kada je DIS počinjao da radi. Kako se prostorije DIS-a nalaze u neposrednoj blizini OŠ „Štampar Makarije“, upravo je iz te škole najveći broj polaznika, pa Šćepanović vjeruje da će uspostaviti još bolju saradnju.

Inače, sama nastava šaha odvija se četiri puta nedeljno, po grupama, uz puno razumijevanje za školske obaveze koje su, naravno, na prvom mjestu.

Ove godine broj polaznika nešto je manji nego ranijih godina – sada šahovsku školu pohađa šest učenika, ali Šćepanovića entuzijizam ne napušta. Očekuje da će s ljepšim danima biti i više polaznika, među kojima možda i nasljednici najpoznatijih i najboljih crnogorskih šahista – Božidara Ivanovića, Nikole Đukića, Blaža Kalezića...

N. Knežević

Škola šaha (1) RAZVOJ

Jedna od šahovskih aksioma je brzi i skladni razvoj figura. U partiji koju objavljujemo, slavni Estonac Paul Keres ubjedljivo je demonstrirao ovaj princip. Dok je njegov suparnik jurio za materijalnom prednošću, Keres je mobilisao svoje snage, zauzeo otvorenu liniju a potom i efektno sproveo matni napad na zaostalog protivničkog kralja.

Keres – Aleksandresku Francuska odbrana Minhen, 1936.
Komentari: A. Koblenc

1. e4 e6 2. d4 d5 3. e5 c5 4. dxc5 Sc6 5. Sf3 Lxc5 6. Ld3 Sge7 7. Lf4 Db6 8. 0-0 Dxb2

Bolje je bilo 8...Ld7 sa velikom rokadom

9. Sbd2 Db6

U potjeri za pješakom, crni je tri puta igrao damom. Bijeli se uspješno razvio, otvorio b liniju koju će zauzeti top sa a1.

10. c4 h6 11. Dc1

Sa prijetnjom 12 Tb1 i 13 cxd5

11...Sb4 12. Le2 Ld7 13. a3 Sa6 14. Tb1 Dc6 15. Lg3 Sf5 16. cxd5 exd5

Ako je protivnik zaostao u razvoju, a njegov kralj zaostao u centru, možemo obično pristupiti stvaranju konkretnih prijetnji.

Nova žrtva je uvod u direktan napad.

17. e6! fxe6

Ne ide 17...Lxe6 zbog 18.Lb5

18. Se5 Sxg3 19. hxg3 Dc7 20. Sxd7! Kxd7 21. Db2 Lb6 22. Dxc7+Kd6 23. Sc4+! dxc4 24. Tf1d1+ Crni predaje.

Priprema:
Nebojša Knežević

ŠAHOVSKE ZANIMLJIVOSTI

Dugačak bi bio spisak znamenitih ljudi koji su bili veliki ljubitelji drevne igre na 64 polja. Među književnicima izdvajamo lorda Bajrona, Ivana Turgenjeva, Aleksandra Puškina, Lava

Tolstoja, među slikarima Marsela Dišana, među naučnicima Alberta Ajnštajna. Zanimljivo je da je i vladika crnogorski i pisac „Gorskog vijenca“ Petar II Petrović Njegoš cijenio ovu

igru. Ljuba Nenadović u svojim „Pismima iz Italije“ navodi da je Njegoš volio da igra šah, ali da nema „osobitog strpljenja“.

N. K.

Uspjeh crnogorskog takmičara na 44. međunarodnoj olimpijadi iz fizike u Danskoj

BRONZANA MEDALJA PETRU TADIĆU

Petar Tadić, svršeni maturant Gimnazije „Stojan Cerović“ iz Nikšića, osvojio je bronzanu medalju na 44. međunarodnoj olimpijadi iz fizike koja je održana u Danskoj. Ovo je njegova druga bronzana medalja osvojena na velikom međunarodnom takmičenju. Da podsjetimo, Petar je prošle godine, na 43. međunarodnoj olimpijadi iz fizike, održanoj u Estoniji, osvojio takođe bronzanu medalju.

Na Olimpijadi u Danskoj takmičile su se ekipe iz 84 zemlje sa svih kontinenata, sa preko 500 učesnika. Našu zemlju su predstavljali Petar Tadić i Mišodrag Joksimović, učenik Gimnazije „Slobodan Škerović“.

Organizator i pokrovitelj odlaska na olimpijadu je Ispitni centar Crne Gore, a tim su predvodile dr Sanja Damjanović i Tatijana Čarapić.

Lj.V.

Seminar u Resursnom centru za obrazovanje i osposobljavanje „1.jun“ – Podgorica

SAVJETODAVNA I STRUČNA POMOĆ NASTAVNICIMA I RODITELJIMA

U Resursnom centru za obrazovanje i osposobljavanje „1. jun“ održan je seminar na temu „Savjetodavna i stručna pomoć nastavnicima i roditeljima u radu sa djecom sa lakim smetnjama u intelektualnom razvoju“. Autori i voditelji ovog seminara su defektolog-oligofrenopedagog Negosava Klimović i defektolog i oligofrenolog Dijana Zogović, zaposlene u RC- u „1. jun“. Učesnici seminara bili su nastavnici razred-

ne i predmetne nastave i vaspitači iz OŠ „Maksim Gorki“, OŠ „Pavle Rovinski“ i OŠ „21. maj“. Učesnici su upoznati sa stručna pomoć nastavnicima i roditeljima u radu sa djecom sa lakim smetnjama u intelektualnom razvoju, posebno u oblasti maternjeg jezika i matematike. Osim navedenih tema, tokom dvodnevne seminara razmijenjena su i iskustva u radu sa djecom sa smetnjama u intelek-

tualnom razvoju.

Iz Resurskog centra se nadaju da će saradnja sa nastavnicima i vaspitačima poboljšati kvalitet rada sa djecom sa smetnjama u intelektualnom razvoju, i a sami Centar nastaviće da pruža podršku roditeljima, nastavnicima, vaspitačima i ostalim učesnicima u inkluzivnom vaspitno-obrazovnom procesu.

J. Vlk.

Crnogorsko društvo za borbu protiv raka organizovalo predavanje na Ivanovim koritima

ZA ŽIVOT BEZ DIMA

Za decu iz Bara, Herceg Novog i Podgorice koja su posredstvom Ministarstva rada i socijalnog staranja boravila u odmaralištu na Ivanovim koritima Crnogorsko društvo za borbu protiv raka (CDPR) organizovalo je predavanje o problemu pušenja kod dece i omladine.

Sekretar CDPR-a Domagoj Žarković je kroz razgovor i druženje ukazao na štetnost konzumiranja duvanskih proizvoda za ovaj uzrast. Prije predavanja, podijeljen je edukativni materijal CDPR-a: „Život bez dima“, „Sedam je koraka do zdravlja“ i „Pravo na zdravo“, kao i naljepnice „Zabranjena prodaja

POKLONI ZA ĐECU IZ DOMA „MLADOST“ U BIJELOJ

Predstavnici Crnogorskog društva za borbu protiv raka (CDPR) su na Međunarodni dan mladih - 12. avgust, koji se u svijetu odlukom Generalne skupštine UN proslavlja od 2000. godine, obišli Dječiji dom „Mladost“ u Bijeloj.

Tim povodom Domu je uručen poklon – likovni rad „Tri zvijezde“ nastao u Centru za obrazovanje i osposobljavanje „1. Jun“ u Podgorici i CD-i sa dosadašnjih festivala „Naša radost“.

CDPR će nastojati i ubuduće pomagati, pored zdravstvenih, i ustanove sličnog tipa i namjene.

cigareta licima mlađim od 18 godina“ i „Zabranjeno pušenje“. Prisutni su postavljali pitanja u vezi sa problemom zavi-

snosti u njihovom uzrastu i na taj način aktivno učestvovali u razgovoru.

O. Đ.

Prisutni su aktivno učestvovali na predavanju

ЂЕЧИЈИ СВИЈЕТ

ЧАРОБНА РИЈЕЧ

Волим да читам књиге. Оне су моји најбољи пријатељи. Када сам тужна и усамљена, књига је ту да ме орасположи, охрабри и поведе у чудесни свијет маште.

Своје сам пријатеље пронашла у књизи из дјетињства моје маме. Њене корице су похабане, али то нимало не умањује њепоту онога што се налази у њој. Зове се "Руске приче за дјецу". Препуна је прелијепих руских бајки и басни. Омиљене су ми "Плаво лишће", "Криви штап" и, по мом мишљењу, најбоља од свих – "Чаробна ријеч". Када је читам, чини ми се да је писац писао баш о мени.

И сама сам се увјерила да чаробна ријеч постоји, али само ако се изговара тихо, искрено и гледајући саговорника право у очи. Мени је помогла, заиста.

**Милица РАДУНОВИЋ,
V-3 ОШ "Владо Милић",
Доња Горица**

КУЋА НА МУРТОВИНИ

Има једна сасвим обична кућа на Муртовини у Подгорици. Поглед на њу ме понекад оптерећује и пожелим да је на њеном мјесту игралиште. Или да је лијепо зелено двориште, и у центру Подгорице и у мом насељу. И свуда гдје царује бетон.

Ипак, када се погледа из неког другог угла, све има своју љепшу страну, па и ова кућа. Важно је трагати за љепотом, па чак и када то значи додати јој од друге љепоте.

**Урош БАКРАЧ, VII ОШ
„Др Драгиша
Ивановић”,
Подгорица**

У СНУ

Једне септембарске ноћи полетјела сам у сну. Летјела сам дуго ка небеским просторствима и далеким звијездама. Све је било нестварно, као нека омама. Летјела сам све даље и даље, звијезде су ме мамиле. Душа ми је била пуна топлине и свијетле хармоније. А ноћ ведра и блага, мјесечина посребрила крошње дрвећа. Све је било мирно и тихо у читавој васиони. А ја само летим и летим. Али, стигло је јутро и мој сан се прекинуо.

**Валентина ЂУРОВИЋ,
VII, ОШ "Вуко Јововић", Даниловград**

ЂЕЧИЈА ПРАВА

Навешћу неколико, вреднијих од злата. Јесте ли спремни да чујете, мама и тата?

И ви, наставници и родбино драга, знајте да су дјеца највећа блага.

Много смо важни, центар свијета. Каква би без нас била ова планета?

Да чујемо. Реците. Одмах! Сада! Ми желимо само правда да влада!

МАМА

Можда мислиш да си сама. Али нијеси, ту је мама. Кад болесна плачеш у сну, опет, опет, мама је ту.

Ако неки проблем имаш, и не знаш га ријешит сама, немој да се много мучиш. Знаће неко. То је мама.

Мама има одговор за све, и не знаш што би без ње. Убризи те она тјешу, воли и кад погријешу.

Ако мислиш да си сама, само зовни: „Мама!” И она је за трен ту да отјера тугу сву.

**Јелена МАТИЈЕВИЋ,
VII-5 ОШ „Драго
Миловић”, Тиват**

ГРАДСКА МУЗИКА

Из града се чује бука: камиони некуд журе да послове обављају, некуд тутње, некуд јуре.

Улицама града мога несносна се чује бука. Док улице те прелазим мене страшна хвата мука!

Да се стиша страшна бука, да се на пут буци стане, коби могао да помогне да нам мирна зора сване.

**Николина КРКОВИЋ, VI-1
ОШ „Његош”, Спуж**

Избришите казне, строге границе. Хоћемо да смо слободни као птице.

Знајте једном, за зарадом ловци, ми смо битни, а не ваши новци!

Схватите, нека вас ништа не чуди: ми смо мали, велики људи!

**Анђела ЈОКИЋ, VIII-1,
ОШ "Јагош Контић", Озринићи**

МАЛА ГАЛЕРИЈА

Исидора АВРАМОВИЋ, IV, ОШ "Драго Миловић", Тиват

Елма ШКРИЈЕЉ, VI, ОШ "Махмут Лекић", Тузи

Никола БУЛАТОВИЋ, V, ОШ "Међуријече", Међуријече

Предраг ЖУЊИЋ, VII, ОШ "Вуко Јововић", Даниловград

БОРИТИ СЕ ЗА НЕШТО, ШТО СИЛНО, СИЛНО ЖЕЛИМО

Сви се ми у животу боримо и увијек тежимо побједи, остварењу циља за себе или за неког до кога нам је стало.

Олимпијски дух, дух спортиста одличан је примјер да никада ни за кога није касно и да се са дна може доћи до врха. До циља нас води рука воље, одлучности, снаге за нове борбе, за бољу будућност. На путу се некад саплете и падне. Многи се поносно уздигну и даље наставе пут, а губитници су они који остану погнуте главе. Јер су изгубили борбу са самим собом.

Важно је да у животу, у борби до циља, никада не згазимо никога, него да све буде поштено и исправно. Такође је битно да, ако некада и не побиједимо, знамо да смо дали све од себе, борили се свим снагама и да ни у једном тренутку нијесмо одустали од борбе.

Жеља и воља за борбом је оно што нам улива самопоуздање; то је свјетлост на крају тунела, цвијет усред пустиње, наша снага, наш побјенички дух. Сви спортисти су на свом путу морали проћи преко трња да би то научили. Они не дозвољавају да им се због тренутног пораза пољуља вјера да ће други пут освојити трофеј и поносно представљати своју земљу.

Може се, дакле, закључити да је најважнија ствар у животу борити се свим срцем за нешто што јако желимо. Та ће борба уклонити све препреке да би се на крају сигурно стигло до циља.

**Сара РАДОВИЋ, ОШ
"Блажо Јоков
Орландић", Бар**

Поздравља Вас

Слободан Вукановић

Слободан Вукановић је рођен 22. августа 1944. године. Живи у Подгорици.

За ђецу је објавио драмски текст **Бал лутака** (1988), збирку пјесама и прича **Тако хоћемо** (1989), драме **Алиса и Аркадије** (1992) и **Милена од Котора** (1996), збирку пјесама, прича и драмских текстова **Девет ајкула у Монтенегрограду** (2001), зборнике **Скозориште 1** и **Скозориште 2** (2003), драме и минијатуре **Лептирија воли небо** (2007) и роман **Ана и 7 робота** (2011), а за одрасле – девет књига поезије, роман и књигу **Пет либрета за балет**.

Вукановићеве драме извођене су у позориштима за ђецу у Подгорици, Приштини и Тузли, и на радију Приштина, Нови Сад и Скопље. Заступљен је у читанкама и преведен на више европских језика. Живи и ради у Подгорици.

МАМА И ВИТЕЗ ОД КОМПЈУТЕРА

Молим вас, порцију бајки са супом Алисиних жеља, са шаргарепом
Сњежанин пољубац, тарту са седам витамина из земље Оз.

Мама је најбољи кувар на свијету. Од тањира до уста, далеко иза седам гора, и стигло се до једног царства и принцезе, царева кћери.

Док кашика заврши пут, заврши и бајка. И тако срећно су живјели принц и принцеза, и ја и мама, јер сам завршио доручак.

Мама ме прогласи за витеза од компјутера, ја њу за царицу бајки.

РОДИТЕЉИ СЕ ПРЕТВОРИЛИ У КИШОБРАНЕ, А ЂЕЦА У СЛОБОДНЕ ПТИЦЕ

Ја кажем радозналцима:
- Немојте ме у кавез. Немојте ме под кишобран. Ја сам птица.

Ђедо, мудров, каже:
- Тако ће бити, и кад родитељи буду бабе и ђедови, а ђеца маме и тате, опет ће бити исто. Само се мијењају имена и датуми. Свака сличност је ненамјерна.

Сада ти кажи, без домаћег задатка и бон-тон поштовања. Као да им одговоримо? Некад су узбудљиви као плеј оф. Кад их матирам, они мени жути картон. Не познају правила, а суде? Кажи, ако си слободна птица. Ти, и ти, и ти, што се чудиш, и ти!

Баш сте радозналци чудни зналци.

КОМПЈУТЕР И КОМПЈУТЕРИНА

Маја је у кући сама. Тата и мама на послу, брат у школи. Чека другарицу Сандру и гласно размишља: "Не волим да сам сама. Око мене само предмети и справе. Како каже чика Рашо: „Од справа боли глава.”

Телевизор се увриједи: "Ма немој, госпођице! Што сми вицкасти!"

- Што ти то значи?- упита Маја.

Гласну се и Компјутер: „Боли глава, види, види! Без нас не можеш да мрднеш.“

Јави се и Књига: „И већи, и паметнији питају нас за мишљење. Окрену лист да прочитају, сазнају ...“

- Нијесам лоше мислила, нијесам погодила праву ријеч - правда се Маја.

- Други пут добро размисли. Испеци па реци! - поносно ће Књига.

- Народне пословице су за старије. Кад ми требају подаци, ја ...

- Упитаћеш мене, тражићеш назив, па ће, па зашто, па оно, па ово, и ја ћу ти све објаснити - поносно ће Компјутер.

- Кад ти дођу другарице, нас заборавиш. „Од справа боли глава!“ Компјутер ти је гломазан. Узмеш мене Лап Топ. Ја нијесам само за затворени простор. Са мном се јављаш из авиона, брода, парка. Дајем најмоћнија знања и сазнања. У име захвалности, помилују моја слова и кажу: „ Хвала ти, принцезо, мудра и фина, моја Компјутерина.“

- Тако је, драга- похвали је колега Компјутер.

Књига се осети запостављеном:

- Мене су питали и читали вјековима. Ви сте нови, истина, модерни и неопходни. Од нас сте позајмили знање и мудрост.

- Што си биљежила хиљаду година, и памтила, ја то прочитам за неколико секунди. За тебе треба зграда од десет спратова да би стало знање. За мене мала кутија - уображено ће Компјутер.

- Ја сам тања од кутије, као свеска. Зато ме и зову дама Компјутерина.

- Не жалим се на вас. Погрешно сте ме разумјели. Ви сте моји другари, моје царство знања, причаоница - правда се Маја.

Поносна, принцеза Компјутерина ће:

- Почела си као онај писац из поткровља. Наш обожаваатељ. Прије сваког почетка текста, обрати нам се, као да започиње плес, ријечима: „Реци ми нешто чудесно и fino, драга Компјутерина!”

- Не запостављај нас- додаје Књига.

- Мајо! Мајо, чекамо те! - чује се глас споља.

- Зову ме Сандра и Драгана. Не заборављам на вас. Ви сте моји кућни, лични другари - правда се Маја.

- Може. Ђао и добру игру - поручи Књига.

- Вјерујемо ти - рече Компјутер.

- Ти си наша - грациозно се поклони Лап Топ, звана Компјутерина.

- Ђао, кућни другари - махну Маја.

НАЈВЕЋА ЖЕЉА

Сједи Љубица на доксату, заглавана у ноћно небо. На небу срп, танак и сјајан, баш како ђедо рече да треба мјесец да изгледа када му жељу саопштаваш. Ако хоћеш да ти се жаље испуни, мора то бити она једна и највећа од свих, изговорена наглас и три пута, а нико је сем тебе и мјесеца не смије чути.

- Желим да будем љепша од свих ђевојчица - изговара Љубица, а у очима се огледају и искре двије најсјајније звијезде.

- Не, не желим то! Више бих вољела да сам од свих паметнија, па да ми завиде и да ми се диве!

Оборила је поглед и уздахнула:

-Ако не може све, онда ми испуни само једну и јавећу жељу. Молим те, помози да Марија оздрави и да више никада не буде празно њено мјесто у нашој клупи.

Ђорђина РАДИВОЈЕВИЋ

БОРОВИ БУДВАНСКИХ ОБАЛА

Борови расту из камена, борови срца стамена. Со их нагриза, валови бију, а они снажни гордо се вију.

Вјетрови им чупају косе, хладне буре недаће носе. Расту борови самоникли, борови тешком животу викли.

И ко их види, с чуђењем се диви како су тако јаки и живи. И ко их угледа, мисао му се буди: као борови овдје су људи!

Милан ГОГИЋ

ЦВИЈЕЋЕ

Кроз зелену росну траву подигло је цвијеће главу.

Зашто цвијеће главу диже? Да је топлом сунцу ближе.

Цвијеће се сунцу смије.

Милије му ништа није него кад га оно грије.

А кад ноћу мирно спава, уморна му клоне глава.

Кад је хладно, оно бунца: тражи зрачак тоглог сунца.

Жарко Л. ЂУРОВИЋ

ЦРНА ГОРА

Земља мала, а велика. Наша слава, наша дика.

Модро море, бистра врела, планине и родна села.

Наоколо камен голи. Ал је своје, па се воли.

Дом и чељад, веља брда, крв јуначка, ријеч тврда.

Свуда приче од старина, преко оца па до сина.

Од искона понос сколи. То је земља што се воли!

Милутин ЂУРИЧКОВИЋ

ПЈЕСМЕ РИМЕ ХАНИНОВЕ ИЗ КАЛМИКИЈЕ

Са руског на црногорски језик
препјевао и превео
ДУШАН ЂУРИШИЋ

ЗУЛ*

О, празнице Зул, предака тајно,
свету ватру опет распалио си трајно,
молитво срца и ума свима:
стигла је калмицка зима!

Да нови пут буде бијела љепота,
да се не прекине суштина живота,
да у предвечерју таме свјетлост буде,
добро и свијетло да повежу људе.

Да буде млада мудрост свака,
а старост у радости нека је лака,
да буде спокојан очев дом,
а хљеб да је сладак с млијеком.

Да сви непријатељи буду благи,
пријатељи у невољи вазда вјерни, драги,
да буде сваки човјек свијета
разуман хиљадама, хиљадама љета.

О, празнице Зул, предака тајно,
ти си за све као сунце сјајно.
Твоја ватра гори кроз вјекове,
поново чистећи мами и зове.

*Зул – калмицка Нова година,
празник хиљаду кандила

ВЕСЕЛИ ВРАБАЦ

Од јутра до вечери врабац лепрша,
прелијеће, скакуће, не стоји.
Весео, дружељубив – ничег се не боји.
Разроко погледала врана: “Због чега
радује се он животу? Не разумијем њега”.

- Како, врапчићу, живиш? Реци ми.
Како храну добављаш, дошапни ми.
Одговорио јој врабац у лету: - Рађе
задовољавам се оним што се нађе.

Пронађем зрнашце и будем сит.
- А ако се задавиш, што ће бит?
- Гребнем тек мало по прашини
и ишчепрам парченце, не брини!

- А ако крв потече? Што ћеш тада?
- Водом ћу испрати - маленкост то је -
да бих заштитио ноге своје.

- Сквасићеш их, биће невоље -
не умирује се врана. - Како гођ умијем,
упалићу ватру – одговара врабац –
и згријаћу их тада што прије.
Врана ће: - А пожар? Ко ће да те спаси?
- Крилима ћу замахнути – да пламен угасим.
Упорна је врана: - А опекотина?
- Код љекара ћу тада, за то лијек има -
цивцакноу врабац. - Цив, цив!
- А ако љекара не буде? Што и како?
- Зрнце или црвића привићу некако.

Кад пригрије сунашце, а вјетар освјежи,
и болест ће, ето, одмах да бјежи.
Прхнуо врабац, завршив одговор свој.
Диван је живот – само се не бој!

ПЛАЧЕ ДИЈЕТЕ

Плаче дијете у мраку из часа у час,
страшно је не виђети свјетло дана.
Звонак и жалостан његов је глас,
одговор тражи од јутра рана.

Плачи, дијете,
јаче,
смјелије,
таму уништи,
а затим ћемо,
када у соби буде свјетлије,
ка излазу
заједно да пођемо

Плачи, дијете,
бриге старијих спутавши,
у песнице стисни страх
неправедности обуздавши,
бићемо
као људи
у исти мах!

Пјесникиња, приповједачица,
књижевна преводитељица и дра-
матург **Рима Михајловна Хани-
нова** рођена је 1955. године.
Завршила је Калмицки државни
универзитет, постдипломске студи-
је Лењинградског државног уни-
верзитета, кандидат филолошких
наука и управник катедре руске и
инострани литературе Калмицког
државног универзитета.

Дебитовала је причом “Сургаљ”
1972. године. Члан је Савеза писаца
Русије, Савеза новинара Русије и
Међународног савеза новинара.
Аутор је неколико књига поезије,
поема и пријевода. Пјесме су јој
преведене на енглески и језике на-
рода Кавказа. Пише пјесме и приче
за дјецу.

“НАШИ ДАНИ“ ПО ДВАДЕСЕТ И ПЕТИ ПУТ

Крајем школске године из штампе се појавио нови број
листа „Наши дани“, гласила ученика Основне школе „Вуко
Јововић“ у Даниловграду. То је већ двадесетпети број овог
заиста брижљиво уређиваног листа који излази једанпут
годишње. Уређује га редакцијски колегијум, који чине про-
свјетне раднице Школе Мирјана Рајовић, Зорица Вујовић и
Милка Перовић, и ученице Миа Голубовић, Анђела Јововић
и Милена Пајовић. Главна и одговорна уредница листа је
професорица црногорског језика и поетеса Мирјана Рајовић.

На првим страницама листа представљене су Миа
Голубовић и Милена Богетић, двије одличне ученице,
добитници дипломе „Луча“ и веома активне у школским
такмичењима. Миа је члан литерарне и драмске секције,
одлична водитељка и представник Ђачког парламента, а
Милени је права љубав карате; носилац је црног појаса и
добитница 14 медаља. У наставку „Наших дана“ објављен
је опширан интервју са педагогом Зорицом Вујовић под
насловом „Образовање је највећи капитал за будућност“.
Тема овог броја је вршњачко насиље о чему говоре Борис
Радоњић, Валентина Булајић, Звездана Ивановић, Ксенија
Вукадиновић, Ања Павићевић, Ива Богићевић, Христина
Станковић, Данило Павличић, Милица Јањушевић и Рада
Драгутиновић, ученици седмог, осмог и деветог разреда.
Осим тога у листу се налази велики број ученичких поетских,
прозних и ликовних радова. При крају листа објављена је и
гјесма уреднице Мирјане Рајовић „Епитаф кичми“:

Ми смо некад били прави као свијеће,
а сад дјеца личе на ливадско цвијеће;
погнуте им главнице, леђа већ су крива.
Погледајте што им ђачка торба скрива!

ИЗБОР ИЗ ЛИТЕРАРНОГ СТВАРАЛАШТВА УЧЕНИКА ОШ „ВУКО ЈОВОВИЋ“ У ДАНИЛОВГРАДУ

МЈЕСЕЦ

Стидљиво ме гледа мјесец
сваке ноћи кроз прозоре,
а звијезде око њега
као да се њиме зоре.
Он ме мами, намигује,
као да се са мном игра;
сад га има, сад га нема:
врти се ко права чигра

Небојша ЈЕЛУШИЋ, VI-5

МОЈЕ МАЧЕ

Моје маче, враголнче,
цио дан би да се игра,
па по кући стално скаче
као лопта или чигра.

Несташко је оно прави
који воли да се мази;
па у крило баки слочи,
запреде и склопи очи.

Марија ПОПОВИЋ, VI-3

ЉУБАВ

У стомаку лептирићи:
хоће ли икад прићи?
Смију ми се другрице:
црвени се моје лице.
То је љубав, неки кажу.
Вјерујте ми да не лажу.

Ксенија ВУКАДИНОВИЋ
VIII-2

МОЈА ШКОЛА

Кад сам први пут стао
испред школе, учинило ми
се да стојим пред огромном
палатом. Веома уплашен,
чврсто сам држао маму за
руку.

Дани проведени у
школи остаће незаборавни
у мом сјећању. Стекао сам
праве другове и мислим да
ћемо се и даље дружити.
Правили смо несташлуке,
а понекад сам и ја писао
по клупи. Школа ми је
пружила знање с којим ћу
наставити даље. Остаће ми у
сјећању заједничке журке, а
нарочито екскурзија. Сјећаћу
се увијек нашег директора
и наставника који су имали
разумијевања за све наше
несташлуке. Мислим да су
најљепши и најбезбрижнији
дани проведени у основној
школи, нарочито у мојој,
С тугом и љубављу
сјећаћу се школе у којој сам
научио прва слова и схватио
да су учење и добар успјех
сигуран пут у будућност.

Балша СЕКУЛИЋ, IX-1

ИСТОРИЈСКИ КАЛЕНДАР ЦРНЕ ГОРЕ

8. јул 1941.

ОДЛУКА О ОРГАНИЗОВАЊУ УСТАНКА

Донешена је на састанку Покрајинског комитета КПЈ за Црну Гору, одржаном у Стијени Пиперској. Са одлуком о почетку оружане борбе против окупатора одмах су упознати окружни партијски комитети, односно преко састанака мјесних комитета сви чланови Комунистичке партије, којих је тада у Црној Гори било око 1.800.

10. јул 1871.

”ЦРНОГОРКА” – ПРВИ КЊИЖЕВНИ ЛИСТ

Појавио се на Цетињу као прилог “Црногорца” и имао обиљежје посебног листа. Излазио је само током 1871. године (укупно 23 броја), под уредништвом Сима Поповића. Објављивао је пјесме и његовао преводилачку књижевност. У новој редакцији, “Црногорка” је као самостални лист почео да излази 12. јануара 1884. године. Ову серију уређивао је Јован Павловић, до 1885 када је због пада тиража, узрокованог забраном његовог растурања на територији Аустроугарске, престао да излази.

16. јул 1876.

БИТКА НА ВУЧЈЕМ ДОЛУ

У једној од одлучујућих војних операција прве фазе Вељег рата, црногорска војска под непосредном командом књаза Николе, и херцеговачки устаници, на челу са Пеком Павловићем, сукобили су се са бројном, али и уморном војском Муктар-паше, која је тек окончача дуги марш од Вишеграда, преко Сарајева и Мостара. План османског команданта да нападом рано ујутро изненади црногорску војску базирао се на погрешној процјени да ће му се супротставити само трећина књажевих трупа. Након једносатне пушчане ватре дошло је до борбе прса у прса, ханџаром и ја-таганом. Главнина црногорске војске најприје је разбила прву половину Муктарове војске, а потом и другу, у којој је настала пометња, што је означило и њен дефинитивни тежак пораз.

15. август 1889.

ЧИТАОНИЦА У ДАНИЛОВГРАДУ

Отворена је у најмлађем црногорском граду, у склопу општег развоја црногорског културног и народног препорода. У почетку је имала 70 чланова, а њен први предсједник био је поп Ристо Бошкојић.

20. август 1189.

ПАД БАРА ПОД НЕМАЊИЋЕ

Књегиња Десислава, удовица кнеза Михаила, наследника кнеза Радослава, заједно са надбискупом барским Гргуром и пратњом напустила је Дукљу непосредно пред пад Бара, њеног посљедњег слободног града. Послије смрти византијског цара Манојла (1180) и слабљења Византије, рашки жупан Немања, изборивши самосталност Рашке (Србије), послјије 1183. године кренуо је у освајање Дукље (Зете), већ ослабљене унутрашњим подјелама. Тиме је окончао рат, након кога је разорио велики број зетских градова.

29. август 1919.

ПРОГЛАС УСТАНИКА

Одбор црногорских устаника, противника безусловног уједињења, односно присаједињења Црне Горе Србији, издао је проглас који је истовремено упутио и Иву Павићевићу, повјеренику краљевске владе СХС за Црну Гору. Поента прогласа који је потписао Крсто Зрнов Поповић била је: „Црна Гора није од Србије ослобођена него окупирана“.

30. август 1861.

ИНАУГУРАЦИЈА НАРОДНОГ ЈЕЗИКА

Стефан Митров Љубиша, црногорски књижевник, посланик Боке у Далматинском сабору у Задру (касније, од 1870. и његов предсједник), као делегат у Царевинском одбору у Бечу, залажући се за равноправност народа и језика у оквиру Аустроугарске монархије и зближавање словенских народа, одржао је говор на народном језику којим је инаугурисао равноправну употребу језика у Скупштини. Недуго потом, наком одлуке Царевинског вијећа (1864) о оснивању гимназије у Котору, почело је извођење настава на народном језику у тој школи..

ЈЕДИНСТВЕНО И СРОДНО ОБРАЂАЊЕ СВИЈЕТУ ИГРЕ И ЋЕТИЊСТВА

(Александар Поповски: Пјешчана кула. "Антологија прича за Ћецу македонских писаца" (Удружење књижевних преводилаца Црне Горе, Подгорица, 2012)

Антологија македонске прозе за Ћецу "Пјешчана кула" Александра Поповског представља значајан допринос упознавању македонске кратке приче за Ћецу и младе, а појављује се захваљујући агилном преводиоцу Душану Ђуришићу, приређивачу више издања са неколико словенских и других језика. Ово је само један од бројних његових подухвата у области македонистике, који је, свакако, најцјеловитији и најкомпактнији у овом тренутку.

Пратећи хронологију и разноврсну тематику, ова антологија пружа прави пресјек, генезу и развојну линију кратке приче за Ћецу македонских писаца, веома познатих и признатих у читавој некадашњој југословенској литератури. Одабир писаца извршен је зналачки и с пажњом, а додатне био-библиографске напомене употпуњују укупан утисак о антологији. Овакве књиге су по много чему добродошле и заслужују пажњу не само читалаца, већ и књижевне критике, јер не само што повезују два народа и двије књижевности него новој генерацији малишана нуде обиље лијепих прича о слобо-ди, завичају, љубави, другарству, школи, природи ...

Дух разлике и те како је присутан у овој јединственој антологији, а истовремено свједочи о јединственом и сродном обрађању свијету игре и Ћетињства, који је очигледно и даље веома присутан у животима и машти многих македонских писаца из различитих времена, тачније од Другог свјетског рата па до данашњих дана. Приче се читају у једном даху; пуне су динамизма, ведрине и љубави, а понекад сјете и носталгије.

Др Милутин ЂУРИЧКОВИЋ

АФОРИЗМИ

Чим ја отворим уста, нека будала почне да прича.
Нећу да отворим нови кишобран да ми се не скваси.
Нил је ријека која је добила име по коњу.
Кад бих могао да побјегнем, а да не поведем себе.
Кад се мој брат прави велики, он баца цуцлу.
Да није било мене, нас двоје се не бисмо срели.
Мама, роди ми брата да се не бијем с друговима.
Кад сам нацртао краву, учитељица је узела цртеж за изложбу. Само је испод написала: "Носорог".
Скромност ми не дозвољава да кажем да сам најбољи.
Учим као луд, а луд сам што учим.

Саво МАРТИНОВИЋ

Први пут у Црној Гори

КЊИГА МОНГОЛСКОГ ПИСЦА ЗА ДЈЕЦУ

У издању Удружења књижевних преводилаца Црне Горе објављена је књига „Камила са седам грба“ савременог монголског писца **Жамбина Дашдондога**. Његове приче са енглеског језика превела је **Сања Вучинић**, а пјесме и приче са руског језика – **Душан Ђуришић**. У књизи се налази и есеј о монголској литератури за дјецу, која датира од ХИИИ вијека, из времена Џингис-кана. У биљешци о писцу, између осталог, наводи се да је Жамбин прву књигу објавио у седамнаестој години. Двадесет и четири његове књиге штампане су у иностранству у преко 3 милиона

примјерака. Пјесме и приче Жамбина Дашдондога налазе се у 22 национална и 4 страна уџбеника и више од 30 су година у лектири за основне школе у Монголији. Он је и познати књижевни преводилац: превео је преко 50 књига страних писаца. Поред највећих признања у земљи, добитник је и шест међународних награда за књижевност за дјецу. На крају књиге објављени су аналитички есеји **Жарка Л. Ђуровића** и **др Милутина Ђуричковића**. Насловну страну књиге урадио је **Небојша Вучинић**, а илустрације **Жамба Цолмонбаатар, Д. Овдогмид, Д. Јујуријнтујаа** и **Милена Јелић**, ученица IX-2 разреда Основне школе “Владо Милић” у Доњој Горици, Подгорица, под руководством наставнице **Радмиле Мишковић**.

Humanost bez granica: Miluša-Cica Žugić

POMOĆ ĐECI – VODILJA KROZ ŽIVOT

Rad u dnevnim centarima u Bijelom Polju i Nikšiću. Za svakog nalazi po nešto, savjet, predlog, toplu riječ. Širok dijapazon aktivnosti: stručni tretmani, priprema za školu, psihološko i pravno savjetovanje, odabir pravog učitelja i vaspitača, saradnja sa školama, vrtićima, nabavka ortopedskih pomagala, banjska liječenja, afirmacija u društvu, vidljivost dece, prevazilaženje predrasuda...

Miluša – Cica Žugić profesor je ruske književnosti humanista, veliki filantrop. Zapošljava se u seoskoj školi u Gornjoj Bukovici, gdje ostaje samo devet mjeseci. Počinje mukotrpana potražnja za poslom. Negdje mjesec, negdje dva, negdje šest ili 12 časova. I tako punih 15 godina, bez raspusta i odmora.

Zajedno sa još četiri roditelja dece ometene u razvoju, osniva Društvo oboljelih od cerebralne paralize, koje prebiva u Udruženje za pomoć licima ometenim u psihofizičkom razvoju, jer se broj dece mnogostruko uvećao. Za svakog nalazi po nešto, savjet, predlog, način kako da pomogne. Tu su: stručni tretmani, priprema za školu, psihološko

savjetovanje, pravno savjetovanje, odabir pravog učitelja i vaspitača, saradnja sa školama, vrtićima, nabavka ortopedskih pomagala, banjska liječenja, afirmacija u društvu, vidljivost dece, prevazilaženje predrasuda.

Već deset godina „njena“ deca iz Igračkoteke (prostorije Udruženja) uspešno učestvuju na raznim kulturnim, sportskim i humanitarnim manifestacijama.

Trener iz sedam oblasti

U timu je za lokalni akcioni plan za osobe sa invaliditetom, daje predloge i sugestije za razne strategije i nacрте zakona. U međuvremenu, stalno uči. Postaje trener iz sedam

STIŽE DO SVIH

Miluša Žugić pomaže osnivanju udruženja roditelja dece sa teškoćama u razvoju po cijeloj Crnoj Gori, saraduje sa ministarstvima, Vladom, opštinom, UNICEF-om, UNDP, Save the children, FOSI, američkom ambasadam, njemačkom ambasadam... U goste dolaze i ambasadori i predstavnici EU, gostuju ljekari, stručnjaci iz raznih oblasti, organizuje seminare, međunarodne konferencije, testiranja za djecu... Osniva Savez udruženja roditelja dece i omladine sa teškoćama u razvoju Naša inicijativa, Savez organizacija osoba sa invaliditetom Nikšić, Građanski dom Nikšić, Mrežu za edukaciju i razvoj servisa podrške za OSI, Mrežu za razvoj lokalne zajednice, Inkluzivnu mrežu za Jugoistočnu Evropu. Obično je biraju za predsjednika, a ona razradi posao, prepušta ga drugima i ide dalje.

oblasti, međunarodni trener iz oblasti invalidnosti, završava treću i četvrtu godinu ruskog jezika, specijalizaciju za zvanje specijalnog nastavnika inkluzivnog obrazovanja...

Poslije brojnih muka, napokon se zapošljava za stalno u školi „Bajo Pivljanin“ u Breznima, putujući već petnaest godina. Ali i dalje bez pune norme časova.

U saradnji sa grupom entuzijasta i NVO posvećuje se inkluzivnom obrazovanju u Crnoj Gori. Učestvuje i doprinosi otvaranju Dnevnog centra u Bijelom Polju, prvog te vrste u Crnoj Gori.

Prikuplja sredstva za izgradnju dnevnog centra u

Nikšiću. Nakon mnogo truda, pregovora, molbi, ubjeđivanja, dopisa, projekata, entuzijazma i donacija u vrijednosti preko 500.000 eura – niče Dnevni centar, ljepši od svih ostalih u Crnoj Gori.

Samo da najmlađi budu dobro

Miluša Žugić ide dalje. Oprema centar namještajem i igračkama, didaktičkim materijalom, edukuje njegovo osoblje. „Nek toj deci bude dobro, sve drugo je manje važno“, kaže.

I dalje radi u Breznima. Obučava pripravnike i u školi i u Igračkoteci.

Piše Priručnik o učešću građana u donošenju odluka. Za taj projekat Opština Nikšić dobija nagradu za najbolju praksu...

– Pomalo sam umorna, ali srećna, imam divnu porodicu, muža, četvoro djece, svako dobro i uspješno, kćerka sa cerebralnom paralizom završava fakultet... Da li je to malo, pita se Miluša.

Ali i dalje nema normu, i pored 74 sertifikata i četiri diplome, mnogo pohvala i zahvalnica. A možda će ubrzo biti tehnološki višak, jer se broj časova ruskog jezika smanjuje...

Otišla je opet u Evropu i dobila pare za još jedan projekat...

Blagota Koprivica

ČIZME OD SEDAM MILJA

Ne posustaje nego ide u čizmama od sedam milja, sa geslom: Sva deca rastu, pa i ona sa smetnjama u razvoju. Mnoga od njih su u Igračkoteci prohodala, progovorila, pošla u školu i završila je, iako niko u to nije vjerovao. I kud sad s njima? Opet nazad u kuće, u izolaciju.

A, hoćemo u Evropu...E, to ne može, rekla je sebi.

I obratila se Evropi, od koje su stigla sredstva za realizaciju projekta i zapošljavanju omladine sa invaliditetom. Prvo petoro, pa sedmoro, sad već desetero. I dobila je nagradu za poslodavca godine, kao i prostor za prvu socijalnu kooperativu u Nikšiću, staru školu u Ozrinićima. Ali treba je renovirati. Međutim, nema para, država je u krizi, čak i tada kada su potrebe osoba sa invaliditetom u pitanju.

Maturanti Srednje ekonomske škole iz Titograda proslavili dijamantski jubilej

NA OKUPU POSLIJE 60 GODINA

Generacija maturanata iz Titograda (sada Podgorice), juna ove godine proslavili su u Podgorici dijamantski jubilej – šezdeset godina mature 1953-2013. Skupu su prisustvovali i prisutnima čestitali jubilej sadašnji direktor Srednje ekonomske škole Đukić i njegov zamjenik Knežević.

Susret je otvorio predsjednik Orgnaizacionog odbora profesor emeritus dr Pavle Bogetić koji se ukratko osvrnuo na bitne momente generacije, kao i na istorijat Škole, počev od 1910. godine do danas.

Od ukupno 210 maturanata (računajući i njih 18 iz „Geruzije“ – iz kotorskih ukinutih srednjih škola), na dan jubileja

bilo ih je (prema dostupnim podacima) 126 živih.

Cjelokupnu generaciju maturanata (bez obzira da li su u životu ili ne) ovjekovječio je njihov kolega Vojo Vujotić knjigom-poemom, u kojoj je za svakoga napisao po jednu strofu, koji je sačinio „đerdan“ njihovih imena, jednu „zlatnu alku“, tj. poemu povodom dijamantskog jubileja generacije 1953-2013. godine.

Na jubilarnom susretu kolegice i kolege su se prosto utrkivali da dođu do riječi i iskažu neku školsku dogodovštinu, bilo da se ona odnosi na učenike ili profesore, od kojih je po dobroti najviše pominjan, uvaženi profesor i direktor Mir-

ko Petranović.

Za organizovanje najviše je zaslužna „sekretarica“ Ranka Radovanović-Ban, koja za to nije žalila vremena, truda i odricanja.

Generacija maturanata SEŠ iz 1953. godine smatra se jednom od najuspješnijih generacija ove škole u njenoj dosadašnjoj istoriji. Dala je plejadu diplomiranih ekonomista i pravnika, visokih političkih ličnosti, univerzitetskih profesora, istaknutih privrednika, direktora, ministara, visokih oficira, advokata saveznih i republičkih poslanika, finansijskih stručnjaka, novinara, književnika i sl.

V. Vujotić

Prilika da se prisjete mladosti, školovanja: Generacija SEŠ na okupu

Jubilej generacije Učiteljske škole u Nikšiću: Pola vijeka mature

DALI SNAŽAN PEČAT CRNOGORSKOM OBRAZOVANJU

Generacija Učiteljske škole u Nikšiću, šk. 1961/62. godine, obilježila je pola vijeka mature. Ovaj jubularni susret, nakon pet decenija, organizovali su njeni učenici Ratka Marojević/Radunović i Fadil Kroma.

Nakon uobičajene prozivke na početku, minutom ćutanja odata je pošta preminulim kolegama, uz neskrivenu sjetu prisutnih koja je probudila sjećanje na njih i oživjela uspomene na njihovu bezbrižnu mladost, zajedničko druženje i petogodišnje vrijeme

provedeno u školi.

Pozdravljajući svoje nekadašnje kolege, Ratka Marojević-Radunović je podsjetila na značaj nikšićke Učiteljske škole koja je iznjedrila mnoge generacije, među kojima i ovu koja je za proteklih pet decenija dala značajan doprinos u izgradnji, oblikovanju i osavremenjavanju obrazovnog sistema Crne Gore.

Iz ove generacije đaka Učiteljske škole, kao i iz prethodnih, izrasla je široka lepezu mladolost, zajedničko druženje i petogodišnje vrijeme

storu Crne Gore i bivše SFRJ kao uspješni kulturni i naučni stvaraoci, univerzitetski profesori, direktori uglednih obrazovnih i vaspitno-pedagoških ustanova, književnici, novinari, umjetnici, čime se mogu ponositi generacije koje dolaze. Nemjerljiv je njihov doprinos u očuvanju ugleda uzvišenog poziva učitelja koji je nezaobilazni akter u obrazovanju i vaspitanju mladih, ne samo sadašnjeg vremena, već i onog koje dolazi.

Antonije Srdanović

Generacija na okupu: poslije 50 godina: Sačuvati čast učiteljskog poziva

Povodom Dana državnosti 13. jula

POLOŽENI VIJENCI NA SPOMENIK „PARTIZANU BORCU“ NA GORICI

Povodom Dana državnosti 13. jula, predsjednik Crne Gore Filip Vujanović položio je vijenac na spomenik „Partizanu borcu“ u spomen parku „Gorica“. U pratnji predsjednika Vujanovića bio je načelnik General-

štaba Vojske Crne Gore Dragan Samardžić.

Vijenac su položili delegacija SUBNOR-a na čelu sa predsjednikom Andrijom Nikolićem, gradonačelnik Podgorice dr Miomir Mugoša i delegacija

Udruženja boraca NOR-a i antifašista Glavnog grada u kojoj su bili Alma Ljuljanaj, Milo Đurović i Miško Maretić, članovi Glavnog odbora Saveza udruženja boraca NOR-a i antifašista Crne Gore.

18

SEPT.

Prosvjetni rad

Njegovanje tradicije slobodarstva

UČITI NA SLAVNIM PRIMJERIMA

(Tomislav Medenica: „Izbor iz epske poezije“, Herceg Novi 2012)

Pred nama je nova knjiga koju čine odlomci iz zbirke epske poezije, objavljenih sedamdesetih godina prošlog vijeka, autora Tomislava Medenice, nastavnika razredne nastave, velikog zaljubljenika pisane riječi, novinara i pisca čiji stvaralački opus obuhvata sedam knjiga.

Prva od objavljenih zbirki nosi naziv „Sutjeska“, de autor poziva mlada pokolje-

nja da se uče na slavnim primjerima i da poštuju junačka stradanja boraca za našu slobodu. O ratu govori kao o velikoj kolektivnoj strahoti koja ne bira žrtve, ali čiji heroji ostaju vječno živi. Poziva da se pošete mjesta de su naši borci jurišali u susret slobodi, de su branili svoju zemlju, de se može učiti o istini, stradanju i ponosu.

U drugoj zbirki „Bukitnje Sutjeske“ poetski je vješto opisana ljepota rijeke Sutjeske, de dolazi do izražaja njena duhovna veličina, koja je svoju kulminaciju doživjela na dan velike bitke 13. juna 1943.

Narodni heroj Sava Kovačević je glavni junak treće zbirke „Legendarni komandant“, u kojoj su snažno prikazane fizičke i psihološke osobine i prednosti neustrašivog viteza koga su krasile sve odlike pravog Crnogorca. Privrženost svojoj otadžbini i herojskim osobinama Crno-

goraca autor najjače iskazuje upravo u ovom djelu.

Čuvena poruka s Ljubinog groba, de su se partizani borili do posljednjeg časa, slikovito dočarava trenutke kada su se brojčano znatno manji, ali snagom, srcem i moralom neizmjereno veći, s pravim ljudskim osobinama izdigli i pobijedili neprijatelja.

Koliko strahota može rat donijeti i kakve neljudske prizore imati, snažno je prezentovano u zbirci „Poema o Kragujevcu“.

„Biseri jugoistočne Bosne“ naziv je pete zbirke, koja sadrži mnogo opisa rijeke Sutjeske, ali su najsnažnije prikazane žrtve mladih Fočanka, boraca Fočanske omladinske čete koje je predvodio narodni heroj Šerif Lojo.

Rada Vlahović

U Ravnom Lazu u Piperima obilježen dan odluke o dizanju ustanka crnogorskog naroda u Drugom svjetskom ratu

BORBA PROTIV ZLA

Oko 41.000 građana Crne Gore položili živote za slobodu naroda bivših republika Jugoslavije

Udruženje boraca Narodno-oslobodilačkog rata i antifašista Crne Gore obilježilo je u Piperima, u mjestu Ravni Laz, 72 godine od donošenja odluke o dizanju ustanka crnogorskog naroda u Drugom svjetskom ratu.

„Velika fašistička oluja koja je tih dana 1941. godine porobila čitavu Evropu, ovdje je, zahvaljujući ovoj odluci Pokrajinskog komiteta Komunističke partije Crne Gore i njenog čelnog rukovodstva, omogu-

čila crnogorskom narodu, da u skladu sa tradicijom o borbi za vječnu slobodu, krene u borbu protiv najvećeg zla XX vijeka“, kazao je predsjednik Udruženje boraca i antifašista Pipera Milutin Ljumović.

Iz Udruženja boraca su podšetili da je od 26 partizanskih bataljona u Drugom svjetskom ratu, 14 bilo iz Crne Gore. Trećina Crnogoraca su činili Prvu proletersku, dok su Četvrta i Peta proleterska brigada bile crnogorske. Oko

36% ratnih generala bilo je iz Crne Gore, 1.800 Crnogoraca rukovodilo je ratnim jedinicama jugoslovenskih naroda. Od 23 člana Vrhovnog štaba, osmorica su bili iz Crne Gore. Od 1.350 narodnih heroja Jugoslavije, 250 je iz naše zemlje. Oko 41.000 građana Crne Gore položili su živote za slobodu naroda bivših republika Jugoslavije.

Lj.V.

Petokraka – simbol patriotskog nasljeđa

VAGA SAVJESTI I SUDBINE

Antifašizam je označen simbolom petokrake koji treba pamtiti i uvažavati

Piše: Žarko Đurović

Logično je da vrijeme bude u funkciji čovjekove svijesti i savjesti. Da u njima traži nove vidove spoznaja i tumačenja. Budućnost nadilazi aorist dubinom svojih zahtjeva i sadržaja, prethodno od njega preuzevši ono što je vrijedno i istorijski potvrđeno. Politika često zna da poremeti odnose na skali vrijednosti i da ono što je istorijski potvrđeno mistifikuje i iskrivi.

Tako je i petokraka skoro iščilila iz našeg memorijskog sklopa. Ne dvomeći se u mišljenju, reći ću da ona nosi karakter patriotskog nasljeđa. Ona sadrži savjest i osjećanje. Osjećanje, kaže jedan francuski estetičar, dobija jednu složeniju funkciju. Postaje savjest!

U dramatičnom doživljaju najdublja osjećanja

Otuda je prirodno da ova dva fenomena, osjećanje i savjest, postanu nasljeđe koje valja uvažavati i prisvojiti. Petokraka je ova dva fenomena snažno prožimala u vrijeme oslobodilačkog rata. Partizanski borci s ponosom su petokraku ušivali u kapu ili kačket, a mnogi žitelji na reverse odjeće. Slobodan sam reći da je petokraka bila sinonim borbe i otpora, ne dozvoljavajući borcu – partizanu da ga obuzme malodušje i očaj. Čak ni u trenucima kada smrt postaje izvjesna.

Ovdje ću prizvati Rusoa

NOR-U NIJE SMETAO NI KRST NI POLUMJESEC

Petokraka kao znak i kao simbol označavala je slobodarstvo u najširem smislu riječi. NOR-u nije smetao ni krst ni polumjesec. Sjećam se da je pop Đorđe Kalezić nosio oba ta znaka. Slična je stvar i sa hodžom Hasanom Kebom, iz okoline Mostara, kojeg je rodoljubivost navela da pođe u partizane.

i njegove misli da se u dramatičnom doživljaju nalaze najdublja osjećanja. Ona iskušavaju vitalitet ratnika, šireći granice njihovih moći i vjerovanja. Uz Rusoa, pomenuću i Paskala koji ističe da su prošlost i sadašnjost jedno od drugog zavisni, tj. da se ni budućnost ne može tvoriti bez navedene istorijske uzročnosti.

Ondje gdje postoji volja, lakše se vlada sobom. Partizani su posjedovali volju koja se prosto graničila sa nemogućim. Iza te volje nije stajalo ravnodušje nego – zov slobode. Nije to bilo lako. U agresiji okupator nije bio sam. Izdašno su ga pomagali oni koji nijesu znali da razlikuju zoru od pomrčine. Pomrčina je najveći rival razumu i savjesti!

Ondje gdje postoji volja, lakše se vlada sobom. Partizani su posjedovali volju koja se prosto graničila sa nemogućim. Iza te volje nije stajalo ravnodušje nego – zov slobode. Nije to bilo lako. U agresiji okupator nije bio sam. Izdašno su ga pomagali oni koji nijesu znali da razlikuju zoru od pomrčine. Pomrčina je najveći rival razumu i savjesti!

Prometejski duh

Želim da naglasim pojavu čestih grdnji na račun oslobodilačke prošlosti, u kojoj je petokraka označavala najdublje osjećanje patriotskog podvižništva. O njemu su pjevali sa puno unutrašnjeg žara,

oličnog u prometejskom duhu: *Naša borba zahtijeva kad se gine da se pjeva.*

Držim da je puka politika jedno, a istorija drugo. Petokraka pripada više ovom drugom fenomenu. Zbog šire i impresivnije simbolike – da se sruši avet fašizma. Vidimo da je nekima žao što se to odigralo. U takve spadaju i rušioci partizanskih spomenika sa petokrakom. To oni čine, kažu, i iz civilizacijskih pobuda, iako se zna da rušenje istorijskih relikvija ne spada u oblike civilizacijskog ponašanja.

U ovom trenutku prisjećam se lika strijeljanog heroja Ljuba Čupića. Čudi me da nema spomenika u Nikšiću, gradu gdje je strijeljan. Pošao je u smrt, ali je prvo svoje sugrađane podario osmijehom, koji je postao istorijska matrica, ne samo Nikšića, nego i cijele Crne Gore.

Petokraka je u minulom vijeku bila i ostala vaga savjesti i vaga sudbine.

Prirodno je da njeni refleksi vječno žive i traju.

U izdanju Matice crnogorske štampan 53. broj časopisa za društvena pitanja, nauku i kulturu, „Matica“

OBOGAĆIVANJE CRNOGORSKE DUHOVNOSTI

Novi broj časopisa za društvena pitanja, nauku i kulturu „Matica“, čiji je izdavač Matica crnogorska, donosi obilje priloga o različitim oblastima. U dijelu označenom *Tradicija* Ivan Jovović iznio je viđenje dvo-oltarske crkve na crnogorskom primorju, rekavši da one, zapravo, predstavljaju zajedničku baštinu Katoličke i Pravoslavne crkve.

„Osobene po svojoj strukturi, dvooltarske crkve su pojava u crnogorskoj duhovnoj riznici, nastala od XVI do XVIII vijeka, kada se očekivalo da će doći do jedinstva crkava. Čuvanje ove tekovine je prvenstveno u nadležnosti crnogorskih državnih organa i institucija, koji treba da pokažu kako zalaganje za multikulturalnost nije dnevno-politička poštapalica, već projektovana strategija koja se naslanja na najdublje slojeve naše duhovnosti“, zaključio je Jovović. Rubriku *Povodi* označio je tekst Ilije Despo-

tovića o jubileju oslobođenja Pljevalja od Otomanskog carstva. On objašnjava da je tim povodom održani skup u Beranama, više posvećen stošezdesetogodišnjici osnivanja ovog grada, kao i da je Matica srpska - Društvo članova u Crnoj Gori organizovala priredbu istim povodom. Međutim, Despotović izražava nezadovoljstvo što se ovom značajnom datumu u medijima nije posvetila pažnja, „gotovo se nije ni pomenuo tako značajan jubilej, iako se u balkanskim ratovima, zapravo, u Prvom balkanskom ratu, državna teritorija proširila za 4. 958 kvadratnih kilometara, odnosno 48 odsto u odnosu na teritoriju poslije Berlinskog kongresa“, ističe Despotović. Objavljena su i dva eseja: „Performans – između igre i kreacije“, Žarka Đurovića i „Crnogorsko žensko pismo“, Lene Stefanović.

„Težnja za izdvojenosti oduvijek privlači pažnju radoznalaca, naročito u um-

jetnosti. Zato performans treba posmatrati kroz takvu prizmu, jer je provokativniji od postojećih vidova komunikacije, i što se oslanja na vizuelne efekte“, naglašava Đurović. U eseju „Crnogorsko žensko pismo“ Lena Stefanović objašnjava da su nakon Drugog svjetskog rata ženama data jednaka prava.

„Međutim, opštepoznato je da se promjene te vrste ne mogu desiti preko noći. U „Gorskom vijencu“, remek djelu crnogorske književnosti, niti jedan ženski lik se ne spominje po imenu, a ima ih tek dva - sestra Batričeva i jedna baba“, objašnjava Stefanović.

Strane posvećene lingvistici priredili su Adnan Čirgić i Novica Vujović pišući o proučavanju crnogorskih govora do polovine XX vijeka, odnosno onomastikonu crnogorskih „jajoša“.

„Proučavanje crnogorskih govora sežu u prvu polovinu XIX vijeka. Prvi proučavalac njihov bio je

Vuk Karadžić koji je svoje rezultate objavio 1836. godine u predgovoru Srpskih narodnih poslovića. Iako su crnogorski govori tu bili samo uzgredno predstavljene u sklopu predgovora, taj se predgovor može smatrati prvim radom iz crnogorske dijalektologije“, kaže Čirgić. Novica Vujović pojašnjava da su „jajoši“ u stvari (mađarski hajoš- lađar odmetnik) naziv za Crnogorce koji su u Hercegovačkom ustanku 1875-1876. prelazili u Hercegovinu i borili se na strani ustanika.

„Crnogorci su podržali ustanak, međutim sve njihove aktivnosti bile su dio političkog djelovanja knjaza Nikole. Knjaz je odredio Peka Pavlovića da predvodi jajoše i uputio ga u Hercegovinu, da je po instrukcijama pregovarao s osmanskim vlastima, te istovremeno učestvovao u borbama tajno pomažući ustanike“, navodi u tekstu Vujović. Cvetko Pavlović objavio je portret dr Josipa

Šilovića Sladea, graditelja, jednog iz plejade Hrvata koji su dali nemjerljiv doprinos graditeljstvu i sveopštem napretku Crne Gore.

„Dr Slade projektovao je zgradu Austrougarskog poslanstva na Cetinju, koja je građena od 1896. do 1899. godine, kao i objekat Kraljevskog pozorišta Zetski dom. Ovaj svestrano nadareni i neumorni stvaralac projektovao je i dvorac kralja Nikole u Nikšiću. Ovaj objekat impozantnih dimenzija, izgrađen je u renesansnom stilu. Treba pomenuti i Carev most na Zeti, nedaleko od Nikšića, monumentalno graditeljsko djelo. Most sa 18 lukova, izgrađen je od klesanog kamena, a njegova visina iznosi 12 metara“, navodi, između ostalog, Pavlović. O počecima novinarstva kroz anegdote pisao je Božidar Jaredić. „Televizija se širi. Primamo nove kadrove, provjeravamo ih, dajemo sitna zaduženja. Gradska hronika. Jednog od takvih šaljemo

da ispita zašto se ne useljava zgrada na Zabjelu, a već je mjesecima dovršena. Ide mladi reporter, traži investitora, izvođača radova i donosi uredniku opširan tekst koji završava kako je razlog neuseljavanja to što još uvijek nije gotova septička jama kapaciteta 2.500 ljudi“, kaže jedna anegdota. U okviru *Sjećanja* objavljena su kazivanja Andrije Mugoše. Rođenje, detinjstvo, vojni rok, revolucionarna djelatnost, članstvo u Komunističkoj partiji, odlazak u Španiju, promjene u KPJ, odlazak u logor, VII i VIII pokrajinska konferencija, Ustanak u Crnoj Gori, formiranje IV i V brigade Zetski bataljon, samo su neki od fragmenata. Tu su još i poglavlja: Ekologija, Fokus, Prizma, Istorija, Školstvo, Fotografija, Retorika, te Analitička psihologija.

Glavni urednik časopisa je Marko Špadijer.

Š.B.

19

SEPT.

Prosvjetni rad

U izdanju Instituta za crnogorski jezik i književnost štampan 11. broj časopisa „Lingua Montenegrina“

VRIJEDNI DOPRINOSI MONTENEGRISTICI

Časopis za jezikoslovna, književna i kulturna pitanja „Lingua Montenegrina“, čiji je izdavač Institut za crnogorski jezik i književnost, u novom broju donosi veliki broj radova iz oblasti nauke o jeziku. Otvara ga rad akademika Josipa Silića na temu „Dvije rekonstrukcije jezika Gorskog vijenca Petra Petrovića Njegoša“. On je analizirao Popovićevu (objavljenu 1963) i Marojevićevu inepretaciju jezika ovog djela (objavljeni u 2005).

„Prije svega, na jezik književnog djela treba gledati kao na jezik književnosti, a ne kao na književni (standardni) jezik. Ako na nj gledamo tako, onda ga stavljamo u jedan od funkcionalnih stilova književnog jezika koji podliježe vlastitoj normi“, zaključuje, između ostalog, profesor Silić.

Bernandina Petrović i Ivana Petranović („Turcizmi u djelima triju požeških pisaca 19. stoljeća“), Marijana Tomelić-Čurlin i Dijana Čurković („Jezik, virovanja i zaviti na Pelješcu“), Sonja Špadijer („Kategorija kauzativnosti i hipotetičke klauze uvedene veznikom si u francuskome jeziku“), Ružica Zeljko-Zubac („Prijedlozi, zamjenice, prilozii, brojevi u ulozi modifikatora u njemačkim imeničkim složenicama pravne struke i načini njihovog prevođenja na hrvatski jezik“), Žarko Martinović („Snovi u djelima Danila Kiša“).

Tu su još i radovi Vladimi-

ra Vojinovića („Tragovi usmene književnosti u pripovijeci Čamila Sijarića“), Aleksandre Nikčević-Batričević („Umijeće sintetizovanja života i književnosti: kritički i teorijski pokušaj razumijevanja poetike Silvije Plat ili izučavanje kontradiktornosti teksta II“ Ethe-ma Mandića („Pripovjedački postupci i elementi postmoderne u romanu „Davidova zvijezda“), te Slobodana B. Medojevića („Istorijski pregle-d naseljavanja Crnogoraca u Vojvodini“).

Radovi koji su pružili doprinos montenegristici

U odjeljku *Portreti* Krsto Pižurica dao je osvrt na rad Petra Aleksejevića Lavrova „Studija o Njegošu“. Pižurica ovog poznatog ruskog filologa s kraja XIX i početka XX vijeka smatra začetnikom nje-gošologije, ali i najznačajnijim tumačem Njegoševog književnog djela. Akademik Danilo Radojević pisao je o jednom od prvih crnogorskih nje-gošologa Milanu F. Rakočeviću, posvećujući posebnu pažnju knjizi „Crnogorski Prometej“, koja predstavlja pre-rađenu doktorsku disertaciju, inače prvu studiju jednog crnogorskog autora o Nje-go-šu. Povodom 110. godina od rođenja Mihaila Stevanovića, Adnan Čirgić objavio je rad „Doprinos Mihaila Stevanovića montenegristici“, Sanja Orlandić kratak osvrt na dopri-nos proučavanju crnogorskih

govora poznatog lingviste Asima Peca, a Aleksandar Radoman o makedonskom istoričaru književnosti Naumu Radičeskom i njegovom uticaju na književnu montenegristici.

Nepoznati ili manje poznati podaci iz života Radosava Ljumovića

Poseban segment predstavlja rad akademika Danila Radojevića, posvećen motivima odlaska crnogorskog pjesnika i revolucionara Radosava Ljumovića u Španiju 1937. godine i njegovom priključenju Internacionalnoj brigadi.

Rad sadrži obilje nepoznatih ili manje poznatih podataka iz života ovog darovitog, ali rano stradalog pjesnika. Sumirajući prikupljena saznanja, autor dolazi do zaključka da Ljumoviće-va odluka da, kao dobrovoljac pođe u Španiju i da se pridruži internacionalnoj brigadi, nije bila podstaknuta prigovorima na njegovu saradnju u Soki-ćevoj *Pravdi*, već da ga je na taj čin podstakla sumnja koja je širena među komunistima da je po opredjeljenju „trockista“, kaže se u Radojeviće-vom radu.

Prikaze najnovijih izdanja Instituta za crnogorski jezik objavili su: Naum Radičeski („Reafirmacija i revalorizacija visokih nacionalnih vrijednosti“), Krsto Pižurica („Istori-ja crnogorske književnosti - Usmena književnost Novaka

PRILOZI O PETRU II PETROVIĆU NJEGOŠU

Posebnu pažnju zaokupljaju tekstovi posvećeni Petru II Petroviću Njegošu, objavljeni povodom obilježavanja velikog jubileja – 200 godina od njegovog rođenja.

O Njegoševom poznavanju jezika, u okviru teme „Njegoševom poznavanje italijanskog jezika“, pisala je prof. dr Vesna Kilibarda.

„Manje ili više dokumentovano, u različitim izvorima pominje se da je Njegoš, pored ruskog, francuskog i nešto njemačkog, poznao i italijanski jezik. Postoji više iskaza savremenika i tvrdnji proučavalaca života i djela Petra II Petrovića Njegoša u vezi s njegovim poznavanjem stranih jezika, dok se o književnom obrazovanju i opštoj kulturi vladike i pjesnika, s obzirom na prilike u kojima je odrastao i živio, sudi uglavnom samo posredno. Ipak, vjeruje se da je on u svom zreлом dobu, iako se školovao nesistematično i nekontinuirano, po obimu i dubini svoga obrazovanja bio „sasvim na visini ondašnje evropske kulture“, ističe, između ostalog, profesorica Kilibarda.

I rad prof. dr Bojke Đukanović („Petar II Petrović Njegoš – prevođenje i recepcija na engleskom jeziku“) zavređuje pažnju i posvećen je prevođenju i recepciji Njegoševih djela na engleski jezik.

„O životu i književnom radu Petra II Petrovića Njegoša u britanskim listovima i časopisima javljaju se pomeni i napisi već u njegovom vremenu. Autori su bile istaknute ličnosti britanskih, političkih i drugih viših društvenih krugova, od kojih se većina susrela sa Njegošem u periodu njegove vladavine. Prvi od tih pomena je zapis ser Henri Learda iz 1839. godine, Džona Gardnera Vilkinsona (u djelu „Dalmacija i Crna Gora“ govori o njemu kao velikom slovenskom pjesniku), te britanskog naučnika i diplomate Endrjua Arčibalda Pejtona. Njegov prevod „Gorskog vijenca“ značajan je ne samo kao prvi pokušaj da se to djelo prevede na engleski jezik, već je to prvi prijevod stihova na jedan strani jezik“, istakla je profesorica Đukanović.

Kilibarde), Nela Savković-Vukčević („Crnogorska retorika“ Radovana Radonjića), Tina Varga – Osvald (Zbornik Ivan Mažuranić 1814-1890. u Crna Gora: Cetinje od 27.9. do 1.10. 2009.“), Neda Papović („Crno-gorska literatura i tradicija“ Danila Radojevića), Ethem Mandić („Kultura i procesi kretanja u semiotičkim sistemima“) i Vladimir Vojinović („Amfilohije i kosovski mit“ i „Sloboda iznad svega“ Novaka Kilibarde i Lava Lajovića).

U dijelu označenom kao *Arhiva* profesor Branislav Ostojić piše o književnom jeziku u Crnoj Gori i Vukovoj reformi, i naglašava da je rad više teorijske prirode, te da predstavlja potvrdu bezrezervnog prihvatanja Vukove jezičke reforme.

„Vukova borba za reformu književnog jezika, za reformu grafije i ortografije i za fonet-ski princip pisanja uzdrmlali su svu Vojvodinu i Srbiju. Nešto drukčije su, doduše, ta pitanja

postavljana, primana i raz-ješavana u Crnoj Gori. Goro-stasna figura Petra II Petrovića Njegoša uobličava i usmjerava sveukupna kulturna kretanja. Stoga su prilike u Crnoj Gori u svakom pogledu, pa i u kulturi, daleko jednostavnije i jas-nije nego drugdje. Sav taj posao tekao je mnogo mirnije, bez nekih ozbiljnih problema“, ističe profesor Ostojić. Glavni i odgovorni urednik časopisa je Adnan Čirgić.

Š.B.

Upravni odbor Univerziteta Crne Gore PONIŠTEN IZBOR DEKANA FPN-A

Izraženo nezadovoljstvo načinom na koji je završena studijska godina na Filozofskom fakultetu u Nikšiću

Upravni odbor (UO) Univerziteta Crne Gore (UCG), na sjednici sredinom jula, poništio je izbore za dekana na Fakultetu političkih nauka (FPN) i odlučio da se raspisu novi izbori.

Prema riječima predsjednika UO prof. dr Duška Bjelice, razlozi za takvu odluku su proceduralni, tj. prekršen je poslovnik. On je dodao da će se utvrditi sastav i struktura Vijeća tog fakulteta, koje će u zakonom predviđenom roku ponoviti postupak.

Inače, na sjednici Vijeća FPN-a početkom jula za dekanicu od 2013. do 2016. godine predložena je prof. dr Sonja Tomović Sundić. Izborna komisija FPN-a odbila je ranije da prihvati njeno ponovno imenovanje za dekana jer ju je, kako je rečeno, suprotno pravilima, predložio predsjednik Ustavnog suda Milan Marković, čiji radni odnos na UCG miruje.

Novinarima je nakon sjednice UO saopšteno, takođe, da je u junskom i julskom upisnom roku primljeno 1.675 brucoša koji će se školovati o trošku države, a samofinansirajućih 1.943. Indekse je dobilo i 137 stranih državljana. Zatim, odlučeno je da se upiše 30 samofinansirajućih studenata na prvu godinu Psihologije, odobreno je i još 18 mjesta na Arhitektonskom, dva na Medicinskom i šest na Farmaceutskom fakultetu.

Bjelica je saopšteno da je na sjednici UO izraženo nezadovoljstvo načinom na koji je završena studijska godina na Filozofskom fakultetu u Nikšiću. Odlučeno je da se od svih profesora koji nisu predali liste o položenim ispitima za studente traži izjava zašto to nisu uradili i da se, u skladu sa zakonom, protiv

Predsjednik UO UCG Duško Bjelica: UCG NAPREDOVAO 5.700 MJESTA ZA GODINU DANA

Prema rang listi koju je u julu objavila istraživačka grupa "Cybermetrics Lab", Univerzitet Crne Gore (UCG) je zauzeo 4.193. mjesto na svjetskoj listi univerziteta. Prema istom izvodu, zauzeo je prvo mjesto na nacionalnom nivou i nalazi se ispred Univerziteta Mediteran (9.865 mjesto) i Univerziteta Donja Gorica (17.031 mjesto).

Predsjednik Upravnog odbora UCG prof. dr Duško Bjelica ocijenio je da je to značajan pomak za godinu dana.

„Interesantno je uporediti da je Univerzitet Crne Gore u julu 2012. godine zauzimaio oko 9.800. mjesto, dok je u januaru 2013. bio rangiran na 5.853. mjestu. Napredak je ostvaren za skoro 5.700 mjesta, uz očekivanje da će i u narednom periodu kretanje biti u pozitivnom smjeru“, naglasio je Bjelica.

Kako je saopšteno sa UCG, „Webometrics Ranking of World Universities“ predstavlja inicijativu "Cybermetrics Lab", istraživačke grupe koja pripada "Consejo Superior de Investigaciones Científicas (CSIC)" tj. najvećem istraživačkom tijelu u Španiji. CSIC funkcioniše u okviru resornog Ministarstva prosvjete i ima cilj da promovise naučnoistraživački rad. "Cybermetrics Lab" je posvećena kvantitativnim analizama interneta i web sadržaja, posebno onima koji su u vezi sa procesima proizvodnje i širenjem naučnog znanja. Ovo je disciplina u nastajanju koja je nazvana "Cybermetrics" ili "Webometrics", a rezultate publikuje, još od 1997. godine kroz besplatni elektronski časopis "Cybermetrics".

njih pokrene postupak zbog neizvršavanja radnih obaveza.

Što se tiče dugovanja Filozofskog fakulteta, rektor Univerziteta prof. dr Predrag Miranović je podsjetio da je na sastanku sa dekanom, prodekanima i šefovima studijskih programa dogovoreno da će se obaveze prema profesorima isplaćivati onom dinamikom kojom budu uplaćivana sredstva na račun Filozofskog fakulteta, po prioritetima koje odredi ta univerzitetska jedinica. Prioritet će biti dat profesorima koji su sa strane honorarno angažovani i ta isplata je već počela.

U vezi sa prinudnom uplatom firmi "Kroling", duga je ostalo, nakon što je smanjen za milion eura, još oko 300.000. Zatim, Univerzitet duguje još Medicinskom fakultetu oko 100.000 eura. "Planiramo da taj dug vratimo, ne iz tekućih sredstava nego iz nekih drugih poslova koje imamo sa profesorima Kliničkog centra. Pravnom fakultetu dugujemo 30.000 eura, kao i međunarodnim projektima koji se realizuju na nivou Rektorata", naglasio je Miranović.

O. Đ.

U Kolašinu održana konferencija "Značaj visokog obrazovanja i obrazovanja odraslih za razvoj cjeloživotnog učenja u Crnoj Gori" NEOPHODNO ZNANJE STRANIH JEZIKA I RAD NA KOMPJUTERU

Centar za struno obrazovanje organizovao je uz pomoć Privredne komore Crne Gore i Hans Zajdel Fondacije konferenciju na temu "Značaj visokog obrazovanja i obrazovanja odraslih za razvoj cjeloživotnog učenja u Crnoj Gori".

Na skupu, koji je održan u Kolašinu početkom jula, istaknuto je da u narednom periodu treba razvijati zanimanja iz oblasti ICT, socijalnih usluga, marketinga, kao i strane jezike struke, te menadžerske vještine. Poručeno je da bi nadležna

ministarstva prosvjete i rada trebalo da osmisle održiv sistem finansiranja obrazovanja odraslih. Ukazano je da treba planirati i obezbijediti sredstva za primjenu aktivnosti koje su definisane u strateškim dokumentima za oblast visokog obrazovanja i obrazovanja odraslih. Univerziteti treba da obogate obrazovnu ponudu za obrazovanje odraslih u skladu sa potrebama tržišta rada i društvene zajednice. Zaključeno je, uz ostalo, da za realizaciju različitih oblika stručnog usavr-

šavanja i specijalizacije zaposlenih treba koristiti kadrovske i druge potencijale univerziteta.

Na konferenciji su učestvovali predstavnici ministarstava prosvjete i rada i socijalnog staranja, Zavoda za zapošljavanje, Uprave za kadrove, univerziteta Crne Gore, Donja Gorica i Mediteran, Fakulteta za državne i evropske studije, Privredne komore i Centra za stručno obrazovanje.

O. Đ.

Na naučnom skupu u Kataloniji učestvovali predstavnici Crne Gore BJELICA I POPOVIĆ PREZENTOVALI SPORTSKU NAUKU CRNE GORE

U Barceloni je krajem juna održan 18. kongres Evropskog koledža sportskih nauka, pod nazivom "Objedinjavanje sportskih nauka", sa ciljem prikazivanja sadašnjeg stanja u razli-

čitim segmentima ovih nauka i njihove multidisciplinarnosti.

U radu kongresa učestvovali su profesori sa Univerziteta Crne Gore dr Duško Bjelica i dr Stevo Popović, koji su u kou-

torstvu sa kolegama Damjanom Jakšićem (Novi Sad) i Georgiem Georgievim (Skoplje), predstavili rad "Kako reklamiranje kroz sport funkcioniše na primjeru Crne Gore".

Evropski koledž sportskih nauka je međunarodna neprofitna organizacija, osnovana u Francuskoj 1995. godine, sa ciljem promovisanja nauke i istraživanja u oblasti sportskih nauka i sportske medicine, a ovogodišnji domaćin kongresa bio je Nacionalni institut Katalonije za fizičko vaspitanje, koji je okupio blizu 3.000 učesnika iz cijelog svijeta, što ga kategorizuje kao jednog od najprestižnijih u Evropi.

O. Đ.

Predstavnici Crne Gore govorili o sportskom menadžmentu

20

SEPT.

Prosvjetni rad

Istorijski institut Crne Gore obilježio jubilej

ŠEST I PO DECENIJA PLANSKOG PROUČAVANJA CRNOGORSKE ISTORIJE

"Danas sa distance od 65 godina možemo odati priznanje onima koji su donijeli odluku o njegovom osnivanju, smatrajući je dobrim primjerom stručnog uticaja na razvoj društvene prakse i usmjeravanja Crnogoraca na izučavanje vlastitih historijskih vrijednosti", naglasio je Radoslav Raspopović, direktor Instituta

Istorijski institut Crne Gore obilježio je 3. jula 65 godina postojanja, na dan kada je 1948. osnovana najstarija naučnoistraživačka ustanova u Crnoj Gori.

"Riječ je o danu u kome su postavljene osnove institucionalnog proučavanja crnogorske historije, tj. temelji naučne vertikale kontinuiranog proučavanja vlastitih identitetskih vrijednosti i njihovog značaja za kulturu, politiku i svaku drugu afirmaciju historijskog nasljeđa Crne Gore", naglasio je Radoslav Raspopović, direktor

Instituta na svečanosti, priredenoj u rektoratu Univerziteta Crne Gore. On je dodao da se osnivanje Istorijskog instituta može posmatrati i kao moment otvaranja nove stranice u razvoju moderne naučne misli u Crnoj Gori, ne samo u oblasti istoriografije. Riječ je o započinjanju na institucionalnom nivou planskog proučavanja prošlosti Crne Gore.

"Danas sa distance od 65 godina možemo odati priznanje onima koji su donijeli odluku o njegovom osnivanju, smatrajući je dobrim primje-

rom stručnog uticaja na razvoj društvene prakse i usmjeravanja Crnogoraca na izučavanje vlastitih historijskih vrijednosti, zahvaljujući kojima su stekli svoje ime, međunarodnu poznatljivost i ugled u svijetu. Na njima su utemeljene identitetske vrijednosti stvarane razvojem crnogorskog društva, koje je trebalo i dalje izučavati iz vaspitnih i drugih razloga. U tome je bila jedna od uloga Instituta, uspješno ostvarivana tokom njegovog višedecenijskog postojanja", rekao je Raspopović.

Prema njegovim riječima, biblioteka i arhivska zbirka te biblioteke predstavljaju kulturno-istorijsko blago kojim raspolaže Institut. U osnovnom fondu biblioteke nalazi se oko 30.000 knjiga, 192 naslova novina i 687 časopisa, što je ukupno 60.000 knjižnih jedinica. U arhivskoj zbirci je 534 fascikle dokumenata, u kojima su originalna pisma Petra I i Petra II Petrovića Njegoša, memoarski zapisi državnih službenika iz perioda Knjaževine i Kraljevine Crne Gore, te drugi značajni dokumenti.

Povodom jubileja uručene su zahvalnice prof. dr Predragu Miranoviću, rektoru Univerziteta Crne Gore, ministarstvu nauke, kulture, prosvjete, vanjskih poslova i evropskih integracija, zatim, Državnom arhivu Crne Gore, Centralnoj biblioteci "Đurđe Cmojević". Priznanja su uručena i ambasadama Austrije, Francuske, Italije, Poljske, Ruske federacije, SAD-a, Slovenije, Turske i Ujedinjenih arapskih emirata.

O. Đuričković

Međunarodna akademska konferencija IAPSS održaće se u Budvi krajem septembra

PROŠIRIVANJE ZNANJA IZ OBLASTI POLITIČKIH NAUKA

Crna Gora će prvi put biti domaćin Međunarodne akademske konferencije IAPSS-a (International Association of Political Science Students), koja će se održati od 27. septembra do 1. oktobra u Podgorici i Budvi. Organizator je Crnogorsko udruženje studenata političkih nauka (MAPSS), a okupiće oko 100 studenata političkih nauka i eksperata iz cijelog svijeta.

Konferencija će biti posvećena aktuelnim ekonomskim politikama u globalnom dobu, kao i njihovom uticaju na cjelokupno društvo.

IAPSS je međunarodna krovna organizacija koja okuplja studente političkih i srodnih nauka. Međunarod-

no udruženje je postavilo temelje umrežavanju udruženja studenata političkih nauka širom svijeta, sa ciljem promovisanja i razvoja ove discipline. Svake godine ta asocijacija organizuje akademsku konferenciju u drugoj zemlji.

Cilj skupa je da studenti predstavljaju svoja akademska istraživanja, mišljenja i da uz pomoć eksperata razmijene i prošire svoje znanje iz oblasti političkih nauka. Akademska razmjena, interkulturalno iskustvo, edukativni duh, kao i upoznavanje sa zemljom domaćina – sve to karakteriše IAPSS-ove konferencije.

O. Đ.

OTVORENA NOVA STRANICA U RAZVOJU MODERNE NAUČNE MISLI: Sa svečanosti u Rektoratu

Sporazum o naučnoj saradnji Ministarstva nauke i Nacionalnog istraživačkog savjeta Italije

SVAKE GODINE DO DESET ZAJEDNIČKIH PROJEKATA

Cilj sporazuma je dalje jačanje saradnje između dvije države u oblasti istraživanja i razvoja, prije svega u okviru biologije mora, kulture i informatičkih dostignuća

Dalje jačanje naučne saradnje između Crne Gore i Republike Italije u oblasti istraživanja i razvoja cilj je Sporazuma koji su početkom jula potpisali Smiljana Prelević, sekretar Ministarstva nauke Crne Gore, i prof. dr Luidi Nikolais, predsjednik Nacionalnog savjeta za istraživanje

strane potpisnice u maju ili junu svake druge godine, a zajednički istraživački projekti trebalo bi da počnu 1. januara 2015. godine.

Prof. dr Luidi Nikolais je istakao da su biologija mora, kultura i informatička dostignuća oblasti u kojima je moguće unaprijediti na-

ICT i biotehnologija, kao i ispitivanje mora i ribarstvo, gdje već postoje dobri primjeri zajedničke saradnje. Tokom sastanka predočene su aktivnosti obje institucije i analizirane mogućnosti unapređenja zajedničke saradnje, posebno u svjetlu mobilnosti naučnika i istraži-

Prof. dr David Kalaj, najuspješniji rukovodilac naučnoistraživačkog projekta u 2012. godini

NAGRADA DAJE POSEBNU DRAŽ ALI I OBAVEZUJE

Prilikom realizacije project, publikovana je jedna monografija i veliki broj radova, od kojih je većina prezentovana na prestižnim međunarodnim konferencijama

Prof. dr Davidu Kalaju i istraživačkom timu koji su realizovani najuspješniji nacionalni projekat u 2012. godini pripala je godišnja nagrada Ministarstva nauke u vrijednosti 5.000 eura. Projekat "Analiza na mnogostrukost i primjene", za koji je nagrađen ovaj redovni profesor na Prirodno-matematičkom fakultetu, predviđa podršku mladim istraživačima.

Prilikom realizacije projekta, publikovana je jedna monografija i veliki broj radova, od kojih je većina prezentovana na prestižnim međunarodnim konferencijama. Projektni tim, pored domaćih istraživača, čine i dva strana eksperta, a u okviru projekta realizuju se i dvije doktorske disertacije. Rezultati istraživanja imaju širok spektar primjene u matematici, fizici i medicinskoj statistici.

Kalaj je rekao da je nagradom bio prijatno iznenađen i da je nije očekivao jer je konkurencija bila velika.

Državna strategija

"Svaka nagrada, koliko god da je novčani dodatak, i ko god da je dodijeli ima svojevrsan značaj za pojedinca kojem se dodjeljuje. To nije samo fraza, već istina, jer se isticanjem pojedinca u datom momentu dokazuje društveno priznanje onoga čime se pojedinac bavi. Ova nagrada, iako tek ustanovljena prošle godine, predstavlja ipak najznačajnije naučno priznanje na nacionalnom nivou za određenu godinu. To joj daje posebnu draž a meni posebno zadovoljstvo, ali istovremeno i obavezu da istrajem u ovoj priči", istakao je Kalaj.

Govoreći o razvoju matematike u Crnoj Gori, sagovornik "Prosvjetnog rada" objašnjava da je, za razliku od drugih nauka, matematika sa-

mostalna nauka i da se može razviti u skromnim uslovima. Međutim, određena sredstva su ipak potrebna, i država ih može i mora obezbijediti.

"Kada pričam o razvoju matematike u Crnoj Gori, mislim prevashodno na pisanje relevantnih naučnih radova, organizaciju i učešće na naučnim skupovima, odbranu doktorata i slično. Što se tiče drugih nauka, vjerovatno tu treba više sredstava, ali se može napraviti značajan razvoj odgovarajućom državnom strategijom. Ipak se mora istaći da bi integracija u Evropsku uniju omogućila održiv razvoj nauke kao jedne od najrelevantnijih sfera ljudske djelatnosti", smatra Kalaj.

Poruka mladima

On dalje navodi da su za razvoj nauke potrebni ljudi, sredstva i infrastruktura, a Crna Gora je deficitarna u svim tim kategorijama. "Mora postojati kritična masa ljudi

koja bi izučavala pojedinu granu nauke. Potrebna su određena sredstva za pokretanje istraživanja, kao i infrastruktura koja je prevashodno bazirana na ekonomskom razvoju države", mišljenja je Kalaj.

On smatra da bi glavna aktivnost Ministarstva nauke trebalo da bude projektno finansiranje nauke. A visoko obrazovanje u Crnoj Gori, koje funkcioniše po bolonjskim principima, tumači ovako: "Glavni nedostaci tog sistema su, što omogućava proizvodnju kvantiteta naučnika kvaliteta. Naravno, to je bio imperativ Evropske unije, i u njega su, sa manje ili više otpora, ušle sve razvijene evropske zemlje. To će, po mom mišljenju, na duge staze imati loše posljedice".

Laureat ove vrijedne nagrade poručio je mladima koji žele da se posvete nauci da pri odabiru zanimanja, odnosno studija, dobro razmisle i mogu da daju svoj najveći intelektualni doprinos i, shodno tome, da se opredijele.

"Naučnik je prestižan epitet, kojeg malo ko zaslužuje. Istorija dokazuje značaj pojedinih naučnih otkrića. Malo je tih srećnika koji dožive slavu od nauke. No, ipak je zadovoljstvo otkrivanja nečeg novog jače od svih drugih zadovoljstava koja se mogu kupiti. U tom smislu bavljenje naukom je privilegija za pojedinca, koja nosi breme i neku vrstu žrtve", zaključio je Kalaj.

O. Đuričković

Ugovorena zajednička istraživanja životne sredine, kulturnog naslijeđa, ICT, biotehnologija...

Republike Italije (CNR).

Sporazum podrazumijeva saradnju u oblasti istraživačkih projekata, zajedničkih radionica, kao i druge oblike saradnje. Ovaj dokument važi četiri godine i može se produžiti za isti period. Prema programu, obje strane će svake godine podržati do 10 zajedničkih istraživačkih projekata sprovedenih za određenu oblast, unaprijed Dogovorenih, uz učešće naučnika iz obje zemlje. Konkurs za prijedloge zajedničkih istraživačkih projekata objavljuje se od strane obje

učnu saradnju dvije zemlje. Potpisivanju su prisustvovali i ambasador Italije u Crnoj Gori Vincenco Del Monaco i predsjednik Savjeta za nauku prof. dr Anđelko Lojpur.

Prof. Nikolais i ambasador Italije takođe su održali sastanak sa članovima Savjeta za naučnoistraživačku djelatnost Crne Gore, kao i predstavnicima Ministarstva nauke. Bilo je govora o prioritetnim oblastima istraživanja u jednakom interesu za obje zemlje, te su u početnoj analizi već istaknute: životna sredina, kulturno naslijeđe,

vača, ali i kroz realizaciju zajedničkih projekata u okviru novog Okvirnog programa za nauku "Horizon 2020".

Nacionalni Savjet za istraživanja ustanovljen je 1923. godine i predstavlja krovnu naučnu instituciju u Italiji. Budžet Savjeta je jedna milijarda eura, od kojih 60% izdvaja država, a 40% se finansira iz ostalih izvora i okuplja oko 10 hiljada naučnika iz skoro svih naučnih oblasti.

O.Đ. - L.J.V.

Crnogorska akademija nauka i umjetnosti saopštila ĐUROVIĆ I VUKČEVIĆ U DRUŠTVU SVJETSKIH AKADEMIKA

Svjetska akademija umjetnosti i nauka (World Academy of Art and Science - WAAS), jedna od najuglednijih naučnih asocijacija u svijetu, na ovogodišnjim izborima izabrala je za člana Upravnog odbora WAAS-a akademika Momira Đurovi-

ća, predsjednika Crnogorske akademije nauka i umjetnosti (CANU), dok je za novog člana izabran akademik Dragan K. Vukčević, redovni član CANU.

WAAS je osnovana 1960. godine kao međunarodna naučna organizacija u

koju se biraju pojedinci na osnovu izuzetnih dostignuća, ostvarenih u oblasti prirodnih i društvenih nauka, umjetnosti i humanističkih nauka. Među osnivačima te Akademije bili su: Albert Ajnštajn, Robert Openhajmer, Bertrand Rasel, Džozef Nedam, Džon A. Fleming, Lord Bojd Or i drugi istaknuti naučnici i stvaraoči.

Cilj WAAS-a jeste unapređivanje znanja i razvoj svijesti o značaju nauke i umjetnosti u savremenom svijetu, navodi se u saopštenju CANU.

O. Đ.

NAUKA JE ŠUMA IZ KOJE NEMA IZLAZA

Na uobičajeno novinarsko pitanje Šta je sada predmet vašeg naučnog rada? David Kalaj je dao veoma interesantan odgovor:

"Nauka je šuma u koju ulazite, a izlaza nema. Ponekada ste sami, ponekada sa nekim društvom, ali cilj je da opstajete u šumi i sakupljate plodove. Matematika je specijalna šuma koja se prožima po čitavoj planeti, u kojoj su ukusni plodovi rijetki. Dakle, bavim se matematikom u određenoj mjeri koja mi garantuje neke matematičke plodove u bliskoj budućnosti. Tu prvenstveno mislim na radove i doktorande.

Fakultet za sport i fizičko vaspitanje u Nikšiću

SPECIJALISTIČKE POSTIPLOMSKE STUDIJE U NIKŠIĆU I PODGORICI

Fakultet za sport i fizičko vaspitanje u Nikšiću, uz podršku Ekonomskog fakulteta u Podgorici, od naredne jeseni organizovaće specijalističke - postdiplomske studije Menadžment u sportu. Novi studijski program upisivaće studente koji su završili

trogodišnje studije na ovim visokoškolskim ustanovama. Nastava će se se izvoditi u Nikšiću, a u dogledno vrijeme i u Podgorici. Specijalističke studije Sportski menadžment trajće jednu godinu.

„Fakultet za sport i fi-

zičko vaspitanje do sada je ostvario 26 sporazuma sa srodnim fakultetima iz okruženja i Evrope, i u uzlaznom je trendu", ističe doc. dr Dobrislav Vujović, prodekan za nastavu.

Š. B.

PERKO VUKOTIĆ U EVROPSKOJ AKADEMIJI NAUKA

Senat Evropske akademije nauka i umjetnosti (EASA) izabrao je akademika Perka Vukotića, redovnog člana CANU, za novog člana te asocijacije u klasi VI - Tehničke nauke o životnoj sredini.

Sjeta u oku učitelja na ispraćaju svojih polumaturanata

HVALA VAM, ĐACI MOJI, ZA SVE

Na kraju III razreda od stolica smo formirali krug, a držeći se čvrsto za ruke formirali krug prijateljstva i zajedništva i istakli da samo JEDINSTVOM možemo sve postići. Sjetite se toga kada odete iz ove škole i držite se zajedno i dalje jer se iskreno prijateljstvo stvara u osnovnoj školi

Piše: Goran Drobniak, profesor razredne nastave (OŠ „Ilija Kišić“, Zelenika)

Polako, ali sigurno, su se ispisale posljednje stranice još jedne generacije naše škole. Rastanak sa njima su neki dočekali sa olakšanjem, nekima je bilo svejedno, ali je bilo i onih kojima se u oku ogledala sjeta. Iako nas možda nije bio veliki broj, ja spadam u ovu posljednju grupu.

Suvišno je pitati zašto. Polovina tih, sada već mladih, stasitih ljudi, bili su moji đaci pune tri godine. U njih sam utkao najbolje životne godine, školsko znanje, neiscrpnu energiju, veliku kreativnost, ali i ne-sebičnu ljubav prema ovom pozivu. Latinična slova, tablica množenja, oblici reljefa, žitarice, tehnički crtež, grafika, note, kolut naprijed...

samo je mali dio gradiva koje smo uspješno savladali. Ali, ono što je mnogo važnije, učeni su osnovnim životnim lekcijama, biti human i tolerantan, imati svoj stav i argumentovano ga braniti, rukovoditi se principima pravednosti i poštenja. Jednostavno rečeno – biti čovjek. A to je danas prava rijetkost.

Bravo!

Iako je u kasnijim razredima često kritikovana i osporavana, ja sam i dalje ubijeđen da je ovo jedna od boljih generacija naše škole. Možda će se neki nasmijati kada ovo pročitaju, ali ja podsjećam da je 2006. godine, u novembru, prosvjetna inspekcija posebno istakla i pohvalila ovu generaciju (tadašnje IIa po starom programu) kao jednu od uspješnijih. Koliko me sjećanje služi, gospođa Žuric

(tadašnji inspektor za jezički predmet) je javno kazala: „Bila mi je čast da prisustvujem realizaciji časa u ovom odjeljenju“. Dvije godine nakon toga, u IV razredu, kvalitet njihovog rada je, prilikom hospitacije uprave škole (tadašnjeg pomoćnika direktora, gospodina Stojanovića) na određenim časovima, opet javno istaknut i ocijenjen visokom ocjenom 9. BRAVO! Taj ponos, ogroman i neopisiv riječima, osetio sam i nekoliko godina kasnije kada su na Nastavničkom vijeću (ove školske godine) istaknuti visoki rezultati MOJH ĐAKA na školskom takmičenju (Teodora, Sara, Jovan, Petar...), republičkom takmičenju iz engleskog jezika (Teodora, Sara), regionalnom šahovskom turniru (Srđan F.), opštinskim i regionalnim nadmetanjima u raznim sportskim discipli-

Na kraju IX razreda

nama... To može samo jedna sjajna, bistra generacija koja zna kad treba da se pokaže. A oni to zaista jesu.

Hvala vam, đaci moji, za sve. Hvala za glavobolje, za neprospavane noći, za iskidane živce, za promuklost, za kondiciju kako bih spriječio vaše „tuče“, za raspravu oko poštovanja školskih pravila... HVALA što ste sve ovo prethodno rečeno potisnuli svojim neiskvarenim osmijehom, prostodušnošću, iskrenošću kojom ste oplemenili moj život.

Srećno!

Na kraju III razreda smo od stolica formirali krug, a držeći se čvrsto za ruke formirali smo krug prijateljstva i zajedništva i istakli da samo JEDINSTVOM možemo sve postići. Sjetite se toga kada odete iz ove škole i držite se zajedno i dalje jer se iskreno prijateljstvo stvara u osnovnoj školi.

Mladosti, krila im daj i počuj ih da kroz život lete uvijek zlatnom sredinom. Ne suviše nisko, ponizno i sa pognutom

glavom, ali ne ni previše visoko, oholo, sa „uzdignutim nosom“.

Koračajte smjelo i odlučno, hrabro i ponosito, vodeći se čistim srcem uz kontrolu razuma. Nastojte da uvijek u što boljem svjetlu predstavite svoje mjesto, svoju školu, svoju porodicu, ali prije svega sebe same jer ste u svemu tome vi, ipak, najvažniji. Onda, kada posljednji put iskoračite i zatvorite vrata hola naše škole, sa sobom ćete odnijeti i dio mene. Ali znajte da ću vas ja i dalje, kao i svih ovih godina, pratiti iz prikrajka i radovati se svakom vašem uspjehu kao da je moj. U meni ćete imati prijatelja za cio život i nikad nemojte posumnjati u to.

Đaci moji (Srđan Gecaj, Andrijana Dević, Jovan Đorđević, Dunja Zidar, Aleksandra Zorčić, Stefan Kovačević, Dragan Krivokapić, Tijana Kostić, Dorotea Ljamić, Stojan Marković, Teodora Mojović, Balša Nakićević, Jelena Pejović, Andrija Radulović, Sara Salatić, Petar Tešanović i Srđan Filipović), želim vam sve najbolje u daljem školovanju, da ostvarite svoje mladalačke snove (ne sumnjam da ćete u tome uspjeti) i da se bar ponekad šetite ove male škole koja vam je utabala prve životne korake i otvorila vrata u svijet odraslih. SREĆNO!

Na kraju III razreda

JEDNO DIVNO MLADALAČKO DOBA

Da je ovo sjajna generacija, vrijedna pažnje i poštovanja, dokazali su i pri završetku osnovne škole.

16. maja 2013. godine, održano je polumatarsko veče u klubu „People s“ u Igalu. Tako odvažni i ozbiljni, praćeni pogledima, aplauzom i ovacijama prisutnih, formirajući špalir od 15 parova, realizovali su svoj prvi defile u životu. Noge su klecale, ruke se tresle, srce je kucalo 1000 u minuti, ali pogled pravo i ponosno ih je vodio naprijed. Četiri puna sata je trajala žurka, to divno veče kojim ulaze u svijet odraslih jer nakon toga više ništa neće biti isto. Igre, pjesme, ali i suza. Svega je bilo, ali onog najboljeg što krasi jedno divno mladalačko doba. Mi, par nastavnog osoblja predvođeni direktorom škole, smo bili tu da im uveličamo taj, za njih poseban, događaj. Bila mi je čast što sam bio dio te večeri jer su mi, po ko zna koji put, dokazali da vrijede i da mi nije žao nijedne sekunde mukotrpnog, ali plodonosnog rada sa njima. Bez svađe, bez tuče, bez alkohola, bez ijednog ekscesa, je protekla ta noć. Onako kako njima i dolikuje, onako kakvi su i oni sami, onako kakav će biti i njihov budući život - posut laticama ruža...

Testiranje na kraju osnovne škole je proteklo po svim mogućim propisima, maksimalno se ispoštovala predviđena procedura. A oni datim testovima pristupili ozbiljno, onako kako samo to oni i umiju. Rezultati očekivani, prolaz sjajan.

A upis u srednje škole?! Više nego uspješan. Svih 17 mojih učenika je uspjelo da se upiše u junskom roku 2013. godine na željene smjerove. Čak troje njih je zauzelo prva mjesta na rang listama (Teodora na smjeru nautika u Kotoru, Sara na medicinskom smjeru u Kotoru i Jovan na smjeru fizioterapije u Herceg Novom). Ne, ni ostali nisu vrijedni manje pažnje, bilo je tu drugih, trećih mjesta... Uglavnom, na najbolji način su reprezentovali svoju školu i ostaje da tako nastave dalje. Ima li veće sreće za jednog učitelja nego kad čuje da su mu đaci uspješni i u nastavku školovanja?! Nema... Ako Bog da, pa i da me preteknu po obrazovanju, a u to svakako ne sumnjam. Jedino što tu „ne valja“ jeste što su mi „dali zadatak“ da sa sadašnjom i svakom budućom generacijom radim istim žarom kako bi i oni postigli slične rezultate. A sudeći po uspjesima sadašnje generacije, na dobrom sam putu.

Ja mislim...

NOVCEM SE KUPUJE UGLED, KARIJERA I LJUBAV

Nekada davno, u vrijeme kada je moja baka bila djevojka, uglednim se smatrao obrazovan i pošten čovjek. Nažalost, sada ugled čine druge osobine. Materijalno obezbijeđen čovjek je u svakom društvu dobrodošao. Svi teže da mu se nađu u blizini, kako bi od njega imali koristi, te stoga najviši ugled uživaju političari, sportisti, estradni umjetnici... Oni stiču ugled zahvaljujući skupocjenoj garderobi i nakitu, automobilima, jahtama i vilama...

Gdje god se okrenemo, nailazimo na vrata koja se otključavaju pomoću rije-

či NOVAC. Novac je otkada postoji stvarao razlike među ljudima. Oduvijek je simbol moći, uspjeha, prestiža i bogatstva, a njegov značaj u savremenom dobu poprimalo mnogo veće razmjere.

Ubijeđena sam da se siromaštvo ljudske duše, nastalo usljed nedostatka ljubavi, sigurnosti i pažnje, manifestuje kao potreba za materijalnim bogatstvom. Dakle, koristimo novac kako bismo njime ispunili ogromnu pustoš u našim srcima. On hrani našu sujetu i oholost, upravlja nama i navodi nas da radimo neljudske stvari: da lažemo, krademo, ubijamo.

Korupcija, uveliko prisutna u obrazovnom sistemu, sprječava intelektualce da zablistaju u punom sjaju. Pojedinaac je onesposobljen da iskaže i unovči svoje znanje. Posao za koji se godinama borio, postaje mu nedostizan jer je dodijeljen osobi koja ima uticajne i moćne roditelje, rođačke ili kumovske veze. Da li zaista neki studenti polažu ispite pomoću čuvene koverta u kojoj se nalazi izvjesna suma novca, dovoljno velika da kupi čast profesora? Koliko visokobrazovnih godinama čeka posao na birou rada? Nezadovoljni i ogorčeni, napušta-

ju domovinu i odlaze u daleko naprednije zemlje svijeta, gdje će njihov rad biti poštovan, cijenjen i dobro plaćen.

Ljubav i humanost su gotovo nestale iz našeg društva. Tužno je da se sestre ili doktor koji je položio Hipokratovu zakletvu ne brinu o pacijentu ukoliko nisu plaćeni. Zvučace pesimistički, ali od ljubavi se ne živi. Ona je važan i potreba faktor za oblikovanje jedne ličnosti, ali u većini slučajeva ne i ključan. Ljubav sigurno neće napuniti naš frižider, već plata, odnosno novac.

Prema poznatom psihologu Maslovu, da bi uvidjeli

više motive (u ovom slučaju ljubav), moramo prvo zadovoljiti fiziološke (žed, glad). Dakle, novac uslovljava ljubav. Što je poklon skuplji, vrijednost naše kupljene ljubavi je veća. Novac održava porodicu na okupu. Kako se i gubi, slabi sloga u porodici, svađe postaju učestalije i nekad kulminiraju razdorom. Svjedoci smo da braća i sestre ne komuniciraju međusobno zbog nepravedno raspodjeljene imovine.

Kada biramo bračnog saputnika, materijalna sredstva igraju važnu ulogu. Nekom iz ugledne porodice sigurno neće pasti na pamet da ože-

ni siromašnu djevojku. Mali broj brakova, sklopljenih između pripadnika različitih društvenih slojeva, uspije da se održi. Razlika u ponašanju, u kulturi, u načinu vođenja života učinili su svoje. Ovo samo potvrđuje koliko ljubav ima slabu moć naspram novca.

Kuda ide ovaj svijet? U propast! Bez novca smo niko i ništa! Bez novca nas niko ne voli. U savremenom svijetu sve ima svoju cijenu. Nažalost, htjeli to prihvatiti ili ne, bez novca se ne može!

Mirjana Vukanović 2g1 SMŠ „Mladost“, Tivat

Pošeta profesora SMŠ „Mladost“ iz Tivta srednjoj stručnoj školi u Njemačkoj

U PROJEKTU STICANJA PROFESIONALNIH KOMPETENCIJA U STRUCI UČESTVUJE SEDAM ŠKOLA IZ CRNE GORE

Piše: Prof. Andrej Božanović (časopis SMŠ „Mladost“ – Tivat)

Profesori Srednje mješovite škole „Mladost“ iz Tivta Milanka Brajković i Andrej Božanović bili su gosti srednje stručne škole „Eugen Reintjes“ u gradu Hameldu (Donja Saksonija, Njemačka). Ta posjeta je dio projekta organizacije GTZ u kojem uče-

stvuje još šest škola iz Crne Gore. Glavni cilj projekta je usvajanje metoda nastave orijentisanih aktivnostima i sticanju profesionalnih kompetencija u struci. Dosad su ostvarene mnoge planirane aktivnosti: seminari za profesore elektrotehnike i mašinstva posljednje tri godine, obuke za kontrolu kvaliteta u nastavi po metodama Evropske federacije za kontrolu

kvaliteta (EFQM). U okviru toga, tri profesora tivtske škole su dobili sertifikate procjenjivača za kontrolu postignuća u ostvarenju EFQM standarda i školi obezbijedili EFQM sertifikat prema kojem ona udovoljava odgovarajućim evropskim standardima. Takođe, GTZ je obezbijedio vrijedne donacije za radionicu automehanike i kabinet elektrotehnike.

NEMA POTREBE ZA DODATNOM OBUKOM, PRIPRAVNIČKIM STAŽOM...

„Eugen Reintjes“ je velika škola koja osposobljava učenike za široku lepezu zanimanja tehničkih, ekonomskih i socioloških struka. Osnovna karakteristika stručnih škola u Njemačkoj jeste u tome da potpuno osposobljavaju učenika, te nema potrebe za dodatnom obukom, pripravničkim stažom i sl. Škola je izuzetno opremljena – od ulaznog atrijuma u kojem je učenički restoran i prostor sa desetak računara koji su na raspolaganju učenicima, do učionica koje imaju magacine sa velikom količinom nastavne opreme i didaktičkog materijala. Nema video-nadzora, a čistoća je savršena.

PROFESORI SE POŠTUJU ALI ZBOG DISCIPLINE

Učenici upisuju ovu školu u uzrastu od 16-19. godina za trogodišnje i četvorogodišnje programe. Časovi sa odmorima čine okrugle sate, a umjesto zvona čuje se trozvučni signal kao na aerodromu i topli glas koji upozorava da je čas završen i koliko traje odmor. Veliki odmor se provodi u atrijumu ili pušačkom dvoruštu, a hrana je jeftina i ukusna. Učenici, uglavnom, redovno posjećuju nastavu. Zahvaljujući elektronskim dnevnicima, roditelji poštom dobijaju dokumenta upozorenja u kojima se saopštava stepen nepoštovanja školskih propisa. Profesori se poštuju, ali ne iz uvjerenja, već iz razloga discipline. U vrijeme časova škola izgleda prazna. Po učionicama rad se odvija u gotovo poptunoj tišini, atmosfera je opuštena, vesela, učtiva, ali razgovara se tiho.

ŠKOLA NABAVLJA UDŽBENIKE KOJI SE TU I KORISTE

Nastava se u stručnim školama odvija u tri ili četiri godišnja ciklusa, npr. šest sedmica u školi i isto toliko na praksi u fabrici, radionici, trgovini. Škola nabavlja udžbenike koji se tu i koriste. Kući se nose samo sveske A4, sa odštampanim radnim listovima. Ponedjeljom učenik popunjava obrazac na kome je plan rada za tu sedmicu i plan koji svaki dan nastoji da realizuje pod nadzorom profesora. Ovaj rad obuhvata izučavanje gradiva iz udžbenika, izvođenja vježbi sa odgovarajućom opremom, izradu nekog sklopa veće ili manje složenosti od materijala i sa alatom koji će im biti svakodnevna kada se zaposle. Rješavanje takvog zadatka označeno je kao vještina, problem se mora riješiti na standardan, društveno, zakonski i propisano verifikovani način. U složenoj slici rješavanja neke problemske situacije ima mjesta za učenike različitog nivoa umnih i fizičkih sposobnosti i za učenike sa različitim psihološkom pripremljenošću i motivacijom.

NE UPRAŽNJAVA SE KAO KOD NAS „GLEDANJE KROZ PRSTE“

Profesori u svojim oblastima prolaze kroz povremene, ali redovne obuke. Imaju mnogo slobode u organizovanju nastavnog procesa. Učenicima dodjeljuju radne zadatke, svu potrebnu opremu, alatke, materijale; podijele ih u timove, dogovore pravila rada. Na određenim tačkama posmatraju postignuće svakog učenika posebno, i mjere vrijeme za koje je to postignuto. Samo izuzetno u nekim planiranim okolnostima profesori neposredno izvode postupke koji mi podrazumijevamo kao nastavu. Provjera znanja u potpunosti je eksterna i izvodi se u posebnim ispitnim centrima, mada bilješke, procjene i opisne ocjene profesora ulaze u konačnu ocjenu postignuća učenika. Ne upražnjava se kao kod nas „gledanje kroz prste“ i ugrađivanje u ocjenu različitih socijalnih, humanih ili prividno pedagoških komponenti. Ovaj, naizgled kruti, sistem predstavlja osnovu uspješnosti pojedinca i cjeline društva. Razlike u postignućima na eksternom ispitu postavljaju učenike na odgovarajuća mjesta na tržištu rada.

HAMEL I OKOLINA

Grad Hamel je veoma star. Legenda ovoga grada o istjerivaču pacova, koji je to radio muzikom sa frule, stara je osam stotina godina. Grad je nastao na trgovačkom putu i razvijao se kao trgovački centar, opremljen vojnom jedinicom za obezbjeđenje sigurnosti. Danas je saobraćajni čvor, sa dosta industrije koja svoj profil neprekidno usaglašava sa potrebama potražnje, ima bogatu kulturnu tradiciju, mnogobrojne škole najrazličitijeg profila i stepena, visoko izgrađenu ekološku kulturu. Veoma je uređen i sam grad i okolina do stepena nezamislivog za naša gledašta. Oko Hamela su dvije termoelektre i jedna atomska, ali tamošnja zajednica je odlučila da do 2018. godine sve to pogase i zamijene alternativnim izvorima. Stiće se utisak da su Njemci ekologiju zamislili kao vještinu očuvanja prirode, sa osnovnom svrhom preživljavanja čovjeka. U raznim definicijama ekologije, često se čovjek kao sačinilac ne primjećuje, nego je predstavljen kao smetnja. Njemački pristup podrazumijeva očuvanje prirode u cjelini i kultivisanje ljudskih zagađivačkih nagona. Tako po poljima, kao zaštićene vrste, mirno pasu srne i zečevi, nad brežuljcima šestare orlovi i sokolovi. Ostavljeni su prostori polja i šuma za opstanak raznih životinja i biljnih vrsta. Ljudi obnavljaju izumrle populacije, prisiljavaju sebe i vaspitavaju djecu na suživot sa raznim oblicima života.

Riječ je o knjizi

ČITANJE JE NAJSIGURNIJI PUT DO BOGATSTVA

U ljudskoj prirodi se nalazi nešto čudnovato: svi mi gledamo kako da skratimo put i da nešto lakše uradimo. Međutim, u životu najviše cijenimo ono što sami stvorimo. Da li ste ikada razmišljali kako smo one igračke, koje su nam roditelji poklonili nakon nekog vremena izgubili ili pokvarili? S druge strane, igračke koje smo kupili sami od zaradnog novca cijenimo mnogo više. Isto možemo reći i za ulaganje u čitanje. Za razliku od gledanja televizije ili videa, čitanje zahtijeva rad. Moramo da se skoncentrišemo, upotrijebimo maštu, potrudimo se... Zbog svega ovoga, više cijenimo znanje koje smo stekli čitajući, jer smo u njega uložili duhovni napor. Nemojte pogrešno da me shvatite, ne kažem da

ne možete da naučite nešto i iz razgovora, sa televizije, to su odlični informatori, ali ne znam da li ste ikada primijetili koliko više naučite ako za vrijeme predavanja hvatate bilješke. Zašto?! Zato što zapisujete riječi, kasnije ih čitate i na taj način usvajate tekst. Cjelokupna naša kultura cijeni više čitanje nego bilo koji drugi način sticanja znanja. Čitanje je, u velikoj mjeri, postalo sastavni dio našeg razmišljanja, a posljedice toga su desetine izreka u vezi sa čitanjem koje koristimo svaki dan. Nije slučajno to što je postalo uobičajeno da kažemo: “Čitam te kao knjigu”, ili “ Za mene je on zatvorena knjiga”, “ Čitaj iz reda”, “Čitati sa dlana”, “Čitaj sa usana”, “Tvoj je život otvorena knjiga”, “Elektronski čitač”

... Sve dobre knjige imaju nešto zajedničko. Istinitije su nego događaji iz stvarnog života, pa kada makar jednu pročitaš, osjетиš kao da se sve to tebi dogodilo, a poslije tog osjećanja sve to ti i pripada. Zbog toga se ispunjenje osjećamo nakon što pročitaš knjigu nego nakon odgledanog filma.

Čovjek je ono što čita - zato pazite šta čitate! Odgovorni smo za ono što čitamo, kao što smo odgovorni i za ono što radimo. Neko bi rekao - čovjeka otkriva odijelo; ja kažem - čovjeka otkriva ono što čita (ili to što ništa ne čita).

Nataša Mijatović, II2
(„Srednjoškolar“, list učenika i nastavnika, Srednje stručne škole u Pljevljima br.6)

Iz školskog života: Najčešće greške profesora i đaka

DOBAR NASTAVNIK VLADA RAZREDOM

Uvriježeno je mišljenje da obično griješe učenici. Međutim, i profesori čine greške, ne osvrćući se na njih.

Ko radi taj i griješi. Uvriježeno je mišljenje da, obično, griješe učenici. Međutim, i profesori čine greške, ne osvrćući se na njih. Možda sama po sebi greška profesora nije strašna, koliko je strašna sujeta kod pojedinih predavača i slijepo uvjerenje da su oni neprikosnoveni i bezgrešni. Koliko god težak bio posao predavača, on taj posao treba da voli. Ljubav ili apatija prema poslu ne mogu se sakriti. Samo onaj predavač koji voli svoj posao može tu ljubav prenijeti na učenike. Koliko se puta desilo da jedan predmet zavolimo, tako smo mislili da nam “ne leži”, zahvaljujući profesorskoj ljubavi prema svom poslu i prema nama. Dešavalo se i suprotno; da predmet koji smo voljeli omrzemo suočeni sa profesorskom nezainteresovanošću i za posao i za učenike. Stručnost nastavnika ne ogleda se samo u tome što je stekao odgovarajuću, formalnu vrstu obrazovanja. Nastavnik mora potpuno vladati gradivom koje predaje, kao i gradivom koje mu je prethodilo i koje se nadovezuje na njega. I ne samo to...Dobar predavač je osoba širokog obrazovanja, neko ko zna mnogo o životu, o stvarima izvan svoje struke i ko je u svakom momentu spreman da ta znanja i iskustva podijeli sa učenicima. Dobar nastavnik vlada razredom. On svojim izlaganjem motivise učenike za rad i ima pozitivan odnos prema njima. Stvara radnu atmosferu, tako da učenici znaju šta uče i šta se od njih traži da urade.

Ovakvi profesori se ne drže kruto planiranog tempa već se prilagođavaju učenicima – ako treba neke dijelove objašnjavaju više puta ili pak ubrzavaju tempo rada, ako je potrebno. Sa naše tačke gledišta (govorim u ime ostalih učenika, koji mi o tome pričaju), najčešće greške profesora su u ocjenjivanju. Dok smo u školi, na času, u očima profesora treba da budemo svi jednaki. Takođe, greška profesora je i što pravilno ne postupaju prema đacima. Ne

za razliku od onih profesora koji se zaista trude i zahtijevaju realnu količinu znanja za željenu ocjenu. Jedna od grešaka je i to što u školu idu i oni koji to ne žele, koji su došli samo da ubiju vrijeme i, kad bi im to roditelji dozvolili, najrađe ne bi ni išli u školu. Takođe, tu je neadekvatno i neprikladno ponašanje u školi, na časovima, prema profesorima, prema ostalim učenicima, a prvenstveno prema sebi (pušenje, alkoholo-

LOŠIJI UČENICI U VEĆOJ MILOSTI PREDAVAČA

Moja najveća zamjerka profesorima jeste što dozvoljavaju da na kraju školske godine učenik sa velikim brojem jedinica pređe razred. S druge strane, učenik koji je učio cijele godine, pa mu nedostaje procenat ili dva za određeni uspjeh, često ne nailazi na razumijevanje profesora. Stiće se ponekad utisak da su lošiji učenici u većoj milosti predavača, da je cilj podijeliti što više dvojki, a oni koji uče za bolju ocjenu često bivaju uskraćeni za pomoć. Lošem đaku se na kraju godine opraštaju mnogi propusti, a dobrom đaku se umnožava svaka greška. To definitivno smatram najvećom greškom profesora.

treba biti ni previše strog, ni previše blag, sve u granicama normale.

Profesor treba uvijek da bude spreman da sasluša problem učenika vezan za nastavu. Da li će on o nekim drugim problemima razgovarati sa nama, stvar je njegove ličnosti i dobre volje, ali za pitanja nastave on mora biti uvijek otvoren.

Greške đaka su što im profesori koji su, kako mi to volimo da kažemo, “laki na ocjeni”, više odgovaraju, iako su svi svjesni da neki od njih ne objašnjavaju dobro, ili uopšte ne objašnjavaju,

lizam, a možda i drogiranjem). Ovim putem bih apelovala i na profesore i na učenike koji pročitaju ovaj članak i pronađu se u pojedinim greškama da se potrudite da ih ispravite.

Svi smo mi ljudi i svi griješimo, jer greške su neizbježne u procesu učenja, samo je potrebno shvatiti ih i raditi na tome da se one ispravite.

Nikolina Petrović, III2
(„Srednjoškolar“, list učenika i nastavnika, Srednje stručne škole u Pljevljima br.6)

Kulturno ljeto u Crnoj Gori

RAZNOVRSTAN I BOGAT PROGRAM

Osmišljavanje kulturnih sadržaja tokom ljeta dobija sve više na intenzitetu. No, sve to zahtijeva podrobniju analizu koja bi trebalo da ukaže na stanje crnogorske šire duhovne mape, njene baštine, aktuelnih stremljenja i vrijednosti po kojima bi se krčila integraciona putanja crnogorskog društva u svjetske tokove

Odmor, a ljeto je manje više sinonim za taj pojam, sve se više sagledava kao aktivna komponenta čovjekovog života, ili drugim riječima nazvana kreativna dokolica. Ukoliko je unaprijed isplanirana i sadržajno osmišljena, onda se već može govoriti o fenomenu kulture i kulturnim dešavanjima. A kako je kultura strateška oblast svake države, onda nije svejedno kako je koncipirana i u čemu su joj glavna polazišta, pa i u vrijeme ljeta, turističkih destinacija, velike agilnosti mnogih tur operatora, egzotike putovanja i otkrivanja nepoznatog, na fonu istoriografskog, etnografskog i opšte-duhovnog.

Kako se u tom kontekstu pripremila Crna Gora ovoga ljeta? Šta je ponudila sopstvenim građanima i inostranima koji su joj, prepoznajući je kao sve izazovnije turističku destinaciju, posvetili ljetos svoje vrijeme i pažnju?

Pored pojedinačnih gostovanja stvaralaca i kulturnih radnika, kao i umjetničkih grupa, od plesnih, muzičkih, folklornih, do pozorišnih, crnogorski art festivali i manifestacije su i ove godine pružili publici zaista raznovrstan i bogat program. Prije svega, to su tradicionalni: Grad teatar Budva sa širokim programskim dijapazonom, Hercegovski filmski festival i još nekoliko kulturnih manifestacija u tom gradu – Dani muzike, Noć kulture, Trg od knjige, potom Barski ljetopis sa više dobro koncipiranih programa, Kotorart sa nekoliko festivala – pozorišta za djecu, klapa, arhitekture, tu su i Dani muzike; Tivat je također imao svoje bogato kulturno ljeto,

kao i Podgorica koja je ponudila više muzičkih manifestacija i pozorišnih predstava.

„Grad teatar“ Budva

„Grad teatar Budva“ i ove godine je najviše pažnje skupljao svojim književnim i pozorišnim programima. Poznata manifestacija Trg knjige, koja već desetljećima okuplja najznačajnija imena crnogorske i šire literarne scene, i ljetos je ugostila pisce koji su svojim djelima obilježili aktuelni književni trenutak ovih prostora: pored budvanskih stvaralaca, Čeda Vukovića, Božene Jelusić, Dragana Radulovića, Stanke Rađenović i drugih, publici su se predstavili i Mile Stojić, Aleksandar Gatalica, Dimitrije Popović, Katarina Brajović... Pored niza likovnih i muzičkih manifestacija, treba istaći dva značajna momenta u okviru dešavanja Grada teatra: promocija Knjige – antologije crnogorskog pjesništva „Poetika Montenegrina“ Bogića Rakočevića, i veče posvećeno Njegošu u njegovoj poetici povodom 200 godina od njegovog rođenja, na kojoj je prof. dr Sonja Tomović Šundić govorila o ovom našem književnom i filozofskom velikanu i državniku.

Prestizžno priznanje festivala „Grad teatar“ – književna nagrada „Stefan M. Ljubiša“ žiri je ove godine dodijelio hrvatskom piscu Miljenku Jergoviću za njegovo sveukupno literarno djelo, piscu koji, kako je rečeno, „dosljedno poziva na intelektualnu uzburku“.

Jasna Đuričić, glumica iz Beograda, koja je ovoga puta igrala u tri predstave u okviru pozorišnog programa Grada

teatra, dobitnik je nagrade za dramsko stvaralaštvo.

Kotor art

Raznorodni umjetnički program Kotor Arta svake godine postaje sve prestižniji. Od više pozorišnih predstava ovoga puta najveću je pažnju izazvao autorski projekat Paola Madelija „Njegoš i ja“, izveden u koprodukciji Kotor Arta, Crnogorskog narodnog pozorišta i Kraljevskog pozorišta Zetski dom. Pozorišnu scenu obilježila je i predstava „Njegoš, vatre“, autorski projekat Radmile Vojvodić i Paola Madelija, a predstava je nastala po mtivima Njegoševih filozofsko-teoloških poeme „Luča mikrokozma“. Još jedna predstava Kotor arta bila je u znaku obilježavanja jubileja – 200 godina od rođenja Njegoša: „San na Božić“, crnogorske autorke Lidije Dedović koja je kroz polazne motive Njegoševih proze ukazala na stanje svijesti u današnjem društvu. Od 2011. godine festival klapa je dio Kotor arta, u okviru kojeg je ovoga ljeta nastupilo više ansambala, a festival je dodijelio Plaketu zahvalnosti ministru kulture Branislavu Mićunoviću za njegovu podršku radu Festivala.

Barski ljetopis i tivatska kulturna scena

Tivatska kulturna scena ovoga ljeta bila je raznovrsna, a od najvažnijih događanja samo da izdvojimo komad „Predstava Hamleta u selu Mrduša Donja“ Narodnog pozorišta iz Sombora i predstavu „Penelopijada“, koju je po tekstu Margaret Atvud režirala

PROSVJETNI RADNICI - STVARAOCI: Đuro M. Zečević

ODUŽIO SE RODNOM KRAJU

Zečević je autor obimne knjige „Ljetopis Osnovne škole Klenak 1925–2005“

Đuro Markov Zečević, iz Banjana, diplomac iz posljednje generacije četvorogodišnje učiteljske škole u Nikšiću (1954. godine), počeo je radnu karijeru u Banjanima, kao odličan i veoma ugledan učitelj. To je i ostao sve do nedavnog odlaska u penziju iz OŠ „Mileva Lajović-Lalatić“. Odbacio je penzionersko dokoličarenje i letargiju: prvo se pretplatio na svoj omiljeni list „Prosvjetni rad“, sa kojim je drugovao više decenija, učeći i stvarajući nove kreacije u prenošenju znanja iz srpskohrvatskog jezika, iz kurseva prve pomoći i zaštite u osmoljetkama i podučavanjem odjeljenjima Banjana, sve dok pred penziju nije dobio radno mjesto gradskog učitelja.

Poznaajući dobro Banjane, njihov život, istoriju, jezik, razvoj i početak školstva, napisao je obimnu knjigu „Ljetopis Osnovne škole Klenak 1925–2005“. Ovo vrijedno monografsko djelo, koncipirano

u šest poglavlja, daje istorijske prilike, geografske vrline i nedostatke ovog podneblja. Sa urođenom sklonošću za jezik, Zečević je znački skovao svako poglavlje i rečenicu, pa se faktografska naracija preklapa sa najsuptilnijom lirikom.

Slikovito dočaravajući svoj kraj i obrađujući položaj i razvijenost sela, on je prikazao istorijat i uslovnosti brojnih legata, kao i razvoj infrastrukture kraja.

Drugo poglavlje obiluje podacima o nastanku škole, od prvobitne želje do imena prvih učenika i učitelja. Škola je prestala da radi tokom Drugog svjetskog rata, a od 1944. do 1984. godine imala je uspona i padova zbog naleta migracionih vjetrova. Prestala je da radi 1984, da bi na radost mještana po treći put bila otvorena 1999. godine.

Lirski su najupečatljivija evociranja uspomena brojnih prosvjetnih radnika koji su radili u školi, kao i sjećanja na

slavne prosvjetare kojih odavno nema. Brojni daci, učitelji i nastavnici o kojima je riječ u ovoj knjizi naći će sebe u pravoj slici, a mnogo više zadovoljno će pročitati svoje ime u genealoškom stablu nove rodoslovne knjige o bratstvu Zečevića kroz vjekove, koji su krenuli od Lijeve Rijeke, preko Banjana, širom bivše Jugoslavije, a ima ih i po svijetu.

Bl. Koprivica

Kotorski festival pozorišta za djecu

„PINOKIO“ GRADSKOG POZORIŠTA NAJBOLJA PREDSTAVA

Kotorski festival pozorišta za djecu iz godine u godinu postaje sve inovativniji, sa interesantnim i uvijek drugačijim predstavama. Ove godine bilo ih je 16 u takmičarskoj konkurenciji. Festival je, prema riječima analitičara, privukao ovoga ljeta i najveći broj gledalaca. Svojim scenskim komadima predstavila su se dječja pozorišta, pored Gradskog iz Podgorice, i iz svijeta – Moskve, Ljubljane, Bratislave, Barselone, Skoplja, Stare Pazove, Novog Sada i drugih gradova.

Žiri je za najbolju predstavu proglasio ostvarenje Gradskog pozorišta iz Podgorice „Pinokio“. Druga nagrada pripala je „Princezi u zamku duhova“, u izvođenju beogradskog „Pozorištanceta“. Treća je pripala predstavi „Crvenkapa“, pozorišta „Šćučkin“ iz Nikšića. Specijalna nagrada dodijeljena je španskoj predstavi „Klik“ iz Barselone, a Specijalno priznanje za umjetničko dostignuće i novu scensku osjećajnost portugalskoj predstavi za ulični performans „Prolaz“.

Dragana Varagić iz Toronta. U Tivtu je upriličeno i književno veče Muharema Bazdulja, jednog od najpopularnijih pisaca u regionu.

Barski ljetopis je i ovoga ljeta bio u znaku različitih kulturnih programa koji su imali šta ponuditi publici. Izrazitije nego ranijih godina, koncerti ozbiljne muzike, kamerni orkestri (Muzičke akademije sa Cetinja i drugi) i solistički nastupi dali su pečat kulturnom ljetu u Baru, kao i likovne izložbe i izložbe arheološkog materijala koji potiče iz inače bogatih istorijskih nalazišta Starog Bara i okoline. Gostovali su mnogi pisci iz Crne Gore i okruženja, a svoje veče imao je i Bogić Rakočević, čija antologija crnogorskog pjesništva XX vijeka promovisana tom prilikom. Na Barskom ljetopisu gostovao je i crnogorski književnik, novinar i publicista Danilo Eraković koji je predstavio svoja izabrana djela, u kojima se, prema riječima kritike, „razračunava sa čaršijskim mentalitetom“.

Herceg Novi: „Za djecu je dobro pozorište“

I hercegovska kulturna scena bila je u znaku obilježavanja Njegoševog jubileja: održan je recital u čitaonici Gradske biblioteke, zatim predavanje prof. dr Mila Lompara. Predstavljena je izdavačka produkcija manastira Podmaine, a u okviru književnog programa gostovali su pjesnik Ilija Lakušić, ovogodišnji dobitnik 13. julske nagrade, Slavica Perović, Radmila Lazić, Katarina Brajović... promovisane su i Sabrane pjesme Novice Tadića, koje su na ovogodišnjem Podgoričkom sajmu knjiga proglašene kao izdavački poduhvat godine.

Od više pozorišnih predstava, valja izdvojiti autorski projekat Slobodana Milatovića, ambijentalnu muzičko-scen-

sku svetkovinu u formi procesije u izvođenju Narodnog pozorišta Beograd, posvećene 200 godišnjici rođenja Njegoša i 600 godišnjici postojanja manastira Praskvica.

Jedan od važnih segmenata Herceg festa bio je i program za najmlađe, nazvan „Za djecu je dobro pozorište“. Pokrenut u saradnji sa Kotorskim festivalom za djecu, ponudio je veoma dopadljive predstave iz zemlje i regiona – Makedonije, Njemačke, Srbije, Slovačke, a što će od sada, kako su najavili, biti praksa svake godine.

Poseban doživljaj za hercegovsku publiku svakako je bio Montenegro film festival, na kojem su se mogla vidjeti vrijedna ostvarenja. Velika zlatna mimozza 27. Hercegovskog filmskog festivala pripala je filmu „Kalup“ turskog reditelja Alija Ajdina. Uz Gran pri festivala, Ajdinu je pripala i Zlatna mimozza za najbolji scenario. Zlatna mimozza za režiju dodijeljena je rumunskom reditelju Marianu Krisanu za film „Roker“.

Na festivalu je dodijeljeno i priznanje Gran pri za najbolji igrani studentski film u cjelini koje je pripalo reditelju Dajanu Javorcu za kratki film „Praznovanje“, a Specijalna nagrada za najbolji koncept i realizaciju ideje o kratkoj dokumentarnoj formi pripala reditelju Stefanu Đorđeviću za film „Putovanje“. Ivan Salatić, student FDU Cetinje, dobitnik je nagrade fondacije „Živko Nikolić“ za najbolju režiju.

Podgorica i Bijelo Polje

Podgoričko kulturno ljeto prošlo je u znaku više manifestacija, uglavnom muzičkih. Bio je nešto skromnijih razmjera s obzirom da je i sredstava za te namjene izdvojeno manje nego ranijih godina, kako je objasnio direktor KIC-a „Budo Tomović“ Zoran Soškić. Nastu-

pili se hor „Stanko Dragojević“, muzičke klape iz Tivta, domaći i džeza sastavi iz inostranstva, a od pozorišnih programa – odigrane su dvije predstave Gradskog pozorišta. Promovisana je monografija poznatog crnogorskog slikara Nikole Vujoševića, upriličena je izložba slika Anđelka Arnaudovića, a priredeno i poetsko-muzičko veče u čast 200 godina od rođenja Njegoša.

Festival internacionalnog alternativnog teatra (FIAT) je manifestacija koja je i ove godine okupila respektabilna imena iz sfere pozorišta i alternativne kulturne scene. Drama „Gospoda Glembajevi“ otvorila je festival, a izvedena je i „Montenegro art gerila“. U okviru programa „Politički teatar“ izvedeno je šest predstava iz svih bivših jugoslovenskih republika.

Bijelo Polje je bilo u znaku dva, iz godine u godinu, sve poznatija festivala: džez festivala koji je okupio devet bendova iz Crne Gore i regiona, kao i festivala tamburaških orkestara, na kojem je učestvovalo 16 ansambala iz zemlje i regiona. Od književnih manifestacija, u centru pažnje bio je sajam knjiga koji je organizovalo Udruženje izdavača i knjižara Crne Gore.

Imajući u vidu da je u mnogim mjestima Crne Gore organizovano više kulturnih manifestacija, koje su često prevazilazile lokalnu auru, može se reći da osmišljavanje kulturnih sadržaja tokom ljeta dobija sve više na intenzitetu. No, sve to zahtijeva podrobniju analizu koja bi trebalo da ukaže na stanje crnogorske šire duhovne mape, njene baštine, aktuelnih stremljenja i vrijednosti po kojima bi se krčila integraciona putanja crnogorskog društva u svjetske tokove.

J. Vukanović

PORTRETI CRNOGORSKIH FILOZOFA 20. VIJEKA: VIDAD VUJAČIĆ

DJELO U KOME NOVA MISAO MOŽE IMATI ČVRST OSLOKONAC

Svojim sveobuhvatnim analizama i lucidnim zapažanjima Vidak Vujačić je prodro u srž plemenskog (patrijarhalnog) morala i time trajno obogato crnogorsku etičku misao

Piše: Nikola Racković

Vidak Vujačić je živio i stvarao u Crnoj Gori, njome se nadahnjivao i uzdizao nje-ne vrijednosti. Filozof je humanističkog usmjerenja pa su svi njegovi radovi prožeti etičkom dimenzijom.

Rođen je u Rastocima, kod Nikšića, 1928; preminuo je u Podgorici, 1998. Gimnaziju je učio u Nikšiću i Beogradu. Diplomirao je na Filozofskom fakultetu (filozofska grupa) u Beogradu 1955. godine. Doktorsku disertaciju Patrijarhalni sadržaji u životu Crnogorke odbranio je na Filozofskom fakultetu u Sarajevu (1973). Bio je naučni savjetnik u Institutu za društveno-ekonomska istraživanja Ekonomskog fakulteta u Podgorici. Studije, rasprave, članke objavljivao je u crnogorskoj i jugoslovenskoj periodici. Učestvovao je u radu filozofskih i naučnih skupova u Jugoslaviji i inostranstvu. Bio je član Crnogorskog PEN centra. Autor je monografskih publikacija: Nasilje i humanost, Cetinje, 1975; Transformacija patrijarhalne porodice u Crnoj Gori, Beograd, 1977; Dijalektika duha, Cetinje, 1978; Aksiološki fenomen, Titograd, 1979; Etos Crnogorke: tradicionalni oblici i sadržaji u životu Crnogorke, Titograd, 1980; Ličnost i otuđenje, Titograd, 1980; Traktat o dijalektici: priroda i čovjek, Cetinje, 1981; Vrijednosne orijentacije, Titograd, 1982; Oblast vrijednosti, Nikšić-Titograd, 1984.

U studiji Oblast vrijednosti (1984) Vidak Vujačić dokazuje objektivno i nadin-dividualno važenje i trajanje vrijednosti. U objašnjenju i tumačenju suštine i sadržaja vrijednosti koristio se dostignućima aksiologije ali i drugih naučnih i filozofskih

disciplina. Smatra, naime, da jedna naučna disciplina nije dovoljna da objasni i protumači sav sadržaj vrijednosti, njihov totalitet.

Vrijednosti su samo ljudski fenomeni, egzistiraju u ljudskom svijetu. Jedini izvor vrijednosti je u ljudskom radu, fizičkom i duhovnom. Očigledno, Vujačić se suprotstavlja onim aksiološkim teorijama koje vrijednosti smještaju u posebnu, od čovjeka nezavisnu, oblast.

Pravičnost, solidarnost i jednakost

Vujačić ističe da u moralu postoje neki trajni elementi koji važe objektivno i nadin-dividualno. Među njima izdvaja: pravičnost, solidarnost i jednakost.

Tri navedena elementa, tri trajne norme morala Vujačić uzima kao glavni sadržaj humaniteta uopšte. Savremeni humanizam se oslanja na ove fundamentalne odlike morala. U nekim stavovima Vidaka Vujačića sadržana je i slika morala savremenog društva. Ističe, naime, da neki pojedinci najviše kalkuliraju za sebe, za svoje vlastito dobro i zadovoljstvo. Danas se (studija je objavljena 1984) dobrim dijelom krećemo u pravcu stvaranja vrijednosti jednog potrošačkog i eksploatorskog društva.

Vujačić zaključuje da su duhovne i moralne vrijednosti nešto sasvim drugo u odnosu na čulne ili instrumentalne vrijednosti. Zato i naglašava da je za pravi i istinski humanizam najviše dobro upravo sam čovjek. Društvo će, biti u toliko humanije i demokratskije ukoliko bude u moći da čovjeku omogućava pravdu, solidarnost, jednakost, slobodu, sigurnost, dijalog i toleranciju, s obzirom da su to osnovne

pretpostavke humaniteta. Tek tada bi se, kaže na kraju Vujačić, čovjek mogao da kreće u pravcu stvaranja istinskih ljudskih vrijednosti. Time je ujedno pokazao i ishodite moralnog djelovanja.

U tim tematskim okvirima se kreće i u studiji Nasilje i humanost (1975). Na konkretan način postavlja i analizira pitanja: šta je birokratija, tehnokratija, dogmatizam, humanizam, nasilje, pri čemu naglašava humanističke implikacije u rješavanju postavljenih pitanja.

U studiji Dijalektika duha (1978) bavi se bičem inteligencije kao društvenog sloja. Pravi razliku između stvaralačke inteligencije, reproduktivne inteligencije i proizvodne inteligencije. Studija je priloga dijalektičkom pristupu društvenim pojavama. Na osnovu razlika i suprotnosti između postojećim socijalnim slojevima i inteligencije otkriva, kroz pritiurječne razvojne tendencije, novo jedinstvo u razlikama. Zaključuje da ključ za razumijevanje savremenog društva leži u samom biću inteligencije, u njegovom pravom ljudskom životu.

Traktat o dijalektici: priroda i čovjek (1981), rezultat je autorovog višegodišnjeg bavljenja filozofijom prirode i filozofijom čovjeka. U studiji koja ima tri tematske cjeline: Dijalektika prirode, Dijalektika čovjeka i Dijalogika bića Vujačić tretira brojna pitanja od kojih mnoga zadiru u posebne nauke. Date probleme je postavljao i rješavao kategorijalno. Filozofija je, smatra V. Vujačić, već po svojoj definiciji pozvana od istorije da čuva dignitet čovjeka i njegovu ljudskost. U tom kontekstu ističe da čovjek, baveći se najvišim načelima filozofije prema njima se i orijentiše, tražeći smisao koliko svog vlastitog toliko i univerzalnog postojanja, izvodi najviši zakon djelovanja koji mora biti najopštiji, jednak za sve ljude i jednako od svih prihvaćen. Potvrđuje se, dakle, da Vujačićevi zaključci potiču sa samog izvora filozofskog umovanja.

Tradicija nije mrtva i pokopana

V. Vujačić je znatnu pažnju posvetio proučavanju crnogorske tradicije i u okviru te složene tematike posebno se bavio transformacijom patrijarhalne porodice (o čemu svjedoči istoimena studija) i položajem žene u takvoj porodici i njenim društvenim statusom, što je rezultiralo studijom Etos Crnogorke (1980). I ovom složenom kompleksu tema i pitanja prilazi dijalektički i stvaralački. Za njega tradicija nije mrtva i pokopana; nasu-

prot tome naglašava kontinuitet u razvoju porodice što ga je dovelo do zaključka da su sadržaji patrijarhalne (tradicionalne) porodice prisutni i u životu savremene porodice; savremena porodica predstavlja prelazni oblik od patrijarhalne ka modernoj porodici.

U studiji Etos Crnogorke (1980) razmatra i analizira tradicionalne (patrijarhalne) oblike i sadržaje u životu Crnogorke i to prije svega sa stanovišta aksiologije. U stvari, dovodi u vezu dva sistema vrijednosti: patrijarhalni (tradicionalni) i socijalistički (savremeni).

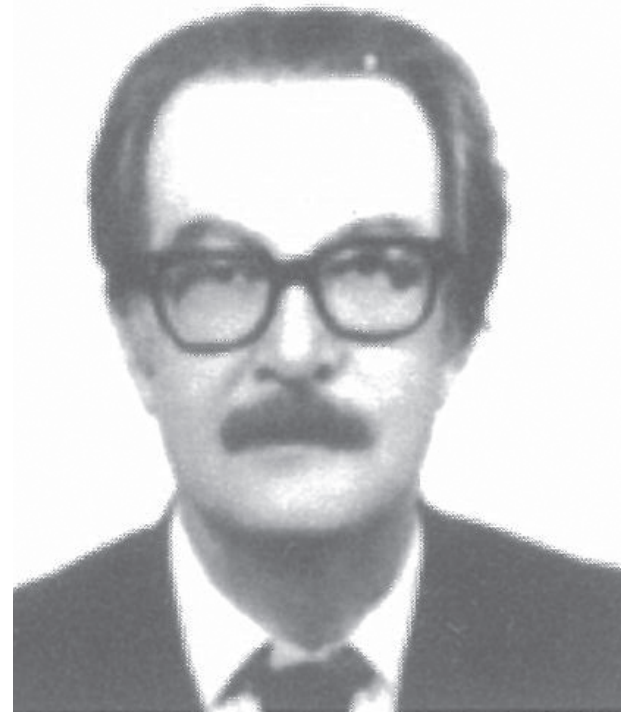
Smatra da je tradicionalno društvo afirmisalo mnogobrojne vrijednosti, prvenstveno moralne, jer su, kako kaže, naprosto bile egzistencijalne ljudske odrednice.

Neki patrijarhalni sadržaji smatra V. Vujačić, duboko su ukorijenjeni u samu suštinu ljudskog bića. I to je ono što ovu temu čini i danas aktuelnom.

U tom pogledu Vujačićev zaključak je jasan, sažet, nedvosmislen, radikal: „Suština čovjekova je što je on i aksiološko biće. Smisao njegova postojanja i bitisanja upravo je u uosjećavanju i uživljanju sa moralnim vrijednostima, pa ma one nosile dovoljno elemenata i sadržaja tradicionalnog. Ukoliko ove zastupljenosti nema to se pojedinac izlaže opasnosti da prekine kontinuirani i prirodni proces humaniteta, da sebe degradira na apstraktnu, pragmatističku i reifikovanu ličnost. U tom smislu, izlaženje izvan aksioloških sfera, bilo tradicionalnih ili socijalističkih, uslovljava predstavu o postojanju svijeta iznad ili mimo čovjeka, nekakvog transcendentnog ili predestiniranog svijeta.“

V. Vujačić je autentični tumač tradicije. Tradiciju tumači njom samom sa puno razumijevanja za sve što je u njoj prevaziđeno i sa puno uvažavanja svih njenih pozitivnih sadržaja.

Iscrpnom analizom o tradiciji Vujačić ovu temu ne zatvara, naprotiv otvara je za ono što je u njoj živo. Smatra da je tradicionalna aksiološka svijest autentična misao svoga vremena i epohe. Tako će zaključiti da tradicionalna aksiološka svijest, prema svojim vlastitim sadržajima i oblicima u suštini ne protivrječi humanističkoj svijesti; ona i danas živi svojom aksiološkom dubinom i svojom aksiološkom životnošću. Prisutna je samim tim što i danas postavlja pitanje smisla bitisanja čovjeka, time što svojim tokovima uzdiže čovjeka do sfere moralnih vrijednosti. Ona je tok ljudske svijesti, spoj ljudskog sa ljudskim,

tvrdi Vujačić. Tradicionalna aksiološka svijest nije jedina svijest, ali nije ni nepostojeća svijest, jer se objektivno sadržaji u strukturi postojećeg svijeta. Ona označava kontinuitet ljudske svijesti, a ne samo elemenat prenošenja; ispunjena je ljudskim sadržajem i ljudskim razvojem. Ono što je ljudsko može samo sebe da pokreće i da i u budućnosti neprestano dobija konkretne ljudske oblike i sadržaje, zaključuje V. Vujačić.

Smatra da su duhovne i moralne vrijednosti velike društvene tekovine. Bez njih čovjek bi bio osuđen da luta bez jasne orijentacije i bez čvrstog oslonca.

Biti slobodan znači izraziti sebe kao ličnost

Studiju o tradicionalnim oblicima i sadržajima u životu Crnogorke, s posebnim osvrtom na etos Crnogorke Vujačić završava zaključkom kojim ukazuje da se savremeno crnogorsko društvo još nije dovoljno odredilo prema pozitivnim aksiološkim aspektima tradicije i da nije našlo mjeru između onoga što označava opšteljudsko i onog relativnog i prolaznog. Ističe da je tradicionalna, patrijarhalno-pozitivna aksiološka svijest jedan od načina koji i danas osmišljava naše postojanje i naš pogled na svijet.

Za Vujačićev pristup problemima o kojima raspravlja bitno je zahvatanje cjeline. U duhu Hegelovog poimanja istine, koje nema bez cjeline, Vujačić pojave zahvata u totalitetu njihovog manifestovanja. Na jednom mjestu

Vujačić kaže da se „razumijevanjem cjeline dolazi bliže do istine, s obzirom da je ispunjena protivječnim sadržajem, tako reći, sopstvenim protivječnim razvojem.“ U tom smislu i suštinu slobode vidi u čovjekovom totalitetu, u njegovoj ukupnosti. Drugim riječima, čovjek nije slobodan ako je slobodan samo u jednom, već kao totalan čovjek. Biti slobodan znači izraziti sebe kao ličnost. U skladu s tim je i Vujačićeva teza po kojoj slobodno društvo ne raspravlja problem slobode, već omogućuje slobodno djelovanje. (Vidak Vujačić: Kazivanja o slobodi. – Stvaranje XX, 1965, 1, 156–167).

Pojavama koje proučava V. Vujačić pristupa dijalektički, ukazuje na njihovu uzajamnu povezanost i međusobnu uslovljenost pa je njegovo djelo značajno i po metodološkim principima prema kojima je sazdano.

Svojim sveobuhvatnim analizama i lucidnim zapažanjima V. Vujačić je prodro u srž plemenskog (patrijarhalnog) morala i time trajno obogato crnogorsku etičku misao.

S obzirom na značaj tema kojima se bavio, novine koje je unio u ukupnu filozofsku tematiku svoga vremena, njegovo djelo nije imalo odgovarajući odjek u stručnoj, naučnoj i filozofskoj kritici. Zato neka ovaj skromni prilog dat u vidu portreta bude podsticaj za potpunije osvjetljavanje Vujačićevog ukupnog opusa. Riječ je o djelu u kome nova misao može imati čvrst oslonac.

PODSTICAJ ZA ISTRAŽIVAČKE PODUHVA TE

Raznorodne su teme i oblasti kojima se Vidak Vujačić bavio, no on je prevashodno aksiolog. Zahvaljujući njegovom intelektualnom naporu oblast vrijednosti nam je mnogo bliža, jasnija, razumljivija. Pošto su vrijednosti svojevrsni orijentiri u vremenu u kome živimo, to nam se i djelo V. Vujačića javlja kao važan oslonac u razumijevanju važenja i trajanja vrijednosti savremenog društva. Njegov opus predstavlja solidne temelje razvoju savremene crnogorske etičke misli. Svojim studijama o vrijednostima uspostavlja vezu među raznim razdobljima čovjekovog razvoja.

Bez radova ovog vrsnog istraživača, filozofsko nasljeđe druge polovine XX vijeka bilo bi siromašnije. Vraćanje njegovom djelu znači povratak izvornim načinima filozofiranja. Vujačićovo djelo je podsticajno za istraživačke poduhvate. To je misao potekla iz života – neophodna za tumačenje savremenih fenomena života. Vujačićovo bavljenje filozofijom nije udaljavanje od stvarnosti u nepristupačne i zatvorene sheme apstraktnog mišljenja već hod ka samoj suštini stvarnosti. Svojim djelom Vujačić je obogatio crnogorsku i jugoslovensku filozofsko-etičku literaturu i postao uzorom predanosti istraživanjima složenih filozofsko-etičkih pitanja.

25

SEPT.

Prosvjetni rad

Akademik Vojislav Vulanović

NJEGOŠEVA BILJEŽNICA

Prska oko moje glave. Vrijeme huči. Munje i gromovi biju moj dom. Daždi u duši. Moje ruke gujama svezane.

Sâm, do dugo u noć. Lisnika vjetra u prozoru, komešaji u nebesima. Među šakom naroda prilegnut uz zemlju.

Nikoga ko mi može pomoći. Sva tirjanstva neba i zemlje stežu me. U ognjenom sam gnijezdu.

Duboka i tamna obvija me noć. I kamen mijenja pod olujom oblik. Kako ću se iskupsti, o nadeždo.

Miješajući pečal i prah, bilježim sebe na kamenu crnogorskom. Da mi je da samo jedna nit preživi u gluvilu kružnom ponad uzglavlja;

da njen se konac vidi iznad tišine, da šum riječi ostane u tami najkrajnjoj, kako budući sluh bi oštrila;

u to nekoliko listaka istorije što blješte od ognja, od pravedne krvi i pregnuća,

da li će moći da kane ijedno slovo moje, surove ljubavi, oli paklene.

Malo ih piše, malo, malo. Poeta je klik, ili ništa. Znam poete britke kao munja. Znam opojnu riječ svjesjetija.

Druge trenut baca u zapećak. Zamah goni oblačnost grdnu. U svijetlu brazdu teško pada pero. Zanos diže zemlju u svijet.

Na dom moj i u snima to mi sunce baca sjenku, kroza što ja vidim ljude.

Čest, hrabrost, uzvišena voljnost, ljudski je razlog. Ne lud vjetar. Tako ja svijet razumijem.

Prah gori pred očima mojim, kako da Omirovu liru prebiram. Strah hoće li zemlja podnijeti. Mnogo tamne krvi dotiče u nas.

Svijet je mali i u vjetruštini. Lakne mi kad sagnem se mravu, čeli, što vavijek grade a ne razgrađuju, uprti mišlju u sunca što nastaju.

Sretniji ulazi u salon, smišlja. Ja na poleđini pisma pišem same grke riječi i pečalne. Čitav dan u pristranu nebeskom nije me šcelo pero, pod stijenom, a evo noć i kako da je preturim.

Na ovom tamnom tlu nijesmo našli mogućnost da zaputimo se u polje večernje svjetlosti i vode;

nemamo mirnog dana ni vedre noćne zvijezde, ni trnja ljubavi, ni sna, ni časa rose, do časa presude;

na okomitom obzorju vječnu stražimo stražu, pred mora izdaleka viđena,

uvijek čekajući razur, ako nas tren ne prevari i noć koja svjetluca.

Moja riječ došla je iz nužde, iz pregnuća, iz paklene muke, kad tijesno je odsvuda, ja po kamenu vučem pero.

Da bijah srećan ban, ili graf, izlazio bih u šetnju kraj vode, vijao se uz nježne zefire, zborio odmjereno i zaludu.

Vičem, vičem, zaglušnih svijet, uždeni plamen koji me pali, ne da mi stati ni počinuti.

U Vijeni, Napuli, Rimu, ne silazih sa ovog gumna, u čiji sam vjhor ogrezao.

Dihaš voljna slobodo dušom mojom. Ko te može slomiti, jer si na bregovima. Ti su duša duše moje.

Sa gorja moga, pod zvijezdama jedini sam voljan na zemlji. San moj neuprljan nogama. Pred suncem prsa mi se raspućaju.

Ostani takva, riječi moja. Neka te veliki bol moj ne okrzne, jer nijesam mogâ

veleljepne prostore gledat a ne opaziti žalost ljudsku. Grob moj neka ti ne bude pečat.

Šta bi od mene bilo, a tamo sam malo, da ne bi mastila mog, i pečatnje tog što u duge noći sam smišljao, onda kad bje u mene najdublje vitlo.

Nemam mirnog trenu, ma bez daška. Iz mraka snatrim, obasjan svjetlošču. Čujem goru, tihu, šum tavne trave. Kozaricu rujnu, svezanu za tlo.

Zborim već dugo i ne razumijem duboke provale najžešćeg ognja.

O gospode, pisanje je moje stid,

slabost duše. A rekoh o junacima riječ dužnu, rekoh, o rekoh. To će, slutim, valjati potomcima.

Svaki je tren nesmislen talas u kom nam duša buduće snijeva, a to je život ljudski hitnut iz praznog vazduha oko zvijezda.

Ako proleti kroz dušu, ako spučiš to komade letenja i razmjere svemira, ako upredeš ljutog praha žeženu nit.

O uzmućeno poprište svjetova! O treperava vazdušja slobode! Tvojim se kracima mjeri čovjek.

Nije mi žâ što znah mahnut na tirjanina, no mi je žâ u ovu samrt, što nemah strašnu silu božju.

Grku će riječ reći, da riječ upravlja mojim stvarima, taj prazni pakosni zvuk, da sam slabić i nevaljao.

Ali moja je riječ jača, moja katedra bez suze. Kad budem otišao, ostaće plameni vjetar u ljudima, mojih riječi!

Ostaće moja soba puna, moja zemlja sa uždenim svijetlima, kojih se noć neće taći!

Ostaće moja prsa čista, na čija će se svraćat gumna da se ponese riječ!

Radosti putovanja, zrako što jezdiš pred očima, beskrajna tvoja ušća nose mi dušu, kao zlatnu tihu s Lovćena. Duboka moja noći

u tjeskoti između četiri zida, ko kuca, ne valja mu otvoriti. Pod čelom bezdani ponor puca. O žeđi, da mi je u svjetlost onu.

U sobi mojoj tek štap sjaja praha neshvatljivog. Ima li tla na kome bih mogao počinuti.

Za sebe skrajnut, da ne slušam fisak munja, no ushićen da dignem se i iziđem pod zvijezde.

Moja posljednja putovanja bila su bijeg - ćerala me smrt vjhorom paklenim, a žudio sam, bar, nad zemljom da hujim, kao list.

Kako se strašno pjane ljudi! Kako od zraka prave vješto budući svijet - no još dugo biće isto kao što sad vidim!

Zubove razvalina, narandže, sobe, prvi put sam razmatrao, i čuo granje u kvartiru, sa kartina.

Prvi put sam se tako obrnuo na trošni svijet - no ipak vječni, u kome moja zublja dogorijeva.

Ljepota je ognjena, da je nema, no zanosi i pjani čovjeka sa dna onih pećina ludih gdje razvijavaju se snoviđenja.

Ovo je strašni, divlji vrt, gdje stvor je bačen, i ne zna da vješto su zapete zamke po šiljcima oblačnih bregova.

Ova je zemlja moj žrtvenik, mravinjak nužni, militar, sa kojim se valja lukaviti.

Zboriti vještije od drugog, izmicati se i primicati, otvarat vrata na vrijeme.

Svuda oko mene ijed pletu zle tišine - stazu zemnu. Ne dam se varat ni za dlaku. Oluje te znam što snuju.

Olimpu rodni, prelit krvlju, baciće na tebe strašnu hulu još mnogi, što opran si čašču, iz kala što si uvis dignut.

No ti ćeš, u jedno daleko vrijeme, razbistrit se, i žertve tvoje opijaće zanosom ljude!

Ti ćeš biti u doba svako kad sloboda bude na cijeni, brilijant opran svojim prahom!

Evropa mrtva, sa hiljadu lica, s nategom priznaće narod moj, zemlja će sinuti prostorom donijeta na duh opšti i na mišču.

No zebem da će Svinga nesita unučad mi lučit, da trag im utre, iskopat znamen ispred moga doma, gdje bje mandarin nebeske imperije.

No mučenik prije, što je sve sile u nevidime vidike slio, a bio varan i kljaštren, ko drvo.

U dalekoj jednoj budući točki vaskrsnutu vidim svoju zvijezdu, kako nad narodom mojim plovi.

26

SEPT.

Prosvjetni rad

ANTOLOGIJA „PROSVJETNOG RADA“

BLEZ SANDRAR

ZVEZDANA NOĆ

Provodim najveći deo noći na palubi
 Sa neba zvezde prisno mi se naginju sve bliže
 Severna zvezda silazi polako na tamno obzorje
 Orion- moja konstelacija- na zenitu je
 Mlečni put kao neka blistava traka
 Širi se sve više svake noći
 A Mala Kola nagla se nejasna
 Dok je jug sve zračniji ispred nas
 Zato čekam uvek nespokojno
 Da se Južni Krst pojavi na istoku
 I onda imam više strpljenja do rađanja Venere

Sa tugom tada gledam kako naglo pada
 Preko zračnog neba jedna zvezda

Prepjevaio Nikola Trajković

Kao da je i samo rođenje – svijet je ugledao u Parizu, za vrijeme putovanja njegovih roditelja, koji su inače živjeli u Nojštetu u Švajcarskoj – nagovijestio nemirni i lutalački život Bleza Sandrara (1887-1961), velikog francuskog pjesnika. Obišao je mnoge zemlje, oplovio mnoga mora, unoseći u svoju poeziju iskonsku čežnju za lutanjem i traženjem nedostižnog...

Priređuje: Nebojša Knežević

Šezdeset tri godine rada Istorijskog arhiva Kotor

USLOVI RADA
JOŠ DALEKO OD
POVOLJNIH

-Bogata građa sistematizovana u tri velika fonda
 -Pripreme za digitalizaciju
 -Nedostatak stručnog kadra ključni problem

U Istorijskom arhivu Kotor čuva se dragocjena građa, među kojom i dokument iz 1309. godine. Danas funkcioniše u okviru Državnog arhiva sa Cetinja Iuzetno vrijedna građa sabrana je u tri velika fonda: sudsko-notarske knjige (1326-1949), upravno-politički spisi vanrednih providura Mletačke republike u Kotoru (1684-1979) i sudski i drugi spisi (1797-1918). Najvećim dijelom građa je na latinskom, italijanskom i francuskom jeziku. Unutrašnjost Crne Gore, prema riječima Stevana Radunovića, direktora Državnog arhiva, imala je bogate veze sa područjem Boke, te je nemoguće istražiti neku temu iz prošlosti države bez uvida u građu kotorskog arhiva. Da bi se građa što uspješnije i efikasnije mogla koristiti, trebalo bi da bude digitalizovana, što sa ovom u kotorskom arhivu, nažalost, nije slučaj. U toku je tek pilot projekat digitalizacije zemljišnih knjiga i katarstarske evidencije,

pod pokroviteljstvom jedne asocijacije evropskih arhiva. Naravno, najprije će se digitalizovati građa koja se najviše traži.

Nedostatak stručnog kadra, odnosno manjak zaposlenih jedan je od prvih problema ove ustanove. Nekada su u njoj radila 23 službenika, a danas samo tri arhivista. „Potrebni su nam ljudi koji znaju latinski, italijanski, francuski i koji su osposobljeni za rad u arhivima. Ranije su ovdje radili čuveni crnogorski arhivisti, kao Miloš Milošević, na primjer, koji je bio ime i u evropskoj arhivistici, a danas imamo najnepovoljniju kadrovsku strukturu,“ upozorava Popović. Za ovaj problem vezuje se još jedan – neadekvatni uslovi za čuvanje osjetljive arhivske građe. Naime, zgrada prokišnjava. Neodgovarajuća hidroizolacija i bez odgovarajućih mikro klima čini da su u ovoj ustanovi još daleko od odgovarajućih uslova.

J. Vk.

Jubilej 200 godina od rođenja Njegoša obilježen u Umagu

BOGAT PROGRAM U
ČAST VELIKANA

Veliki datum crnogorske istorije, kulture i stvaralaštva – 200 godina od rođenja Njegoša – proslavljen je i u Umagu, u Hrvatskoj. U muzičko-pjesničkom programu, održanom u Gradskoj knjižnici, učestvovali su profesori Božidar Radulović iz Pule i Dušan Roganović iz Rovinja, guslar Božidar Caković iz Rovinja, kustos

Muzeja iz Peroja Nikola Skokos s članovima Društva perojških Crnogoraca koji su pjevali Njegoševe pjesme. Program su organizovali umaško Društvo Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Bujština“ i Zajednica Crnogoraca i prijatelja Crne Gore Istarske županije.

J. Vk.

Predstavljena monografija Nikole Mija Vujoševića

KANJON PLATIJA VJEČITA
INSPIRACIJA

Monografija uglednog crnogorskog slikara Nikole Mija Vujoševića predstavljena je početkom jula u holu Muzeja i galerija Podgorice. O djelu su, pored umjetnika, govorile istoričarke umjetnosti Olga Perović i Ljiljana Zeković, a medijator je bila Petrica Duletić, urednica izdanja.

U Monografiji je sabrano sve što je vezano za Vujoševićovu ličnost: od mnoštva reprodukcija njegovih slika, uvodnog teksta Zekovićeve, likovne kritike, iscrpne bibliografije, biobibliografije, biografije, sve do nebrojenih dokumentarnih fotografija iz raznih faza životnog puta, kojim je ovaj umjetnik zašao već u devetu deceniju.

Kako je navela Ljiljana Zeković „nostalglični predjeli rodnog grada Podgorice i njegove okoline, grandiozni kanjon Platija, raskošne odežde lišaja i ruja koji pokrivaju surove kamene litice, teme su koje je Nikola Vujošević istrajno slikao tokom svog višedecenijskog rada“.

Prema njenim riječima, „kamen, božji dar i usud crnogorske zemlje, postao je za Nikolu Vujoševića stvori-

SA PROMOCIJE U JU GALERIJE I MUZEJI PODGORICE

teljski demijurg koji posjeduje snagu i iskonsku energiju vječnosti, postojanosti, nepromjenljivosti, snagu iz koje je čovjek crpio duhovne i egzistencijalne sokove“.

Olga Perović je naglasila da monografija na koricama ima dvije slike koje pokazuju suštinu ogromnog ciklusa o Platijama.

„Jedna govori o vrlinama kanjona, o njegovim dubinama, nedostignutom dnu i blistavoj vodi u dnu. Druga slika nam pokazuje da je Nikola sve to proživio čak do lišajeva na kamenu, napravivši serije izvanrednih slika lišajeva u kanjonu“, istakla je Perovićeva.

Obraćajući se prisutni-

ma, Nikola Vujošević je zahvalio svima koji su učestvovali u pripremi monografije.

Knjiga je objavljena u izdanju JU Muzeji i galerije Podgorice i Centra savremene umjetnosti Crne Gore, a pomogli su Glavni grad Podgorica i Ministarstvo kulture.

O. Đ.

Udruženje Poljaka u Crnoj Gori organizovalo ljetovanje za učenike iz Bijelog Polja u Poljskoj

UPOZNALI ZNAČAJNE
KULTURNE I ISTORIJSKE
ZNAMENITOSTI

U organizaciji Udruženja Poljaka u Crnoj Gori, a pod pokroviteljstvom Ambasade Poljske u Podgorici, grupa od oko 40-ak učenika iz Bijelog Polja boravilo je u Poljskoj. Vanda Vujisić, predsjednica Udruženja, ujedno organizatorica i koordinatorka putovanja, naglasila je da se ljetovanje, odnosno ekskurzija organizuje četvrti put, te da zahvaljujući dobroj organizaciji nailazi na sve veće interesovanje i roditelja i dece. Deca, uzrasta od 12 do 16 godina, koja su pohađala i uspješno završila kurs poljskog jezika, kao i ona poljskog porijekla, u pratnji svojih vaspitača dr Dušana Bugarina i Mile Korać, profesori Srednje stručne škole u Bijelom Polju, Tereze Medojević, predavač na kursu poljskog jezika, Katarine Nenezić i Blagoja Vujisića, direktora škole, upoznala su se sa značajnim kulturnim i istorijskim znamenitostima nekoliko poljskih gradova.

Na primjer, nekoliko dana proveli su u Krakovu, nekadašnjoj prijestonici Poljske, jednom od najznačajnijih turističkih centara, sa oko 6.000 atraktivnih objekata, gdje je posebnu pažnju zaukopio podzemni grad koji, zapravo, predstavlja Krakov davnih vjekova. Zatim, Krakovski trg sa kulom, posjeta Katoličkoj crkvi, starom jevrejskom kvartu sa sinagogama, Jagelonskom univerzitetu, na kom je studirao i

BOGATIJI ZA POSEBNO ISKUSTVO

Ivo Andrić. Takođe, posjetili su i Vavel, utvrđeno krečnjačko brdo, na čijem vrhu se nalazi Kraljevski dvorac sa oružarnicom i katedralom u čijoj kripti su sahranjeni drevni kraljevi Poljske, i gdje su se odvijala njihova krunisanja.

„Posebno interesantan bio je prolaz kroz „Zmajevu pećinu“, kao i legenda o njoj. Potom, rudnik soli Vjelička, čija dubina iznosi 327 metara, a podzemlje rudnika sastoji se od gotovo 300 kilometara tunela i oko 300 prostorija. Mnogi predmeti, poput namještaja i luster, napravljeni su od soli i to u raznim bojama. Uz to, ništa manje interesantno nije bio ni

boravak na zatvorenim plivačkim bazenima u Zakopanama i Krakovu. Osim plivanja, deca su uživala u čarima uzbudljivog vodenog tobogana, kao i igrama s loptom. Pored Zakopana, najpoznatijeg skijališnog centra, obišli smo i podnožje planina Tatry, kao i Gubalavke (1.118 metara nadmorske visine), vrh Kasprov (1887 metara nadmorske visine), a kasnije plovili rijekom Vislom. U gradu Pulavi organizovane su i večeri poljskih narodnih plesova, dok smo u Baltovu razgledali „Jura park“ i akvarijum sa eksponatima životinja iz praiistorijskog perioda. Tom prilikom Dušan Bugarin, profesor biologije,

održao je kratko predavanje. Centar nauke Kopernik u Varšavi privukao je posebno interesovanje, a u njemu planetarijum „Nebesa Kopernika“, gdje su mogli gledati simulacije zvjezdanog neba i objekata koji se mogu posmatrati različitim vrstama teleskopa“, objašnjava direktor Vujisić. On dodaje da je Dan državnosti Crne Gore proslavljen u gradu Pulavi i naglašava da je poseban značaj ove ekskurzije u tome što su deca mogla na pravi način provjeriti znanje poljskog jezika, stečenog na kursu u Bijelom Polju.

Blagoje Vujisić

KNJIGA KOJA ONEMOGUĆAVA KRIVOTVORSTVO I POTENCIRA ISTINU

(*Petar Aleksejevič Lavrov: „Petar II Petrović Njegoš“, Institut za crnogorski jezik i književnost, Podgorica, 2013*)

Petar Aleksejevič Lavrov rodonačelnik je enormno bogate literature o Petru II Petroviću Njegošu. On je jedan od tvoraca njegešologije i spada u njezin vrh. Prije njega, o Njegošu su, neko manje, neko više, pisali St. Vraz, Jov. Subotić, St. M. Ljubiša, V.N.G. Medaković i Svetislav Vulović, ali ih je Lavrov nadmašio, ne samo volumenoznošću svoga djela, već i fundamentalnim istinama o Njegoševu djelu i naučnošću videnja Njegoševu pojave u cjelini. Široj čitalačkoj publici, zbog nepristupačnosti teksta, bio je poznatiji ogled srpskoga kritičara 19. vijeka Svetislava Vulovića, pod naslovom „Petar Petrović Njegoš, pesnik srpski“, objavljen u Godišnjici Nikole Čupića 1877. (EJ 8,559), ali ga je Lavrov u naučnim krugovima zašenio i postao nezabavljiva literatura o Njegošu i njegovu djelu. Vulović je, inače, bio profesor južno-slovenskih književnosti na Velikoj školi u Beogradu, pa se, i po struci i po pozivu, morao baviti Njegošem, te njegov ogled doživljava i nova savremena izdanja. Taj ogled je Lavrovu bio poznat, a možda je i podsticajno djelovao da se posveti velikom pjesniku južnoslovenske literature. Prevažao ga je, svim elementima književne kritike je iznad njega.

Kao i Vulović, i Petar Aleksejevič Lavrov bio je kvalifikovan da piše o Njegošu. Taj ruski slavist rođen je u Jaroslavlju 1856. i živio je do 1929. god. Umro je u Lenjingu. Knjiga o kojoj je riječ monografskoga je tipa. Njen autor se zaputio prostorom i vremenom da iznađe i pre-

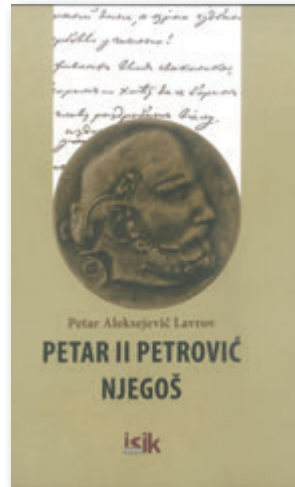
doči genealogiju Njegoševe loze, njegov životni put i genezu pjesnikovog poetskog iskaza. U tehničkom smislu, u knjizi se jasno uočavaju dva dijela, pri čemu je prvi dio posvećen istorijskome kontekstu, a drugi – genezi Njegoševa pjesničkog iskaza i raspravljanju o autorstvu Mažuranićeva epa „Smrt Smail-age Čengića“. Prostor posvećen takvome koncipiranju studije srazmjerno je ujednačen, pa se ne može govoriti o favorizovanju jedne građe na račun druge. Autor studije nije dao popis korišćene literature, kako se to praktikuje u sličnim poduhvatima, ali se izvori najčešće mogu vidjeti iz fusnota, čime rukopis obiluje. Iako je njegešologija bila u povoju u vrijeme autorova baljenja Njegošem – ipak je bilo izvora na raspolaganju. Kako arhivska građa (pisma) nije bila proučena i sređena kad je Lavrov pisao studiju, mislimo da je nesredjenost te građe mogla biti ograničavajući činilac i smetnja u donošenju zaključaka. Zahvaljujući današnjem stepenu nauke o Njegošu (Celokupna dela, Prosveta, Beograd 1951-1955), može se provjeriti sve što je Lavrov napisao o Njegošu i njegovu djelu. Najteža provjera ide sa pismima, mada autor predočava i datum koji nose.

Prelaskom na fazu Njegoševu umjetničke djelatnosti, Lavrov je prešao na prikaz Njegoševu literarne djelatnosti. Razvijen narodni osećaj za vlastitu samobitnost, potenciran crnogorskom epskom pjesmom i geografska skrajnutost (i drugi elementi) uslovlili su da u Cr-

noj Gori bude razvijan osećaj za narodni jezik i narodnost u umjetničkom tekstu.

Kritika naglašava da je knjiga pisana na osnovu arhivske građe, naročito njen prvi dio. Istorijska dokumentacija sputava subjektivizam i proizvoljnost i daje pečat naučnosti tekstu koji autor piše. Ta dokumentacija nosi patinu izvornosti i trasira puteve intelektualne aktivnosti, onemogućava krivotvorstvo i potencira istinu. Naravno, i njegovo korišćenje zahtijeva korektnost interpretacije i visok nivo intelektualnog poštenja, bez čega prave istine nema. Lavrov je koristio, prije svega, Njegošev Ishodjaščij Žurnal, i svako od njegovih pisama (Njegoševih) može se uporediti sa, danas sređenom, Njegoševom prepiskom u okviru pjesnikovih sabranih djela. Kako se vidi, bila mu je na raspolaganju i arhiva (odgovarajuća) dubrovačkih knjiga. Zato njegovo djelo nije samo literarne prirode, već i naučno, u mjeri u kojoj građa zahtijeva.

Književna kritika naglašava da je Lavrovljeva studija o Njegošu, kada se pojavila, predstavljala pravo remek djelo, u svojoj vrsti. To i voluminoznosti u naučnim aspektom. Nije previše zalazio u filozofski aspekt Luče mi-krozozma, niti je analizirao likove Njegoševih djela – što se može tumačiti strahom od opštirnosti ili čuvanje, da, u slučaju Luče, ne zađe u prostor koji mu ne odgovara. Iz bogatih fusnota njegove knjige vidi se da mu je bila poznata sva prethodna građa o Njegošu, kao i crnogorsko narodno pjesništvo. I u

tome je jedna od vrijednosti njegove knjige. Nije zalazio ni u filozofski sloj Njegoševa djela, onako kako su to radili M. Đilas ili V. Pavićević. Lavrovljeva studija o Njegošu je najcitiranija knjiga nastala o najvećem crnogorskom pjesniku i misliocu. Nju citira i autoritativna redakcija (naznačenih) Njegoševih sabranih djela, a u naše vrijeme i njegešolog V. P. Nik-čević. Iako se u nekim aspektima tekst ove knjige doživljava kao staromodan, on je značajan kao kulturni raritet i riznica naučnih vrijednosti. Savremena njegešologija obogaćena je djelima V. Pavićevića, P. Popovića, Mil. Đilasa, Spasića, Vojislava P. Nik-čevića, Slobodana Tomovića i mnogih drugih, ali je Lavrov neprevaziđen i uvijek dobro došao pri ruci. Institutu za crnogorski jezik i književnost ova knjiga služi na čast.

Krsto Pižurica

ISTINA I VISOKE ETIČKE NORME

(*Blažo T. Orlandić: „Orlovo gnijezdo, Gornjoseočka hronika od XV vijeka do kraja II svjetskog rata“, Kulturni Centar Bar, 2011*)

Najnovija knjiga Blaža Tomova Orlandića „Orlovo gnijezdo-Gornjoseočka hronika od XV vijeka do kraja II svjetskog rata“ predstavlja dokumentarno-publicističko historiografsko djelo kojim se na objektivni i dokumentaran način popunjava dosadašnja naučna praznina u istoriji Gornjih Seoca, Crmnice, opštine Bar i Crne Gore. Ovaj neumorni, stvestrani pregalac na različitim poljima ljudskog stvaralaštva – graditelj i realizator strateških i kapitalnih projekata u energetici i infrastrukturi (Regionalni vodovod za Crnogorsko primorje i probijanje vodovodnog tunela „Sozina“), prvi čovjek opštine Bar u vrijeme katastrofalnog zemljotresa 15. aprila 1979. godine, kada je vizionarski uspješno obnovio i postavio nove temelje gradu i opštini Bar – veoma uspješno se ogledao i u već do sada objavljenim djelima. Pišući „Orlovo gnijezdo – Gornjoseočku hroniku od XV vijeka do kraja II svjetskog rata“, kao da se rukovodio mislima Popa Dukljanina – Grgura barskog, koji u „Kraljevstvu Slovena“ navodi: „Neka niko od čitalaca ne misli da sam išta drugo napisao sem kazivanja naših predšasnika i davnašnjih patricija, koja su kazivanja istinitim pripovijedanjem doprla do mene“, pa autor u svom djelu ističe: „Ne piše se ništa drugo osim onoga što je i kako je bilo, što je na bazi dokumenata, predavanja i ličnih doživljaja, što se ne može izbrisati, zaobići, izostaviti ili netačno prikazati!“

Stvaralački opus Blaža T. Orlandića najbolje karakteriše Montenjeva maksima: „Jedino me kaznovrnost smiruje, kao i ovladavanje mnogostrukošću“.

Knjiga je strukturirana u četiri cjeline u kojima su na

objektivni i analitički način predstavljeni istorijski i društveni procesi, događaji, narod, poznate i znamenite ličnosti Gornjih Seoca, Crmnice i Crne Gore.

Posebnu dragocjenost čine autorova senzibilnost, zapažanja i konstatacije o istorijskim zabludama, prevarama, krivotvorenjima, podvalama, izdajama i kolaboracijama koje su se dešavale, a i danas se dešavaju od strane onih snaga koje negiraju državni subjektivitet i samobitnost Crne Gore.

Autor je u ovom djelu na pijedestal postavio visoke etičke i moralne norme, čast, istinu, ispoljavanje patriotizma i vjekovne neprestane borbe za slobodu crnogorskog naroda. Orlandić je svjedok najtragičnijih događaja u Drugom svjetskom ratu, te na autentičan i objektivni način prikazuje to vrijeme, ljude, događaje, sukobe i podjele i njihove trajne nesagledive posljedice.

„Orlovo gnijezdo – Gornjoseočka hronika od XV vijeka do kraja II svjetskog rata“ predstavlja stabilan temelj i osnovu za dalja naučna i publicistička istraživanja.

Cvetko Pavlović

PROUČAVANJE PLEMENSKE ISTORIJE

(*Žarko Leković: „Drobnjak od 1850. do 1918“, MC – DČCG, Nikšić, 2011*)

Crnogorsko društvo je vjekovima bilo i ostalo u duboko patrijarhalnom, poluautoritarnom kalupu. Plemensko nasleđe je u velikoj mjeri prihvatilo autoritarnost kao realnu i nužnu potrebu u cilju što jače plemenske i državne kohezije Crne Gore. Dr Žarko Leković predstavlja jednog od najperspektivnijih istoričara crnogorskog podneblja. Njegova temeljitost, stručnost, zreo i ozbiljan kritički naučni pristup za rezultat imaju na desetine naučnih radova objavljenih u eminentnim međunarodnim naučnim časopisima, kao i nekoliko veoma zapaženih monografija. Njegovo najnovije djelo „Drobnjak od 1850. do 1918“, nastalo na osnovu doktorskog rada odbranjenog na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Beogradu, predstavlja logički nastavak prethodnog djela „Drobnjak u prvoj polovini 19. vijeka“.

Autor na primjeru velikog i razgranatog plemena Drobnjak opisuje istoriju crnogorskog društva u 19. vijeku i ponire u najdublje

slojeve društvenih odnosa. Knjiga je koncipirana iz više cjelina. Dodatno je obogaćuju brojni prilozima, pasoške knjige, protokoli, kao i registar imena.

Prvi segment knjige govori o borbi za oslobođenje 1850–1878. godine. Čine ga poglavlja: Ustanci i pogranični odnosi 1851–58, Razgraničenje Crne Gore i Turske, Period relativnog mira 1863–73, Ustanak u Drobnjaku 1874–78. godine.

Drugi korpus poglavlja bavi se periodom od Berlinškog kongresa do Balkanskih ratova. Čine ga sljedeća poglavlja: Obnova života nakon razaranja, Odnos prema ustanku 1882, Rad na jačanju državnih organa vlasti, Političke borbe – obesvećenje slobode 1905–1912.

Sljedeći dio govori o vremenu ratova 1912–1918. godine. Čine ga poglavlja: Balkanski ratovi 1912–13, Političko stanje uoči svjetskog rata, Prvi svjetski rat, Život naroda pod okupacijom i komitske borbe 1916–18.

Naredni dio bavi se prvjetom, kulturom, crkvom,

narodnim životom i običajima. Čine ga poglavlja: Uloga crkve, prosvjete i kulture 1851–78, Kulturni progres, otvaranje i rad novih škola 1878–1912, Narodni život i običaji, crkva i prosvjetni rad od početka Balkanskih do kraja Prvog svjetskog rata.

Posljednji, peti dio, bavi se migracionim kretanjima, s posebnim osvrtom na Drobnjake u Americi.

Radenko Šćekić

PJESMOM KA LJEPOTI

(*Slobodan – Zoran Obradović: „Tražim te“, PC – Lab i Međunarodno udruženje pisaca i slikara „Stihom govorim“, Bijelo Polje, 2013*)

„Tražim te“ je knjiga koja se po sadržaju, jezgovitosti i stilskoj raznolikosti, ali i po formi (ne samo soneta), razlikuje od prethodnih, jer autor na specifičan način nastavlja svoju potragu za ljepotom i smislom ljubavi i topline koje vidi kao postojane kategorije. Skoro se neprimjetno, a ipak značajno i vidno, dotiče egzistencijalnih tema. Pjesnik je poetskim zamahom i asocijativnošću iznova naglasio svoja davnašnja opredjeljenja koja ga, u aristotelovskom smislu riječi, utemeljuju u spoznaji ljudskog dobra kao najvećeg dobra. Ona i ističu njegovu duhovnu snagu, raskošni talenat i neobičnu spontanost, s jedne, i uklopljenost u svijet skromnih i svima pristupačnih, s druge strane, čime ga još više približavaju čitaocu i uspravljaju na poetskom putu, pa zato tako o tim vrijednostima svestrano poetski i zbori.

Čitajući ovu knjigu, nemoguće je ne uočiti da se Obradović napajao ljepotom i ornamentikom zavičajnog miljea i onim u njima prisutnim lirsko-epskim nabojima koji za potku imaju prirodnu blagost koja karakteriše i autora. Zato i ne čudi to što melodijom i ritmikom čini da one

bivaju snažno izvorište pjesme kao iskaza njegovog osjećanja za perfekciju riječi, jezika i slike koji se tako i spontano sublimiraju u skladnu cjelinu.

Obradovićev stil prosto nameće osjećaj da on i ne piše, već slika pejzaže koje pjeva njegova duša, te tako srebrni pjesme i uporno šalje znake da ljepotu sluti, da kroz znake živi i traje. I to je ono što čitaoca neminovno prati kroz cijelu knjigu. U potrazi za pravim vrijednostima Obradović, pored dominantnih – ljubavi i čovjekoljublja, snažno pjeva i o ženi kao najdubljoj suštini ljudskoga bića, koju pjesmom brani i skoro jesenjinovski ističe svoju posvećenost voljenoj do te mjere da mu njene sijede kose mladosti blistaju („Starimo“).

Ovo je knjiga iz koje izbija svjetlost i dobro, vjera u bolje i nada u buduću. Iako je svjestan da čovjek nije kremen – već njegov praš, u pesnikovoj glavi se rađaju plava jutra, i zato se čudi šta se to zbiva s ljudima, pa poručuje: „Pa šta je vama, što ste se stisli?/ Vi zlobu ljubite od svega više./ Pustite blagost u srce, u misli.../ Neka duša vaša ljubavlju diše“ („Pa šta je vama“).

Nemoguće je ne uočiti da je ovo i knjiga stalne zapitanosti nad smislom i pojavnim, koja njenom tvorcu, koji „umjesto ordenja nosi veliko srce, osmijeh u njemu i tople riječi pisane za ljude“ („Umjesto ordenja“), u zamjenu za dileme nameće odlučnost da ne prihvata sebičnost i ne priznava uskogruđe. Zato Obradović i „pušta riječi da na papir slijeću“, jer osjeća da im je tu dom, jer one su melem koji vidu dušu, one podižu nejake, sputavaju ružnu riječ, obuzdavaju ohole, sagorijevaju mržnju i čitaoca brane od svakoga ko bi da ga rani.

Ovo je poezija koja treba čitati i vraćati joj se jer je, očito, pisana da traje i opstaje u vremenima i da se pamti po ljepoti.

Peko Laličić

Udruženje gorana i Dječji savez Podgorica

SADNICE ZA NJEGOŠEV JUBILEJ

I ove godine je Udruženje gorana Podgorice, u saradnji sa Dječjim savezom, tradicionalno povodom Svjetskog dana za zaštitu čovjekove okoline, organizovalo posjetu Nacionalnom parku Lovćen.

Bili su to uglavnom osnovci koji su se istakli na mnogobroj-

nim akcijama pošumljavanja, edukacije iz oblasti ekologije, te unapređenja i zaštite životne sredine.

Gorani su posjetili Njegošev mauzolej na Lovćenu i upoznali se sa nacionalnim parkom. Slijedilo je i uručenje nagrada za najbolji literarni

rad iz oblasti ekologije koju je obezbijedio Dječji savez Podgorica.

Potom su gorani sadili sadnice u Njegoševoj šumi – 200 sadnica za Njegošev jubilej (200 godina od rođenja), čime su ispunili svoj ekološki čas.

Š. B.

BRIŽLJIV ODNOS PREMA OKOLINI: Osnovci u akciji

Međunarodni pjesnički konkurs za djecu

KRALJEVSTVO BIJELIH RADA

Međunarodno udruženje stvaralaca „Stihom govorim“ iz Bijelog Polja i Opština Bijelo Polje organizuju Prvi međunarodni pjesnički konkurs za djecu:

KRALJEVSTVO BIJELIH RADA

Divno kraljevstvo jedno ima kao da je sa druge planete, smješteno je na obali rijeke Lima, ali da ga vidi može samo dijete.

Odrasli ga ne vide od Bijelog grada koji tu već dugo raste da nam bude bolje... To kraljevstvo je kraljevstvo Bijelih Rada, po kome se i bijeli grad zove Bijelo Polje.

U to kraljevstvo – Kraljevstvo Bijelih Rada ne dolaziš putem, Limom ili prugom koje ima, Već srcem i maštom i postaneš princem tada u Bijelom Polju – Princem stihova, ili Princezom rima...

Dovoljno je samo da zažmuriš i dušu otvoriš, pa preko gora i mora, rijeka, planina – a iz tvog grada, pošalješ nam u pismu pjesmu koju kod kuće stvoriš i na njemu adresa jedna: Kraljevstvo Bijelih Rada

Slobodan Zoran Obradović

Radove će pregledati međunarodni stručni žiri sastavljen od profesora jezika i književnika.

Za nagrađene i pohvaljene, kao i autore čije pjesme budu objavljene, zbornik je besplatan (za učesnike iz inostranstva troškove slanja zbornika snose učesnici).

Zbornik će, 15 dana nakon promocije, biti dostupan i u elektronskoj verziji, kao online izdanje na sajtu.

Sve informacije vezane za konkurs, promociju zbornika i uručenje nagrada biće dostupne na sajtu:

www.kraljevstvobijelihrada.stihomgovorim.com

Uslovi konkursa: Mogu se javiti djeca pjesnici, učenici osnovnih škola.

Radovi: Potrebno je dostaviti tri pjesme potpisane imenom i prezimenom učenika, s naznakom razreda, kao i nazivom škole i imenom mentora ili jednog roditelja, adresom stanovanja, te i-mejlom i brojem telefona.

Tema je slobodna!

Konkurs je otvoren od 1. 9. 2013. do 15. 10. 2013. godine.

Rezultati će biti objavljeni 15. 11. 2013. godine na sajtu www.kraljevstvobijelihrada.stihomgovorim.com

Radovi treba da budu na jednom od jezika: crnogorski, srpski, hrvatski, bosanski, pisani

fontom Times New Roman, veličina 12, word dokument (doc ili docx).

Radove dostaviti na e-mail: kraljevstvobijelihrada@stihomgovorim.com

Nagrađeni učenici dobiće diplomu, a nagrađene i pohvaljene pjesme, kao i pjesme po odabiru žirija naći će se u Zborniku festivala.

Autor najbolje pjesme (po izboru žirija) dobiće titulu Princeza KRALJEVSTVA BIJELIH RADA.

Promocija zbornika i uručenje diploma biće organizovano u Bijelom Polju do kraja decembra 2013. godine, ili prvih dana januara 2014. godine.

Medjunarodna manifestacija literarnog i likovnog dečjeg stvaralaštva i stvaralaštva za djecu

XXVII „SUSRETI POD STAROM MASLINOM“ RASPISUJE NAGRADNI KONKURS ZA LITERARNE I LIKOVNE RADOVE NA TEMU „ŠAPAT MASLINE“

Pravo učešća na konkursu imaju učenici osnovnih škola i, naravno, mališani iz vrtića, svih zemalja ovog našeg malog – velikog svijeta.

Radove slati do 11. novem-

bra 2013. na adresu: JP Kulturni centar – Bar, (na nagradni konkurs), „Susreti pod Starom maslinom“, Jovana Tomaševića br. 57.85000 Bar.

Sve informacije na telefon:

067/ 572-332; 030/ 312- 513; 030/ 312- 431

Dragi naši drugari, uvaženi narode dječji, dobrodošli u Bar, luku vaše mašte.

AKTIVNOSTI UDRUŽENJA „DJECA TIVTA“

I OVOG LJETA BEZ ODMORA

NVU „Djeca Tivta“ je i ovoga ljeta, iako je većina članova bila na školskom raspustu, bila aktivna i realizovala mnoge planirane programske ciljeve i aktivnosti.

Na 21. kotorskom Festivalu pozorišta za djecu tivtanski Dječji savez je, tradicionalno, u saradnji sa Dječjim savezom Podgorice, u pratećem dijelu festivala, priredio dramsko-muzički program sa igrom, glumom, baletom i plesom, pod nazivom „Razigrane ljetne varijacije“. Raznovrsnost i kvalitet sadržaja naišli

na izvanredan prijem publike na prepunom Trgu od oružja.

Pod motom upoznavanja kulturno-istorijske baštine Boke Kotorske i Crne Gore, aktivisti Dječjeg saveza su još proljetos obišli tvrđavu Goražde na Mircu podno Lovćena, zatim Gornju Lastvu, specifičnu ambijentalnu cjelinu kod Tivta. Potom su učestvovali na „Fašinadi“, tradicionalnoj manifestaciji koja se održava svakog 22. jula u Perastu i na otoku Gospa od Škrpjela.

Sredinom avgusta, povod-

om Svjetskog dana humanosti, izvedena je humanitarna akcija u vidu pomoći dvjema porodicama. U saradnji sa Modnim klubom „Da Qui“ prikupljeno je 10 paketa hrane, higijenskih potrepština, odjeće i obuće. Aktivisti Dječjeg saveza, sa predstavnicom Centra za Socijalni rad obišli su, prvo, porodicu Zage Adžović na Lovanji kod Tivta, a zatim porodicu Žakline Perović u Škaljarima kod Kotora.

Š. B.

HUMANITARNE AKCIJE U PRVOM PLANU: U POŠETI MNOGOČLANOJ PORODICI PEROVIĆ

U Lovćencu završena druga po redu škola „Crna Gora moja postojbina“

UPOZNALI JEZIK, KNJIŽEVNOST, KULTURU I ISTORIJU SVOJIH PREDAKA

Svečanom dodjelom diploma, u Crnogorskom kulturnom centru u Lovćencu, završena je druga po redu škola „Crna Gora moja postojbina“.

Nastava je obuhvatala predmete Istorija Crne Gore, Geografija Crne Gore, Crnogorska književnost, Crnogorski jezik, Kulturna baština Crne Gore i Muzička kultura Crne Gore, a izvodili su je profesor književnosti Aleksandra Vučinić i profesor razredne nastave Gordana Krivokapić.

Školu je organizovalo Udruženje Crnogoraca Srbije „Krstas“, uz podršku Ministarstva prosvjete Crne Gore i Centra za iseljenike Crne Gore.

U ime organizatora, polaznicima koji su uspješno završili školu diplome je uručio Nenad Stevović, ističući značaj škole za crnogorsko iseljeničtvo i doprinos Udruženja „Krstas“

projektu škole „Crna Gora moja postojbina“. Za proteklih šest godina, kroz Ljetnu školu na Ivanovim koritima u Crnoj Gori i kroz dvije generacije škole u Lovćencu, blizu 100 lovcenačke dece upoznalo se sa ljepotama crnogorskog jezika i književnosti i sa kulturnom i istorijskom baštinom svoje postojbine. Interesovanje đaka za narednu školsku godinu je veliko.

Lj. V.

OŠ JEDNA USPJEŠNA GENERACIJA POLAZNIKA: Učenici sa diplomama

LIST CRNOGORSKIH PROSVJETNIH, KULTURNIH I NAUČNIH RADNIKA IZDAVAČ: ZAVOD ZA UĐZBENIKE I NASTAVNA SREDSTVA PODGORICA

ODGOVORNI UREDNIK: dr Goran Sekulović

List izlazi mjesečno. Godišnja pretplata 4,40 eura, polugodišnja 2,20 eura

Broj žiro računa: 510 - 267 - 15

VEB-SAJT: www.zuns.me/prosvjetnirad

UREDNIŠTVO I ADMINISTRACIJA: Ulica Balšića br. 4

tel/fax: 020/ 231-254 i 020/ 231-255; mob: 067/ 222-982; e-mail: prosvjetnirad@t-com.me

Rukopisi se ne vraćaju

1. Izračunati vrijednost izraza $a(a+2) + b(b-2) - 2ab$, ako je $a-b = 2013$.

2. Odrediti sve parove cijelih brojeva (m,n) koji zadovoljavaju jednačinu

$$mn + 5n = m^2 + 10m + 30.$$

3. Cifre a i b su različite i takve da važi $\overline{aa} \cdot \overline{ba} \cdot \overline{aba} = \overline{abaaba}$.

Dešifrovati datu jednakost.

4. Dat je pravougli trougao ABC čije katete imaju dužine $a = 4$ cm, $b = 3$ cm. Odrediti rastojanje između centra upisanog i centra opisanog kruga trougla ABC.

5. U trouglu ABC težišna duž BM je dva puta manja od stranice AB i obrazuje sa njom ugao od 40° . Odrediti veličinu ugla $\angle ABC$.

RJEŠENJA

1. Sređivanjem datog izraza i korišćenjem zadatog uslova dobijamo:

$$\begin{aligned} a(a+2) + b(b-2) - 2ab &= a^2 + 2a + b^2 - 2b - 2ab \\ &= (a-b)^2 + 2(a-b) \\ &= 2013^2 + 2 \cdot 2013 \\ &= 2013 \cdot 2015 \\ &= 4056195. \end{aligned}$$

2. Data jednačina je ekvivalentna jednačini

$$n(m+5) = (m+5)^2 - 25 + 30, \text{ a to je ekvivalentno sa}$$

$$(m+5)(n-m-5) = 5$$

\Leftrightarrow

$$(m+5=5 \wedge n-m-5=1) \vee (m+5=1 \wedge n-m-5=5) \wedge (m+5=-5 \wedge n-m-5=1) \vee$$

$$\vee (m+5=-1 \wedge n-m-5=5) \vee$$

\Leftrightarrow

$$(m=0 \wedge n=6) \vee (m=-4 \wedge n=6) \vee (m=-10 \wedge n=-6) \vee (m=-6 \wedge n=-6)$$

Dakle, cjelobrojna rješenja date jednačine su uređeni parovi

$$(0, 6), (-4, 6), (-10, -6) \text{ i } (-6, -6).$$

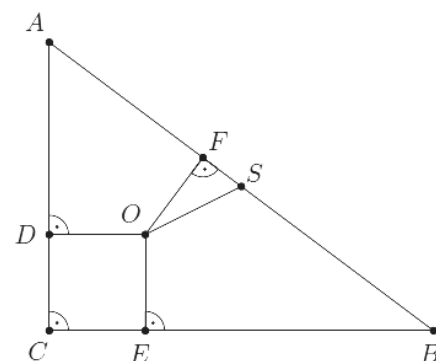
3. Kako je $a \neq b \neq 0$, $\overline{aa} = 11a$ i $\overline{abaaba} = 1001 \cdot \overline{aba} = 7 \cdot 11 \cdot 13 \cdot \overline{aba}$, to nakon dijeljenja sa $11 \cdot \overline{aba}$ dobijamo $a \cdot \overline{ba} = 7 \cdot 13$. Sada dobijamo dva slučaja:

$$(1) a = 7 \text{ i } 10b + a = 13, \text{ koji nema rješenja;}$$

$$(2) a = 1 \text{ i } 10b + a = 91, \text{ koji daje rješenje } a = 1 \text{ i } b = 9 \text{ tj. } 11 \cdot 91 \cdot 191 = 191191.$$

4. Označimo sa S centar, a sa R poluprečnik opisanog kruga, sa O centar, a sa r poluprečnik upisanog kruga. Centar opisanog kruga je središte hipotenuze, pa je $|AS| = |SB| = R$. Neka su D, E i F redom podnožja normala iz tačke O na stranice AC, CB i BA .

Tada je $|OD| = |OE| = |OF| = r$.

Primjenom Pitagorine teoreme na trougao ABC dobijamo

$$c = |AB| = \sqrt{4^2 + 3^2} = \sqrt{25} = 5 \text{ cm.}$$

Uočimo da važi

$$\frac{ar}{2} + \frac{br}{2} + \frac{cr}{2} = p_{\Delta ABC} = \frac{ab}{2}$$

$$\text{pa je } r = \frac{ab}{a+b+c} = \frac{4 \cdot 3}{12} = 1 \text{ cm}$$

Važi

$$|AF| = |AD| = |AC| - |DC| = b - c = 2 \text{ cm}$$

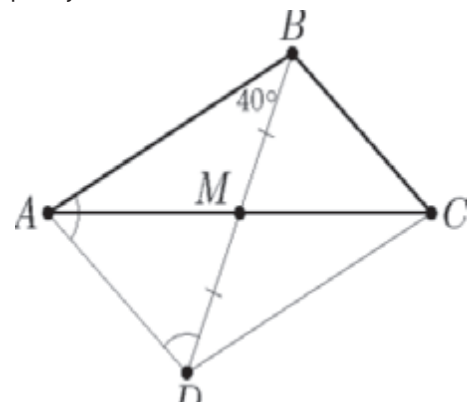
i

$$|FS| = |AS| - |AF| = R - |AF| = \frac{5}{2} - 2 = \frac{1}{2} \text{ cm}$$

pa traženu udaljenost dobijamo primjenom Pitagorine teoreme na trougao OFS:

$$|OS| = \sqrt{|OF|^2 + |FS|^2} = \sqrt{1 + \frac{1}{4}} = \frac{\sqrt{5}}{2} \text{ cm.}$$

5. Na polupravoj BM odredimo tačku D

tako da je $BM = MD$. Kako je $AB = 2BM$, to je $AB = BD$, odnosno trougao ABD je jednakokraki. Slijedi, uglovi $\angle BAD$ i $\angle BDA$ su jednaki i iznose po $(180^\circ - 40^\circ) : 2 = 70^\circ$. Četvorougao ABCD je paralelogram, jer se njegove dijagonale AC i BD polove.

Slijedi,

$$\angle CBD = \angle ADB = 70^\circ \text{ i } \angle ABC = \angle CBD + \angle ABD = 110^\circ$$

ZA NASTAVU

Godina XX // SEPTEMBAR 2013 // Broj 148

SAVREMENA ŠKOLA: Iskustvo iz učionice

UPOTREBA KOMPJUTERA KAO RESURSA U NASTAVI

Najčešće se informaciona tehnologija posmatra kao nešto što otuđuje ljude jedne od drugih. Djelimično su u pravu, ali ako naučimo učenike da informacione tehnologije posmatraju kao sredstvo, a ne da oni sami postanu sredstvo, tek tada smo ispunili svoj obrazovni cilj

Mr Sava Kovačević

Tehnologija ima potencijal da ukloni prepreke za učenike i nastavnike svuda u svijetu. Svjedoci smo ubrzanog razvoja savremene tehnike i tehnologije, te njene primjene u svim sferama života. Kako nastavni proces osposobljava učenike za svakodnevni život, tako informaciona tehnologija hvata svoj zamah i u ovoj oblasti. Dobar kompjuterski program mijenja naš pristup znanju i definiše novo iskustvo učenja i podučavanja. Kada razmišljam o obrazovnom sistemu, razmišljam o eri kompjuterizacije, o znanjima, vještinama za 21. vijek. Pored osnovnog znanja, pred učenike se postavljaju nova očekivanja. Potrebno je da imaju vještine timskog rada, komunikacijske vještine, vještine rješavanja problema, da koriste informacije. Pitanje je kako da nastava odgovori na ovaj obrazovni izazov.

Kao nastavnik, uvijek sam se pitao: kako nastavu učiniti efikasnijom, kako zadovoljiti stilove učenja svih učenika i kako im organizovati učenje, kako zadržati motivisanost učenika, kako da budu u savremenim tokovima nastave i u korak s drugim zemljama, kako olakšati planiranje i administraciju i osloboditi se tona svezaka i priprema?

Ovo su pitanja na koja još uvijek tražim odgovor, ali tokom traženja razvijam svoju praksu primjenjujući informacionu tehnologiju u nastavi. Početak je bio prije šest godina.

Nakon učiteljeve prezentacije o životinjama, Matija, učenik I razreda, zainteresovao se kako da nauči da crta na kompjuteru. Veoma brzo objasnio sam mu da postoji jedan program i kako se koristi. Nakon nedjelju dana donio je fleš-karticu punu fotografija koje je radio u Paintu. Mislio sam da je učenicima i učenicama I razreda to apstraktno. Međutim, nijesam bio u pravu. Kao Matija, krenuo je njegov učitelj, osmišljavajući nastavu s radom na računaru, koja je direktno usmjerena na učenika.

Pokretač promjena

Kao rezultat dugogodišnjeg rada s djecom ovoga uzrasta i prepoznavanja i definisanja njihovih potreba, nastala je ideja na osnovu koje je razvijen projekat „Na tačkovima znanja“ i „ON-line bukvar“. Velika popularnost informacionih tehnologija i „prestiz“ koji ta znanja kasnije donose među vršnjacima, prednosti su u korišćenju metode rada koja nam, u ovom slučaju, služi kao resurs za kvalitetno prenošenje obrazovnih i vaspitnih sadržaja. Informacione tehnologije koriste se kao resurs i upravo jedan od pokretača promjena i imaju za cilj da pokažu da i

Autor je profesor razredne nastave u OŠ „Okotih“ iz Podgorice, pobjednik na konkursu „Kreativna nastava“ 2011

ovaj metod može biti koristan i svrsishodan, jer su u posljednje vrijeme mnogo vidljiviji nusefekti i loši uticaji koje ova metoda sa sobom donosi. Naravno, ovi negativni efekti naročito su prisutni u svakodnevnoj upotrebi ove tehnologije na nepopularan način od strane dece i mladih.

„Kompjuteri su beskorisni, jer daju samo odgovore“ – misao je Amerikanca koji je posmatrao kompjuterizaciju iz jednog ugla. Najčešće se informaciona tehnologija posmatra kao nešto što otuđuje ljude jedne od drugih. Djelimično su u pravu, ali ako naučimo učenike da informacione tehnologije posmatraju kao sredstvo, a ne da oni sami postanu sredstvo, tek tada smo ispunili svoj obrazovni cilj. Želim pokazati svojim kolegama i roditeljima dece da informacione tehnologije mogu biti pozitivno iskorišćene. Prevashodni cilj jeste da deca u ovom uzrastu prepoznaju i nauče obrazovnu svrhu ove tehnologije, tj. da steknu naviku da je i kasnije koriste na zdrav i konstruktivan način. Postoji mnoštvo kompjuterskih programa uz čiju pomoć učenici mogu raditi u timu, zajedno, u paru, samostalno, zavisno od organizacije samog učenja.

Naći granice interneta

Nezaobilazna tema kompjuterizacije u nastavi jeste internet. Internet kao najbogatija biblioteka današnjice. „Na ovom internetu svega ima“ (N., 7 god.). A zašto i ne bi bilo? Zadatak nastavnika i nastave jeste da prilikom primjene informacione tehnologije učenika osposobi da pronađe granice interneta i da zna zbog čega ga koristi. Ukoliko učenik koristi internet istraživački, kao mogućnosti da dobije mnoštvo odgovora na jedno pitanje, vi ste uspjeli u obučavanju učenika da ga koriste.

Primjenom računara uloga nastavnika se mijenja. Ovo sam posmatrao kroz ulogu nastavnika – korisnik i učenik – korisnik. Nastavnik je kreator nastavnog procesa prije i poslije nastave, dok su učenici oni koji su u centru nastavnog procesa i koji vježbaju svoje vještine i primjenjuju svoja znanja. Nastavnik – korisnik, to je situacija kada nastavnik priprema materijal i prezentuje ga učenicima, dok učenici posmatraju i gledaju. Učenik – korisnik predstavlja proces u kome nastavnik priprema materijal za učenike koji aktivno učestvuju i izrađuju postavljene zadatke.

Informaciona tehnologija utiče na razvoj učenika/učenica kroz povećanje nivoa motivacije za učenjem, osavremenjavanje nastavnog procesa, čineći ga

očiglednijim, zanimljivijim i bližim učenicima, samim tim i učenje je produktivnije. Informacione tehnologije koristio sam prilikom svih tipova časova. Motivacija je promjenjiva kategorija kod učenja, i zavisi od mnogo faktora. Moje iskustvo govori da ukoliko omogućimo učenicima što raznovrsnije učenje u kojem su aktivno uključeni, motivacija je na veoma visokom nivou. Primjenom informacionih tehnologija u nastavi omogućava se povećanje nivoa motivacije učenika/učenica. A motivacija je presudna za uspjeh. Zbog toga nastavnici permanentno moraju raditi na njoj.

Svjesni i zabave i učenja

Uzimanje u obzir uslova i opremljenosti škola, veoma je bitan socijalni momenat tokom primjene kompjutera na času. Tokom rada učenici, pored toga što uče, imaju slobodu da komentarišu, donose zaključke i različite vrste odluka, rade u timu, slušaju se, rješavaju postojeće konflikte ukoliko ih ima i povećavaju nivo povjerenja i međusobnog poštovanja.

Posebno bih se osvrnuo na značaj stvaranja pozitivnog odnosa prema korišćenju informacionih tehnologija. Pored toga što su učenici svjesni da se zabavljaju rješavajući zadatke, svjesni su i da uče. I to je jedini razlog zbog koga mogu koristiti kompjuter u ovom uzrastu. Učenje se odvija kroz istraživanje i pronalaženje informacija i njihovo kucanje i bilježenje. Takvo učenje ima svoj početak i kraj, ono može da zabavi i održi motivaciju za narednu aktivnost. Ovo je veoma bitno, jer je linija između zabave i učenja dosta tanka.

Kako kaže moj učenik, „Ovi zadaci me uvijek zamisle“ (M., 7 god.), tako i informaciona tehnologija lako i efikasno omogućava programiranu i programsku nastavu, što doprinosi praćenju mogućnosti svakog učenika i učenice. Savremena nastava omogućava da se princip individualizacije i aktivnog učešća učenika realizuje u što većoj mjeri. Individualizovana nastava uz pomoć informacione tehnologije omogućava da svaki učenik bira svoj zadatak koji mu odgovara, pri čemu se vodi računa o razlikama i mogućnostima, sklonostima, sposobnostima i interesovanjima. Svaki učenik uči onim tempom koji mu odgovara da savlada određeno gradivo.

Često primjenjujem informacione tehnologije kroz dodatne zadatke, diferencirajući nastavu. Ovako postavljeni dodatni zadaci odličan su motiv za brzo, tačno i efikasno rješavanje zadataka usmjerenih na prosečnog učenika. Primjenjivao sam kompjuterske aplikacije na jednom laptopu kroz rotirajuće grupe. Ovaj vid rada moguć je i ukoliko raspolazete osnovnom opremom – laptopom.

Izbor kompjuterskog programa zavisi od nekoliko elemenata. Nastavnik u svakom trenutku mora imati na umu cilj i očekivani rezultat planiran kroz znanja, vještine i stavove učenika. Jednako bitni su uslovi u kojima se realizuje nastavni proces, iskustva učenika, kao i stilovi učenja učenika.

Lako do korisnih programa

Postoji niz zanimljivih aplikacionih formi koje se mogu koristiti upravo za mladi osnovnoškolski uzrast. Ove aktivnosti podstiču interesovanje učenika za rad, i oni veoma motivisano i predano izrađuju zadatke koje ste postavili. Motivacija i interesovanje još su veći kada su aktivnosti u korelaciji s pokretima i muzikom.

Prikažaću karakteristike nekih programa koje sam primjenjivao shodno uzrastu učenika.

Program	Karakteristike
Microsoft Office OneNote	Administrativne prilike. Kada želimo na jednom mjestu, sajtu, imamo pregled školske 2013/14. godine. – Imenik učenika s podacima – Portfolio učenika – Ocjenjivanje učenika iz svih predmeta – Godišnji planovi i programi iz svih predmeta – Zapisnici stručnih aktiva i sve što u trenutku želite i radite u toj školskoj godini. Primjer je projekat „ON-line bukvar“, kojim sam se prijavio na konkurs „Kreativna nastava“ 2012. godine, a odnosi se na realizaciju cilja učenja – čitanje i pisanje u nastavi jezika i književnosti.
Microsoft Mouse Mischief	Program se kreira u Microsoft Office Power Pointu. Nastavnici mogu dodati višestruka pitanja izbora na svoje prezentacije, te velike grupe učenika mogu odgovarati na pitanja uz pomoć miševa spojenih na nastavnikov računar. Omogućeno je spajanje do 25 miševa istovremeno, de je kursor svakog miša dizajniran različito. Program je veoma zanimljiv učenicima, jer se takmiče i zajednički rješavaju ponuđene probleme. Oni imaju opciju da crtaju, povezuju i odgovaraju na pitanja. Na kraju dobijamo skor učenika za svaku pojedinačnu aplikaciju. Koristi se na svim tipovima časova, najčešće prilikom vježbanja i proširivanja znanja.
Microsoft Office Power Point	Program koji nastavnici najčešće koriste. Ovo je najlakši način postavljanja aplikacije u slikovnoj formi koja se prezentuje učenicima. U ovoj aplikaciji možete uvesti raznovrsne animacije kao i glas/zvuk/muziku.
Songsmith	Audio aplikacija koja omogućava snimanje kompozicije i glasa u programu. Odlična je za ponovno slušanje ispričane priče ili teksta, kao i stvaranje i komponovanje prvih dečijih pjesama. Omogućava samovrednovanje i davanje povratne informacije.
Paint	Ovo je program s kojim deca, naročito nižeg osnovnoškolskog uzrasta, mogu da nauče da koriste kompjuter. Lako se pronalazi (All Program / Accessories / Paint). Omogućava veoma lako crtanje oblika i tijela, praćeno odgovarajućim bojama i vrstama linija.
Windows Movie Maker	Program za kreiranje filmova praćenih zvukom i glasom.
Microsoft Research Flashcards	Riječ je o karticama na kojima je s jedne strane pojam, slika ili pitanje, a s druge odgovor. Idealno se koristi kad želite, recimo, da vam učenici zapamte neke važne teze, prošire rječnik kod učenja stranih jezika, ali i maternjeg, i slično. Za „vizuelne tipove“ idealno za učenje. Možete pronaći na: http://flashcards.educationlabs.com/

Navedene programe može imati svaki nastavnik, jer su dostupni na internetu. Ovo su primjeri programa koje sam koristio s učenicima I, II i III razreda. Za starije uzraste postoji mnogo više aplikacija koje su prilagođene njihovom vršnjakom i samostalnom učenju, npr. Interactive Classroom, Web conference, Microsoft Phosyntn, Microsoft Mathemathis, Windows Live SkyDrive nalozi i mnogi drugi

32. Godine _____, zalaganjem _____ obnovljene su Olimpijske igre, čime je postavljen temelj modernim Olimpijskim igrama.

33. Nakon Prvog svjetskog rata na ruševinama evropskih carstava nastalo je nekoliko novih nacionalnih država: _____, _____, _____, _____, _____ i _____.

34. Glavni zadatak Treće internacionale ili _____, bilo je _____.

35. Objasni sljedeće pojmove:

a) abdikacija: _____

b) status kvo: _____

c) rekvizicija: _____

d) egzil: _____

e) konvencija: _____

36. Prva država u Evropi u kojoj je ženama dato pravo glasa 1906. godine bila je:

a) Finska b) Norveška c) Velika Britanija d) Švajcarska

37. U raznim Jugoslavijama mijenjao se društveni poredak, a shodno tome i zvanični naziv države. Zvanični nazivi bili su:

a) Ustavom 1921: _____ b) Ustavom 1946: _____

c) Ustavom 1963: _____ d) Ustavom 1992: _____

38. Drugi svjetski rat završio se kapitulacijom Japana _____ (pun datum) koja je potpisana na brodu _____.

39. Ujedinjene nacije stvorene su u _____ 1945. godine. Datum koji se slavi kao dan OUN je _____.

40. SFRJ je projektovana kao zajednica ravnopravnih naroda I narodnosti. U ovom period Muslimanima je _____ godine formalno priznat status naroda.

41. Evropska ekonomska zajednica (EEZ) stvorena je _____ godine, a ugovorom u _____ iz _____ godine prerasta u Evropsku uniju (EU). RJEŠENJA

1. Naći pet razlomaka, većih od $\frac{3}{4}$, a manjih od $\frac{4}{5}$.

2. Rep ribe ima 2 kg, glava – onoliko koliko rep i pola trupa, a trup – koliko glava i rep. Koliko kg ima cijela riba?

3. Mjerni brojevi dužina ivica kvadra su prirodni brojevi veći od 5, a manji od 35, a njegova zapremina je 1386 cm^3 . Izračunati površinu kvadra.

4. Predrag sa sinom i Nenad sa sinom ribarili su na moru. Predrag je ulovio toliko riba koliko i njegov sin, a Nenad devet puta više od svog sina. Svega su ulovili 2013 riba. Predragov sin se zove Dragan. Kako se zove Nenadov sin i koliko je ulovio riba?

RJEŠENJA

1. $\frac{3}{4} = \frac{15}{20}$ i $\frac{4}{5} = \frac{16}{20}$, odnosno $\frac{3}{4} = \frac{90}{120}$ i $\frac{4}{5} = \frac{96}{120}$.

1. Crvena stijena; 32 2. Tekstovi piramida; Knjiga mrtvih 3. Komentare o galskom ratu; Građanski rat 4. Gnej Pompej, Marko Kras i Julije Cezar 5. b) 6. d) 7. d)

8. Klodovik; Merovinga; Franačkom 9. b)

10. Lješkopolje, Gornja i Donja Zeta, Gorska, Kupelnik, Oblik, Prapratna, Crmnica, Budva i Grbalj 11. Karolinška renesansa

12. 1493; 1496.

13.

a) isključenje vjernika iz crkve

b) isključenje iz vjerske zajednice širih oblasti, pa i država; isključenje vjernika iz crkve

c) učenje koje je prihvaćeno kao istina koju je otkrio sam Bog i koje je u skladu sa postojećom vjerom Crkve, zasnovano na Bibliji

d) povelja o oprostaju grijehova uz vršenje nekog određenog dobrog djela; u srednjem vijeku je zloupotrebljavana i davala se za novac

14. Katunska, Riječka, Lješanska i Crmnička; Pobori, Maine i Brajci, a neko vrijeme i Grbalj.

15. a) 2 b) 3 c) 4 d) 1 16. a) 3 b) 4 c) 2 d) 5 e) 1

17. b), b) 18. Ilija Garašanin 19. XVIII, Danila Petrovića

20. a) Klod Sen Simon b) Šarl Furije c) Robert Oven 21. b) 22. b) 23. 1830.

24. a) 25. b), c), f) 26. b) 27. d) 28. a)

29. Vaskrsenje ne biva bez smrti.

30. Skadarsku oblast, Boku kotorsku, Hercegovinu i dio Bosne. 31. francuske

32. 1896, Pjera de Kubertena

33. Austrija, Mađarska, Finska, Letonija, Litvanija, Estonija, Čehoslovačka, Poljska i Kraljevina Srba, Hrvata i Slovenaca

34. Kominterne; širenje revolucionarnog modela Oktobarske revolucije u svijetu 35.

a) odricanje od prijestola ili nekog visokog položaja

b) položaj, stanje kakvo je bilo prije, prvobitno stanje

c) prisilno oduzimanje imovine, naročito za ratne svrhe

d) progonstvo, izgnanstvo iz zemlje

e) sporazum, ugovor između dviju ili više strana kojim se regulišu njihovi međusobni politički, ekonomski i drugi odnosi.

36. a) 37. a) Kraljevina SHS b) FNRJ c) SFRJ d) SRJ

38. 2. septembra 1945, Misuri 39. San Francisku; 24. oktobar

40. 1968.

41. 1958, Mastrohtu. 1992.

MATEMATIKA (osnovna škola, VI razred)

Jedno rješenje je:

$\frac{91}{120}, \frac{92}{120}, \frac{93}{120}, \frac{94}{120}, \frac{95}{120}$ tj. $\frac{91}{120}, \frac{23}{30}, \frac{31}{40}, \frac{47}{60}$ i $\frac{19}{24}$.

2. Prema uslovu zadatka, polovina trupa ribe ima dvostruko više kg od repa, tj. 4 kg, cijeli trup 8 kg, a glava 6 kg. Prema tome, cijela riba ima 16 kg. Zadatak se može riješiti pomoću jednačine ili metodom duži.

3. Kako je $1386 = 2 \cdot 3 \cdot 3 \cdot 7 \cdot 11 = 6 \cdot 7 \cdot 33 = 6 \cdot 11 \cdot 21 = 7 \cdot 9 \cdot 22 = 7 \cdot 11 \cdot 18 = 9 \cdot 11 \cdot 14$, to je površina kvadra

$2(6 \cdot 7 + 6 \cdot 33 + 7 \cdot 33) = 942 \text{ cm}^2, 846 \text{ cm}^2, 830 \text{ cm}^2, 802 \text{ cm}^2, 758 \text{ cm}^2$.

4. Označimo sa x broj riba koje je ulovio Predrag, a sa y broj riba koje je ulovio Nenadov sin. Iz uslova zadatka slijedi da je $x + x + 9y + y = 2013$, odnosno $2x + 10y = 2013$, što je nemoguće jer je na lijevoj strani jednakosti paran, a na desnoj neparan broj. Dakle, u ribolovu nijesu bile 4 osobe, već 3, pa je Nenadov sin Predrag. Zaista, Predrag i Nenad su dva oca, a Predrag i Dragan su dva sina, što je u skladu sa postavkom zadatka. Iz datog uslova nalazimo da je $x + x + 9x = 2013$, odakle slijedi da je Nenadov sin Predrag ulovio $x = 2013 : 11 = 183$ ribe.

13. Objasnite date pojmove koji su vezani za srednjovjekovnu istoriju Crkve:

- a) Ekskomunikacija: _____
b) Interdikt: _____
c) Dogma: _____
d) Indulgencija: _____

14. U teritorijalnom pogledu, tokom XVI vijeka Crnu Goru su činile četiri nahije: _____, _____, _____ i _____, kao i oblasti na Primorju: _____, _____ i _____, a neko vrijeme i _____.

15. Poveži date pojmove:

(Prenesite povezivanja na linijama ispod tako da se pored upisanog slova ispred alternative iz prve kolone doda njegov par broj ispred alternative iz druge kolone)

a) Nikolo Makijaveli	1) Dekameron
b) Dante Aligijeri	2) Vladalac
c) Frančesko Petrarka	3) Božanstvena komedija
d) Đovani Bokačo	4) Kanconijer
	5) Eneida

16. Poveži date pojmove:

a) Pomorski put oko svijeta	1) Vasko de Gama
b) Otkriće Amerike	2) Ferdinand Kortež
c) Pokoravanje Asteka	3) Fernando Magelan
d) Opis Amerike	4) Kristofer Kolumbo
e) Pomorski put do Indije	5) Amerigo Vespuči
	6) Dejvid Lingviston

17. „Da su naši preci, koji su prvi naselili ove kolonije u vrijeme naseljavanja iz matice zemlje, imali prava slobode i oslobođenja od poreza kao slobodni i domorodni podanici u granicama Kraljevine Engleske... Da je temelj engleske slobode, i svake slobodne vlade, pravo naroda da učestvuje u njenom zakonodavnom savjetu; a pošto engleski kolonisti nemaju u njemu svoje predstavnike i zbog mjesnih i drugih prilika ne mogu biti predstavljeni u engleskom parlamentu, oni imaju pravo na slobodnu i isključivo zakonodavnu vlast u svojim provincijalnim tijelima, *đe/gdje se njihovo pravo zastupništva može jedino sačuvati, u svim slučajevima opozivanja i unutrašnje politike, zavisno jedino od negativnog odgovora njihovog vladara, na način kako je to do sada bilo uobičajeno.*“

Navedeni tekst odnosi se na:

- a) Veliku povelju slobode
b) Deklaraciju o nezavisnosti
c) Deklaraciju o pravima čovjeka i građanina
d) Deklaraciju o samostalnosti

koja je donesena:

- a) 4. jula 1767. godine b) 4. jula 1776. godine
c) 14. jula 1789. godine d) 14. jula 1791. godine

18. Program srpske državne politike iz 1844. godine „Načertanije“ sastavio je _____.

19. „Istraga poturica“ je naziv za događaj koji se, navodno, zbilo početkom _____ vijeka, na Badnje večer, za vrijeme upravljanja Crnom Gorom mitropolita _____.

20. Navedi imena tri najpoznatija socijalutopista iz prve polovine XIX vijeka:

- a) _____ b) _____ c) _____

21. Prvi maj određen je za međunarodni praznik rada u znak *šećanja/sjećanja* na:

- a) stvaranje Prve Internacionale 1846. godine
b) radničke žrtve pale u Čikagu 1886. godine
c) stvaranje Prve Internacionale 1846. godine
d) proglašenje Pariške komune 1871. godine
e) pobunu mornara u Njemačkoj

22. Koje godine je proglašena Kraljevina Italija:

- a) 1855. godine b) 1861. godine c) 1870. godine d) 1881. godine

23. Guvernadurstvo u Crnoj Gori ukinuto je _____ godine.

24. Istočno pitanje je termin koji označava:

- a) borba evropskih država za osvajanje ili kontrolu onih djelova Balkana, istočnog i južnog Sredozemlja koji su bili pod vlašću Osmanskog carstva
b) borba evropskih država za osvajanje ili kontrolu područja u Kini i područjima jugoistočne Azije
c) borba evropskih država za osvajanje ili kontrolu područja Indijskog potkontinenta
d) borba evropskih država za osvajanje ili kontrolu područja u centralnoj Aziji

25. Među navedenim imenima crnogorskih stvaralaca zaokruži književnike:

- a) Milo Milunović
b) Janko Đonović
c) Milovan Đilas
d) Risto Stijović
e) Petar Lubarda
f) Nikola Lopičić

26. Smjena dinastija u Srbiji i odlazak dinastije Obrenovića vezuje se za:

- a) Solunski proces b) Majski prevrat c) Atentat u Košutnjaku d) Marsejski atentat

27. Crna Gora je prvi put u Srbiji otvorila svoje poslanstvo:

- a) 1879. godine
b) 1897. godine
c) 1907. godine
d) 1913. godine

28. Francuska je po treći put proglašena republikom:

- a) 1871. godine
b) 1876. godine
c) 1878. godine
d) 1881. godine

29. U Italiji je 1922. godine snimljen prvi crnogorski dugometražni igrani film pod nazivom _____.

30. Ratni ciljevi Crne Gore u I svjetskom ratu bili su širenje na oblasti: _____, _____ i _____.

31. Na Solunskom frontu je nakratko u sastavu _____ vojske formiran Crnogorski odred.

koje možete naći na <http://pilprozor.wordpress.com>.

Volio bih da sebi i svojim učenicima priuštim interaktivnu ‘smart tablu’ koja olakšava korišćenje i primjenu kompjutera u nastavi. Nastava postaje očiglednija i lakše je pripremiti i prilagoditi uzrastu učenika.

U učionici sam primjenjivao različite programe u različitim periodima i oblicima, korelirajući sve nastavne predmete. Možete ih koristiti u različitim tipovima nastave i na različitim djelovima časa.

U nastavi crnogorskog jezika i književnosti u jednom periodu koristio sam i-mejl za slanje i primanje domaćih zadataka svojih učenika. Na ovaj način učenik/učenica vježba svoje vještine rada na računaru, a istovremeno realizuje ciljeve nastave jezika i književnosti koji su planirani tim nastavnim sadržajem.

Ne treba zaboraviti da je savremena tehnologija tu da pomogne nastavniku i bude sredstvo za jasniju i očigledniju nastavu. Ona omogućuje učeniku da lakše i dublje savlada gradivo, da ga trajno usvoji i motiviše za dalji rad.

Kako kompjuterizacija u 21. vijeku napreduje, tako je potreba za znanjem i vještinama sve veća. Što znate, možda Matija postane kompjuterski mag? A njegov učitelj će biti posebno srećan zato što mu je prije mnogo godina omogućio prve korake ka osvajanju svijeta.

IZBOR ZADATAKA S OVOGODIŠNJEG DRŽAVNOG TAKMIČENJA U ZNANJU

GEOGRAFIJA (srednja škola, II razred)

1. Ako je tvrdnja tačna zaokružite T, ako nije zaokružite N.

Nakon eksplozije supernove ostaje jezgro malih dimenzija koje će, u zavisnosti od početne mase zvijezde, postati neutronska zvijezda ili, u krajnjem slučaju, crni patuljak.

T N

Pod pojmom digitalna kartografija podrazumijevamo primjenu kompjuterske tehnologije u kartografiji.

T N

Magnetna osa Zemlje je drugačije položena i ne poklapa se sa geografskom osom.

T N

Ispod površine vode unazadnim pomjeranjem klifa stvara se zaravnjena površina koja se naziva talasna potkapina.

T N

Tajge su zajednice posebnih biljnih vrsta, pretežno mahovine i lišajeva, a poneđe/ponegdje se javljaju i polarna breza i polarna vrba.

T N

2. Njutm je otkrio sile koje sistem svijeta održavaju u sadašnjem ustrojstvu. Sila _____ Sunca privlači sva nebeska tijela ka njemu, a _____ sila im omogućava da ostanu na istom udaljenju od njega.

3. Zemlja se kreće oko Sunca _____ putanjom koja se naziva _____. To ukazuje na različito rastojanje Zemlje od Sunca u toku godine.

Ova razlika nije velika, ali zbog njenog postojanja dolazi do razlike u trajanju godišnjih doba. Na sjevernoj/sjevernoj hemisferi najduže godišnje doba je _____ a najkraće _____.

4. Na kartama se geografski sadržaj mora uopštavati jer je nemoguće predstaviti sve geografske elemente koji postoje na dijelu Zemljine površine koji se unosi na kartu. Stepenn uopštavanja na geografskim kartama zavisi od:

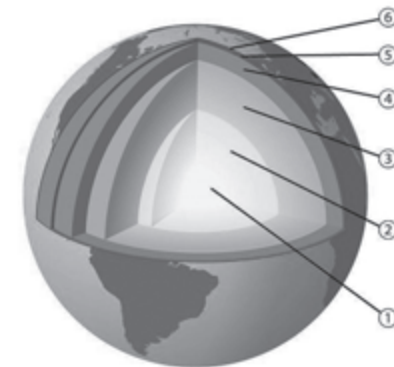
- a) _____
b) _____
c) _____

Vukova prva slika u Paintu

5. Napiši što predstavljaju brojevi na slici:

- 1) _____
2) _____
3) _____
4) _____
5) _____
6) _____

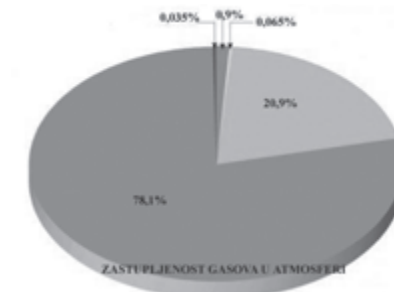
6. Spoji parove (na liniji ispred naziva stijene upiši odgovarajuće slovo – kojoj grupi pripada):

a) dubinske stijene	_____ bazalt
b) površinske stijene	_____ dolomit
c) sedimentne stijene	_____ granit
d) metamorfne stijene	_____ kvarc
	_____ mermer

7. Žljebovi, brazde, koje nastaju linijskim slivanjem atmosferske vode po goloj stjenovitoj krečnjačkoj podlozi nazivaju se _____, a mala okruglasta udubljena prečnika oko 20 do 30 cm, male dubine do 20 cm, koja nastaju zadržavanjem atmosferskih padavina na ravnim krečnjačkim pločama nazivaju se _____.

8. Na liniji ispred gasa upiši vrijednosti sa slike:

- a) _____ argon
b) _____ azot
c) _____ kiseonik
d) _____ ugljen-dioksid
e) _____ ostali gasovi

9. Ritmičko izdizanje nivoa morske vode su _____, a kružno kretanje morske i okeanske vode koje nastaje dejstvom vjetra i podvodnih zemljotresa su _____.

10. Areal neke biljne ili životinjske vrste predstavlja prostranstvo koje ta vrsta zauzima na Zemljinoj površini. Areali mogu biti:

- a) _____
b) _____

11. U kvadratiće ispred naziva upiši odgovarajući broj:

- kvartar
 mezozoik
 magmatske stijene
 paleozoik
 tercijar

12. Na formiranje klime Crne Gore posebno utiču: udaljenost od mora, raščlanjenost reljefa i nadmorska visina. Povećanjem nadmorske visine smanjuje se temperatura vazduha, tako što se za _____ m visine temperatura vazduha smanjuje prosečno/prosječno za _____ °C.

13. Jezera formirana u basenima akumulativnog porijekla nastala su ispunjavanjem vodom različitih akumulativnih oblika. U Crnoj Gori ova jezera su nastala u terminalnim basenima i međumorenskom prostoru, a to su:

- a) _____ jezero
b) _____ jezero
c) _____ jezero

14. Pored rednih brojeva upiši nazive nacionalnih parkova sa karte:

- 1) NP _____
2) NP _____
3) NP _____
4) NP _____
5) NP _____

15. U Crnoj Gori postoje tri pruge, ukupne dužine 250 km. To su:

- a) _____
b) _____
c) _____

16. Veliku Britaniju sačinjavaju dvije velike reljefne cjeline. To su:

- a) _____ koju čine _____
b) _____ koju čine _____

17. Poveži parove, na liniji ispred države upiši odgovarajuće slovo iz lijeve kolone:

- a) oko 4 miliona stanovnika
b) oko 3,1 milion stanovnika
c) preko 2 miliona stanovnika

- _____ Makedonija
_____ Bosna i Hercegovina
_____ Srbija
_____ Hrvatska
_____ Albanija

18. Pronađi uljeza – državu koja ne pripada navedenom nizu (zaokruži slovo ispred naziva države) i odgovori zašto:

- a) Ekvador
b) Kolumbija
c) Meksiko
d) Jamajka
e) Venecuela

19. Upiši odgovarajući broj sa karte pored naziva države:

- Vijetnam
 Kambodža
 Laos
 Malezija
 Tajland

20. Centralna Afrika poseduje/posjeduje raznovrsno rudno bogatstvo, velike rudarske oblasti su _____.

21. Sa manje od _____ stanovnika po kvadratnom kilometru Ševerna/Sjeverna Amerika je uz Australiju najrjeđe naseljeni kontinent.

22. Samo dvije od unutrašnjih planeta Sunčevog sistema imaju satelite. To su:

- a) Zemlja i Saturn
b) Zemlja i Mars
c) Saturn i Uran
d) Uran i Neptun

23. Litosfera (Zemljina kora) prvi je omotač Zemlje, prosečne/prosječne debljine oko:

- a) 25 km
b) 40 km
c) 55 km
d) 70 km

24. Mjereći od morskog dna, de/gdje su nastali (dubina oko 5.000 m), pa do najviših vrhova (visine su preko 4.000 m), vulkani Manua Kea i Manua Loa su najviša uzvišenja na Zemlji. Nalaze se:

- a) na Havajima
b) na Javi
c) na Sumarti
d) na Portoriku

25. Insolacija je dužina direktnog Sunčevog zračenja na Zemlju tokom obdanice. Mjeri se uređajem koji se naziva:

- a) termograf
b) pluviograf
c) higrograf
d) heliograf

26. Po načinu postanka razlikujemo nekoliko vrsta magle. Vazduh koji zimi dolazi s toplog mora na hladno kopno formira takozvanu _____ maglu. Zimi, kada poslije toplih dana nastupe vedre noći, nastaju _____ magle; a kada se u velikim gradovima magla pomiješa sa zagađujućim česticama u vazduhu, tada nastaje _____.

27. Pojedini tipovi vrela u kraškim terenima izazivaju posebnu pažnju, kao što su izvori iz kojih voda ističe sa prekidima, koji mogu biti od nekoliko minuta do nekoliko časova ili dana. Ova vrela nazivaju se:

- a) intermitentni izvori
b) vrulje
c) estavele
d) arteška izdan

28. Grad koji se nalazi u kotlini, koja je, u stvari, valov pleistocenog lednika najvećeg na Balkanu, jeste _____.

29. Grbalj predstavlja sinklinalu izgrađenu od flišnih stijena. Na jugoistoku se završava zalivom i plažom _____, a na severozapadu/sjeverozapadu _____ poljem.

30. Stanovništvo Crne Gore spada u kategoriju starog, s prosečnom/prosječnom starošću stanovništva 37,2 godine. Prosečna/Prosječna starost stanovništva po polu je različita. Kod _____ stanovništva je veća i iznosi 38,4 godina.

31. Turističko-rekreativni kompleks na padinama Krnova nalazi se na 1.300 m nadmorske visine, poseduje/posjeduje četiri smučarske staze i tri ski-lifta. To je:

- a) Jezerine
b) Turjak
c) Lokve
d) Vučje

32. U Aziji živi preko 60% svjetskog stanovništva, zbog toga ne iznenađuje podatak da u njoj ima više od:

- a) 50
b) 100
c) 150
d) 200 milionskih gradova.

33. Starošedioci/Starosjedioci Ševerne/Sjeverne Amerike su Indijanci i Inuiti (Eskimi). Oni danas čine:

- a) 1%
b) 5%
c) 10%
d) 25% stanovništva

34. Tropski šever/sjever Južne Amerike je bogat naftom, posebno jedna njegova država koja je uz Meksiko najveći izvoznik nafte u Americi. To je:

- a) Venecuela
b) Gvajana
c) Kolumbija
d) Surinam

35. Najrazvijenije države Okeanije su Novi Zeland koji ima razvijeno stočarstvo i prehrambenu industriju, i _____ bogat fosfatima.

RJEŠENJA

1. Netačno – postaće crna rupa; T; T; Netačno – to je abraziona terasa; Netačno – to su tundre.
2. gravitacije; centrifugalna
3. elipsastom, ekliptika; ljeto; zima
4. a) razmjera; b) namjene karte; c) teritorije koja se prikazuje
5. 1) unutrašnje jezgro; 2) spoljašnje jezgro; 3) unutrašnji omotač; 4) spoljašnji omotač; 5) prelazni sloj; 6) Zemljina kora
6. b) bazalt
c) dolomit
a) granit
____ kvarc
d) mermer
7. škrape; kamenice
8. a) 0,9%; b) 78,1%; c) 20,9%; d) 0,035%; e) 0,065%
9. morske mijene; talasi
10. a) potpuni (kompaktni); b) isprekidani (razjedinjeni)
11. 1 – kvartar; 3 – mezozoik; 5 – magmatske stijene; 4 – paleozoik; 2 – tercijar
12. 100; 0,6 °C.
13. a) Plavsko; b) Biogradsko; c) Pošćensko jezero
14. 1) NP Skadarsko jezero; 2) NP Lovćen; 3) NP Prokletije; 4) NP Biogradska gora; 5) NP Durmitor
15. Podgorica – Gostun (dio pruge Beograd – Bar), b) Podgorica – Nikšić, c) Podgorica – Skadar
16. a) visoka Britanija koju čine Škotska i Vels; b) niska Britanija koju čine Engleska i Ševerna/Sjeverna Irska
17. c) Makedonija
a) Bosna i Hercegovina
____ Srbija
____ Hrvatska
b) Albanija
18. d) Jamajka, zato što je to ostrvska država.
19. 4 – Vijetnam; 3 – Kambodža; 2 – Laos; 5 – Malezija; 1 – Tajland
20. Kasaji i Katanga. 21. 20 22. b 23. b 24. a 25. d 26. primorsku; radijacione; smog
27. a 28. Plav 29. Jaz; Tivatskim 30. ženskog 31. d 32. b 33. a 34. a 35. Nauru

ISTORIJA (srednja škola)

1. Najznačajnije praistorijsko nalazište u Crnoj Gori je _____ kod Nikšića, pećina ima _____ kulturna sloja koji potvrđuju da je bila naseljena u periodu prelaza iz paleolita u neolit.

2. U starom Egiptu većina pisanih tekstova je vjerske sadržine. Najstariji zbornik vjerske poezije čine _____, urezani na zidovima pogrebnih odaja egipatskih faraona. U doba Novog carstva religijski tekstovi pišu se na papirusu i obrazuju zbornik koji moderni egiptolozi nazivaju _____.

3. Gaj Julije Cezar napisao je: _____ i _____.

4. Članovi Prvog trijumvirata bili su: _____, _____ i _____.

5. Što su municipiji:

- a) rimske državne kolonije
b) gradovi sa samoupravom
c) saveznički gradovi
d) rimska granična utvrđenja

6. Ko su bili Fidija, Miron i Poliktet:

- a) filozofi
b) slikari
c) glumci
d) vajari

7. Narodna skupština u Sparti zvala se:

- a) Areopag b) Agora c) Atelana d) Apela

8. Franačka plemena ujedinio je u V vijeku _____ iz porodice _____ koji su _____ vladali do početka VIII vijeka.

9. Hrvatski vladar Tomislav proglasio se za kralja:

- a) 915. godine
b) 925. godine
c) 955. godine
d) 975. godine

10. Prema glavi XXX Ljetopisa popa Dukljanina, Duklja se sastojala od devet župa (nabroj pet): _____

11. Franački vladar Karlo Veliki je iz svih zemalja zapadne Evrope okupljao na svom dvoru obrazovane monahe. Latinski jezik je uveden na širokom prostoru zapada. Po crkvama i manastirima su osnivane pisarnice u kojima su monasi prepisivali djela, ne samo crkvenih nego i antičkih pisaca. Knjige su ukrašavane minijaturama i inicijalnim slovima. Taj kulturni preporod nazvan je u istoriografiji: _____.

12. Štamparija Crnojevića počela je sa radom _____ godine, a prestala je sa radom _____ godine.